

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

NORPPAVESILLÄ

Saimaannorpan suojelu vuosina 2010 – 2013 Etelä-Saimaassa ja Itä-Savossa
käydyssä sanomalehtikeskustelussa

Ympäristöpolitiikka ja aluetiede

Pro gradu -tutkielma

Syyskuu 2014

Saara Puranen

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

PURANEN, SAARA: Norppavesillä. Saimaannorpan suojelu vuosina 2010 – 2013 Etelä-Saimaassa ja Itä-Savossa käydyssä sanomalehtikeskustelussa

Pro gradu -tutkielma, 88 sivua, 2 liitettä

Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen koulutusohjelma

Syyskuu 2014

Avainsanat: saimaannorppa, luonnonsuojelu, julkinen keskustelu, suojelun reunaehdot, diskurssianalyysi

Saimaannorpan suojelu on vakiinnuttanut asemansa suomalaisen luonnonsuojelun kentällä, ja lajia on suojeltu aktiivisesti jo 30 vuoden ajan. Samalla saimaannorpan status on muuttunut haittaeläimestä suomalaisen luonnonsuojelun symboliksi. Saimaannorpan suojelu ei kuitenkaan toteudu kaikkien toimijoiden hyväksymänä, vaan se sisältää kamppailuja siitä, kuinka suojelua tulisi toteuttaa.

Tutkielma keskittyy saimaannorpan suojeluun ja siitä käytävään julkiseen keskusteluun. Tutkielman tavoitteena on tarkastella saimaannorpan suojelun reunaehtojen esiintymistä paikallisesti käydyssä keskustelussa. Suojelun toteuttamisen reunaehdot määritellään kestävän kehityksen kuuden ulottuvuuden perusteella, jotka ovat sosiaalinen, ekologinen, kulttuurinen, taloudellinen, institutionaalinen ja eettinen. Tutkimuksen aineisto koostuu saimaannorpan suojelua koskevista sanomalehtiteksteistä, jotka on kerätty kahdesta Saimaan alueella päivittäin ilmestyvästä sanomalehdestä, Etelä-Saimaasta ja Itä-Savosta. Aineisto sisältää yhteensä 506 tekstiä, joista 339 on Itä-Savosta ja 167 Etelä-Saimaasta.

Aineiston analyysi toteutetaan diskurssianalyysin keinoin. Aineistosta tunnistetut diskurssit ovat hallinnan diskurssi, talousdiskurssi ja uhanalaisuusdiskurssi, jotka kaikki sisältävät useita aladiskursseja. Tunnistetut diskurssit ovat osittain päällekkäisiä. Diskurssien kautta tehdään rajanvetoja toimijoiden välille. Lisäksi niillä sekä pidetään yllä että puretaan vallitsevia vastakkainasetteluja. Sekä tunnistetuissa diskursseissa että käydyssä keskustelussa korostuvat sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus, joiden kautta haetaan oikeudenmukaisuutta ja korostetaan saimaannorpan suojelun paikallista kontekstia.

Tutkimuksen tulokset tukevat aiempien tutkimuksien tuloksia, joiden mukaan saimaannorpan suojelua tulisi toteuttaa tiiviissä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Suojelun onnistuminen edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä. Aineistossa esiintyvän keskustelun perusteella voidaan sanoa, että toimijoiden välinen yhteistyö on lisääntymässä. Tämä näkyy keskustelussa esimerkiksi yrityksinä purkaa vallitsevia vastakkainasetteluja. Aineiston perusteella voidaan tehdä tulkinta, jonka mukaan saimaannorpan suojelu olisi etenemässä vähitellen kohti kattavaa suojelua. Tätä kehityssuuntaa olisi tarpeellista jatkossa pitää yllä, jotta lajin suojelulle asetetut tavoitteet toteutuisivat.

Sisällys

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Ympäristömuutos, ympäristöongelma ja ympäristökonflikti	3
1.2 Lajisuojaelu	3
1.3 Tutkimusasetelma, -rajaukset ja -kysymykset.....	5
2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEELLISET LÄHESTYMISTAVAT.....	7
2.1 Kestävä kehitys.....	8
2.2. Kestävä kehitys tulkinnallisena kehiksenä	9
2.1.1 Sosiaalinen ulottuvuus	9
2.1.2 Ekologinen ulottuvuus	10
2.1.3 Kulttuurinen ulottuvuus	11
2.1.4 Taloudellinen ulottuvuus	12
2.1.5 Institutionaalinen ulottuvuus.....	14
2.1.6 Eettinen ulottuvuus	15
2.2 Julkinen keskustelu, julkinen tila.....	16
3 TUTKIMUSVÄLINEINÄ DISKURSSI JA DISKURSSIANALYYSI.....	18
3.1 Mikä on diskurssi?.....	18
3.2 Diskurssianalyysi.....	20
4 SAIMAANNORPPA OSANA SAIMAATA.....	22
4.1 Saimaannorpan kantaa uhkaavat tekijät	23
4.1.1 Välittömät uhkat.....	23
4.1.2 Keskipitkän aikavälin uhkat.....	24
4.1.3 Pitkän aikavälin uhkat.....	24
4.2 Suojeluhistoria ja suojelun nykytila	25
4.3 Keskeiset suojelukeinot ja lainsäädäntö	26
4.4 Saimaan alue ja saimaannorpan suojeluun kytkeytyneet toimijat	28
5 ANALYYSI	31
5.1 Suojelun toteutuminen ja hallinta	32
5.1.1 Saimaannorpan suojelustrategia suojelutoimien ohjaajana	33
5.1.2 Suotuisan suojelun taso suojelun standardina.....	35
5.1.3 Suojelun tekninen toteutus	37
5.1.4 Vapaaehtoisuus vastaan lainsäädäntö	40

5.1.5 Tiedon merkitys ja asiantuntijuus	44
5.2 Saimaan merkitys taloudelle ja toimeentulolle.....	48
5.2.1 Matkailu ja rakentaminen Saimaan alueella	49
5.2.2 Saimaannorppa imagotekijänä	52
5.2.3 Kalastus elinkeinona	54
5.2.4 Suojelun rahoitus	56
5.3 Uhattu saimaannorppa, uhattu Saimaa	58
5.3.1 Kohtaamisia ja kokemuksellista tietoa.....	59
5.3.2 Symboliikkaa ja saimaannorppakuvastoa	63
5.3.3 Saimaannorpan verkkokuolemat.....	65
5.3.4 Kalastuskielto ihmisten oikeuksien uhkaajina	67
5.3.5 Saimaannorppa osana Saimaan suojelua	68
5.3.6 Saimaannorppa uhanalaisten lajien suojelun mittarina.....	70
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	73
6.1 Suojelun reunaehtojen ilmeneminen diskursseissa.....	74
6.2 Toimijoiden välinen vuorovaikutus sanomalehtikeskustelussa.....	76
6.4 Kestävä kehitys suojelun reunaehtona ja kerrostumina.....	79
6.5 Lopuksi	81
LÄHTEET	83

1 JOHDANTO¹

Saimaannorppa on yksi maailman uhanalaisimmista hylkeistä, ja Maailman luonnonsuojelu-liiton IUNC:n luokituksen mukaan laji on äärimmäisen uhanalainen (*Critically Endangered*) (Rassi, Hyvärinen, Júslen & Mannerkoski 2010, 319). Saimaannorppa rauhoitettiin vuonna 1955, ja sen aktiivinen suojelu alkoi vuonna 1979, kun Maailman luonnonsäätiön Suomen osasto WWF Suomi) perusti saimaanhylyjetyöryhmän (WWF 2014). Ennen rauhoittamista saimaannorppaa pidettiin haittaeläimenä, josta maksettiin tapporahaa vuodesta 1882 aina vuoteen 1948 saakka. Tällöin lajin kannan koko oli käynyt liian pieneksi metsästämiseen. (Metsähallitus 2013b.)

Rauhoittamisen ja aktiivisen suojelun myötä saimaannorpasta on muodostunut suomalaisen luonnonsuojelun symboli. Suojelun toteuttaminen ei ole kuitenkaan ongelmattonta, vaan se sisältää useita toimijoiden välisiä yhteentörmäyksiä ja intressiristiriitojen synnyttämiä kamppailuja. Runsaasti huomiota on saanut lajin suojelun ja kalastuksen välinen vastakkainasettelu (Tonder 2005, 173). Kalastuksen ja suojelun välinen vastakkainasettelu kulminoitui vuonna 2011 voimaan tulleisiin kalastusrajoitusasetuksiin, jotka määrittivät uudelleen saimaannorpan suojelun luonnetta vapaaehtoisuuden ja lakisääteisyys välillä. Tällöin verkkokalastusta rajoitettiin saimaannorpan keskeisillä elinalueilla keväisellä verkkokalastuskiellolla sekä ympärivuotisilla kalastusvälineiden käyttöä rajoittavalla asetuksella (Valtioneuvosto 2011a, b). Asetuksia edelsi saimaannorpan heikko syntyvyys vuosina 2006 – 2007, jolloin kannan kasvu hidastui (Sipilä & Kokkonen 2009, 14).

Ennen asetusten voimaantuloa käytiin kiivasta keskustelua erityisesti siitä, onko pakolliset suojelutoimenpiteet järkeviä lajin suojelun kannalta vai tulisiko suojelun perustua enemmän vapaaehtoisuuteen. Lisäksi keskusteltiin, voidaanko saimaannorpan suojelua säädellä ylhäältä päin, vaikka saimaannorpan läsnäolo koskettaa nimenomaan Saimaan alueen asukkaita (Tonder 2005, 169). Saimaannorpan läsnäolo vaikuttaa Saimaan alueen kasvavaan matkailuun ja sen synnyttämään paineeseen hyödyntää enemmän rantoja ja lisätä rantarakentamista (Ympäristöministeriö 2011, 39; 56). Lisäksi saimaannorpan kanta on viime vuosina levittäytynyt uusille alueille (mt., 17), mikä taas lisää paineita laajentaa verkkokalastusrajoituksia sekä ajallisesti että alueellisesti.

¹ Nestorisäätiö on tukenut tämän pro gradu -tutkielman tekemistä apurahalla.

Kysymys saimaannorpan suojelun toteuttamisen normatiivisesta määrittelystä ei ole vain paikallisen ja valtion hallinnon välillä käytyä kamppailua, vaan suojelun toteuttamista määrittää myös Euroopan unionin luontodirektiivi, joka velvoittaa biodiversiteetin, biologisen monimuotoisuuden suojeluun. Näin ollen saimaannorpan suojelun tehostamiselle asetuksilla asetti omat paineensa Euroopan unionilta vuonna 2010 saatu huomautus suojelun toteuttamisen tasosta (Eduskunta 2010). Saimaannorpan suojelun ohjauksen ja hallinnan taustalla voidaan nähdä vaikuttavan myös kestävän kehityksen tavoite, joka on Suomessa keskeisessä asemassa hallinnollisten strategioiden ja ohjelmien suunnittelussa. Suomi on sitoutunut kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. (Ulkoasiainministeriö 2013, 6–7; Ympäristöministeriö 2009, 13.)

Tämä tutkielma on syntynyt kiinnostuksesta lajisuojeluun ja suojeluprosesseihin. Tutkielmani keskittyy kysymykseen siitä, miten suojelulle asetetut reunaehdot, kuten esimerkiksi lainsäädäntö, elinkeinoelämä ja saimaannorppaan liittyvä kulttuurinen arvo, ilmenevät toimijoiden välillä käydyssä julkisessa keskustelussa. Olen myös kiinnostunut siitä, miten ympäristökeskustelua määrittävät kestävän kehityksen periaatteet ilmenevät paikallisessa saimaannorpan suojelua koskevassa keskustelussa. Näitä kysymyksiä tarkastelen käyttäen aineistonani Saimaan alueella käytyä sanomalehtikeskustelua. Kiinnostukseni saimaannorpan suojelua kohtaan on syntynyt seurattessani vuosien varrella käytyä saimaannorppaa koskevaa keskustelua, jota käsitelin myös kandidaatintutkielmassani (2012). Koska kandidaatintutkielman laajuus on rajallinen, jätti työ avoimeksi vielä monia kiinnostavia kysymyksiä, joista osaan paneudun tässä tutkielmassa.

Tutkielmani etenee seuraavasti. Johdannossa (luku1) esittelen aiheeni ja lähestymistapani. Luvussa kaksi keskityn tutkimukseni keskeisiin käsitteisiin. Luvussa kolme käyn läpi analyysimenetelmäni. Luvussa neljä esittelen lyhyesti keskeisiä tietoja saimaannorppasta, lajin uhkista sekä suojeluhistoriasta että keskeisistä suojelukeinoista. Hyödynnän tässä ympäristöministeriön vuonna 2011 julkaisemaa saimaannorpan suojelustrategiaan. Luku viisi keskittyy aineiston analyysiin. Luku kuusi esittelee tutkimukseni keskeiset johtopäätökset, joiden jälkeen on loppusanojen vuoro.

1.1 Ympäristömuutos, ympäristöongelma ja ympäristökonflikti

Tarkastelen tässä tutkielmassa saimaannorppaa lajisuojelun kontekstissa. Lajisuojelu on ajallisesti moniulotteinen prosessi, jonka muodostuminen on johdettavissa seuraaviin käsitteisiin: *ympäristömuutos*, *ympäristöongelma* ja *ympäristökonflikti*. Willamon (2012) mukaan ympäristömuutokset voivat nousta esiin eri näkökulmien kautta. Willamo on jaotellut näkökulmat kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti ekologiseen, sosio-kulttuuriseen ja teknis-taloudelliseen. Näkökulma vaikuttaa ratkaisevasti siihen, millaiseksi ympäristöongelmaksi havaittu muutos muodostuu, sillä eri näkökulmat nostavat esiin eri kysymyksiä. Lisäksi toiset muutokset koetaan helpommin ympäristöongelmiksi ja ne saavat laajemman hyväksynnän kuin toiset. Ongelmat myös aktivoivat eri toimijoita eritasoisesti. Willamon mukaan esimerkiksi ilmastomuutos aktivoi laajemman toimijajoukon kuin esimerkiksi eläinoikeuskysymykset. (Willamo 2012, 138.)

Ympäristöongelmien luonnetta määrittää jatkuvasti muuttuvat aika-tila -mittakaavat: ongelmat ovat aina ensikertaa ilmaantuessaan ja havaittaessa uusia, ja niiden piirteet muuttuvat ajan ja paikan mukaan (Haila 2009, 261). Ympäristöongelmista tekee hankalia juuri niiden monisyisyys. Niissä yhdistyvät niin ekologiset, sosiaaliset kuin taloudelliset tekijät. Ympäristöongelmiin liittyy usein taloudellisia sekä poliittisia intressejä ja eettisiä ristiriitoja. (P. Jokinen 2012, 211.)

Rannikon (1994, 25–26) mukaan ympäristökonflikteista voidaan erottaa ainakin kolme konfliktityyppiä: tiedolliset konfliktit, arvokonfliktit ja intressikonfliktit. Laineen ja Jokisen (2001) mukaan arvojen sijaan tulisi puhua yhteiskunnallisista päämääristä, sillä ne ovat arvoja konkreettisimpia. Tiedollisten konfliktien taustalla voidaan nähdä kahdenlaisia tiedollisia ongelmia. Kyse voi olla väärinkäsityksestä tai tietojen yhteismitattomuudesta. Tiedon yhteismitattomuudella tarkoitetaan sitä, etteivät toimijoiden tiedot kohtaa. (Laine & Jokinen 2001, 58–59.) Tästä on useimmiten kyse saimaannorpan suojelua koskevassa määrittelykamppailussa-kin.

1.2 Lajisuojelu

1900-luvun kuluessa muotoutunut kollektiivinen ympäristöhuoli biodiversiteetin puolesta on johtanut kansainvälisiin toimenpiteisiin lajien ja ympäristötyyppien suojelemisen puolesta, jolloin vastuu suojelusta nähdään olevan kaikilla. Tämän näkemyksen tulos voidaan nähdä tarkastelemalla esimerkiksi globaalien ympäristökokousten asettamia tavoitteita. Erityisesti Rion vuoden 1992 kokous on nähtävissä niin kansainvälisissä kuin kansallisissakin luonnon-suojelutavoitteissa (ks. Ulkoasianministeriö 2012; Ympäristöministeriö 2009). Suomessa

luonnonsuojelu on tapahtunut pääasiassa valtion hallinnon ohjauksessa (Haila 2001, 34). Ympäristöministeriö perustettiin vuonna 1983, mikä vakiinnutti ympäristöhallinnon aseman (Rannikko 1994, 14).

Vielä 1950-luvulla luonnonsuojelu käsitettiin pääasiassa alkuperäisen luonnon ja kulttuuri- maiseman suojeluna. Asetelma alkoi muuttua 1960-luvun kuluessa, jolloin painopiste siirtyi luonnon saastumiseen ja luonnonvarojen ehtymiseen. (Rannikko 1994, 12.) 1980-luvulta lähtien globaalit ympäristöongelmat, kuten ilmastomuutos ja biologisen monimuotoisuuden väheneminen ovat olleet keskiössä luonnonsuojelussa (Haila 2001, 32). Tämä näkyy myös nykyisen kansallisen ja kansainvälisen ympäristöhallinnon tavoitteissa. Tavoitteiden tueksi on luotu useita kansainvälisiä sopimuksia. Näistä keskeisimpiä ovat YK:n biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, jonka Suomi allekirjoitti vuonna 1994 (SopS 78/1994), ja Euroopan unionin yleissopimus (Bernin sopimus) luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelemiseksi vuodelta 1986 (SopS 29/1986) (Ympäristöministeriö 2014b). Toisaalta esimerkiksi saimaannorpan suojelussa päävastuu suojelun toteuttamisesta ja valvonnasta on paikallinen (Ympäristöministeriö 2011).

Yhteiskuntaa ei ole mielekäästä tarkastella luonnosta irrallisena, eikä vastaavasti ympäristöongelmia voida erottaa kulttuurisesta ulottuvuudesta (Helne & Silvasti 2012, 11). Näin ollen luonnonsuojeluakaan ei tulisi nähdä kulttuurista irrallisena. Haila (2007) käyttää käsitettä dynaaminen luonnonsuojelu, jolla hän tarkoittaa luonnon muutoksen ja ympäristönhoidon yhteensovittamista. Luontoa ei voida luonnehtia tasapainoisena tilana, joita ihminen tuhoaa tai suojelee, vaan luonto nähdään vuorovaikutuksena, johon myös ihminen sisältyy. Näin ollen luonnonsuojelun ei tulisi perustua esimerkiksi suojelualueiden ihmiskäytön ulkopuolelle rajaamisena. Tästä Haila käyttää esimerkkinä tiukasti suojeltua liito-oravaa, joka viihtyy ihmisasutuksen läheisyydessä. (Haila 2007, 28–29; myös Jokinen ym. 2007.)

Luonnonsuojelu Saimaalla toteutuu toistaiseksi melko perinteisenä luonnonsuojeluna, jossa suojelutoimet kohdennetaan yhteen kohteeseen kerrallaan. Saimaannorppa ei ole Saimaan ainoa suojeltu uhanalainen laji, vaan myös Saimaan lohikaloja suojellaan. Näistä esimerkiksi saimaannieriä on rauhoitettu laji (Maa- ja metsätalousministeriö 2014). Lisäksi Saimaalla toimii Pro Puruvesi -yhdistys, jonka tavoitteena on edistää Saimaan Puruveden vesistön puhautta ja lisätä tietoisuutta Puruvedestä (Pro Puruvesi 2014). Kattava luonnon perusrakenteen turvaaminen suojaa yksittäisiä uhanalaisia lajeja tehokkaammin kuin suojelun kohdentaminen yksittäisiin lajeihin. Suojelun tulisi olla nimenomaan ennakoivaa, jolloin suojelutoimet olisi-

vat ennaltaehkäiseviä, koska uhanalaisen lajin suojeleminen on jo tapahtuneiden vahinkojen korjaamista. (Kallio 2001, 34–35.) Jokisen, Nygrenin, Hailan ja Schradenin (2007, 9) mukaan muutosta yksittäisten kohteiden suojelusta laajempien kokonaisuuksien suojelemaan voidaan kutsua siirtymistä kattavan luonnonsuojelun aikakauteen, jolloin suojelun toteuttaminen vaatii menetelmien monipuolistamista.

1.3 Tutkimusasetelma, -rajaukset ja -kysymykset

Tässä tutkielmassa tutkimuskohteenani on saimaannorpan suojeleminen ja siitä käyty julkinen keskustelu. Tutkimukseni tavoitteena on ymmärtää saimaannorpan suojelun lajisuojelullisia lähtökohtia ja tarkastella suojelemaan liittyviä ongelmia tästä näkökulmasta. Lähestymistapani on tapaustutkimus. Tapaustutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä tutkittavasta tapauksesta. Tapaustutkimukselle tyypillistä on tutkimuksen eteneminen yksityisestä yleiseen. Se ei ole kuitenkaan pelkkä kuvaus tapauksesta, vaan siihen sisältyy kiinnostus jotakin jännitettävää kohtaan; tutkimuksen kohteena on tapaus jostakin. (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 10; 29.)

Tässä tutkimuksessa ymmärrän suojelun muodostuvan sille asetettujen lähtökohtien, rajojen ja reunaehtojen, kuten esimerkiksi lainsäädännön ja toimijoiden välisen vuorovaikutuksen, kautta. Käytän näiden reunaehtojen määrittelyyn kestävän kehityksen käsitettä. Kestävä kehitys toimii tutkimuksessani tulkinnallisena kehyksenä. Keskityn kestävän kehityksen käsitteeseen tarkemmin seuraavassa luvussa (ks. luku 2). Toinen keskeinen kiinnostuksen kohteeni tutkimuksessani on julkinen keskustelu. Olen kiinnostunut siitä, miten suojelulle muodostuneet reunaehdot ja ympäristöpuhetta määrittävät diskurssit ilmenevät käydyssä sanomalehtikeskustelussa ja siinä ilmenevässä toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa.

Näiden rajausten perusteella tutkimuskysymykseni voidaan muotoilla seuraavasti:

- 1) Miten saimaannorpan suojelulle muotoutuneet reunaehdot ilmenevät Saimaan alueella käydyssä sanomalehtikeskustelussa?
- 2) Mitkä suojelun reunaehdoista painottuvat käydyssä keskustelussa ja toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa?

Saimaannorpan suojeleminen on tutkittu aikaisemminkin diskurssianalyysin keinoin. Tonder (2005) on väitöskirjassaan tutkinut Saimaan alueella elävien ihmisten luontosuhteita, luontosuhteisiin vaikuttavia diskursseja ja niiden vaikutusta saimaannorpan suojelemaan koskeviin mielipiteisiin. Dobrowolski (2011) on taas pro gradu -tutkimuksessaan saimaannorpan suojelemaan liittyvistä sosiaalisista käytännöistä ja niiden merkityksestä hyödyntänyt diskurssianalyysiä.

Diskursiivinen lähestyminen on mielestäni mielekäs tapa lähestyä saimaannorpan suojelua koskevaa julkista keskustelua. Heikkilä (2003, 118) on todennut poronhoitoa koskevassa tutkimuksessaan, että diskursiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna poronhoito ei näyttäydy ainoastaan keskusteluna ja mielipiteenvaihtona, vaan se heijastaa niitä hallinnollisia, kulttuurillisia, taloudellisia ja yksilöiden käsityksiä poronhoidosta. Sama pätee myös saimaannorpan suojeluun.

Aineistoni koostuu kahden Saimaan alueella päivittäin ilmestyvän sanomalehden, Etelä-Saimaan ja Itä-Savon², saimaannorpan suojelua koskevista teksteistä. Keskityn siis paikallisesti käytyyn sanomalehtikeskusteluun. Tutkimukseni alueellinen raja on Saimaan alue, joskin alueelliset painopisteet määrittyvät aineistoni mukaan. Vaikka aineistoni ei katakaan koko Saimaan aluetta, uskon että se tarjoaa riittävän kattavan ja monipuolisen kuvan suojelukeskustelusta. Olen valinnut sanomalehtiaineiston tutkimukseeni seuraavista syistä. Ensiksi, pystyn hyödyntämään tässä kandidaatintutkielmaani varten keräämäni aineistoa. Toiseksi, sanomalehtitekstit ovat mielestäni kiinnostavia. Vaikka sanomalehtien ensisijainen tehtävä on toimia tiedonvälittäjänä, tekstit pääkirjoituksista uutisiin toimittavat aina omaa agendaansa. Kolmanneksi, julkisen keskustelun tarkastelu antaa viitteitä siitä, mitä muutoksia saimaannorpan suojeluprosessissa tapahtuu tai on tapahtumassa.

Aineistoni ajallinen raja on määrittyy vuosille 2010 – 2013. Tämän ajallisen rajauksen olen tehnyt seuraavista syistä. Ensiksi, Suomi sai huomautuksen saimaannorpan suojelun tasosta vuonna 2010, mikä asetti paineita suojelun tehostamiselle, ja vuonna 2011 voimaantulleet suojeluasetukset olivat pitkällisen puolesta ja vastaan -kamppailun tulos. Toiseksi, saimaannorpan kanta on kasvanut tasaisesti viime vuosien aikana, mikä näkyy paineena laajentaa nykyisiä kalastusrajoituksia.

² Etelä-Saimaa ilmestyy Etelä-Karjalassa ja Itä-Savo Etelä-Savossa. Etelä-Saimaan levikkialue kattaa noin 25 300 lehteä ja 72 000 lukijaa pääasiassa Lappeenrannassa, Imatralla, Lemillä, Luumäellä, Parikkalassa, Rautjärvellä, Ruokolahdella, Savitaipaleella, Suomenniemellä ja Taipalsaarella (Etelä-Saimaa 2014). Itä-Savon levikki taas on lähes 15 000 lehteä ja 35 000 lukijaa Savonlinnassa, Enonkoskella, Kiteellä, Parikkalassa, Rantasalmella ja Sulkavalla (Itä-Savo 2014).

2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEELLISET LÄHESTYMISTAVAT

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni keskeiset käsitteelliset lähestymistavat. Lähestyn saimaannorpan suojelua kestäväen kehityksen näkökulmasta. Oletan, että kestäväen kehityksen tavoitteiden vakiintuminen kansallisen ja kansainvälisen hallinnon tavoitteiksi ohjaa saimaannorpan suojelun toteuttamisesta, ja nämä tavoitteet vaikuttavat sen myötä myös suojeluprosessiin. Ensiksi, olen kiinnostunut kestäväen kehityksen periaatteiden ilmenemisestä suojelun toteutumisen reunaehtoina. Toiseksi, olen kiinnostunut siitä, miten nämä suojelulle muodostuneet reunaehdot ilmenevät saimaannorpan suojelusta käydyssä julkisessa keskustelussa. En pyri selvittämään kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumista saimaannorpan suojelussa. Kestävä kehitys toimii siis tutkimukseni tulkinnallisena kehyksenä eikä näin ollen ole varsinaisen tutkimukseni kohde. Ratamäki (2009, 158) on tutkimuksessaan todennut, että kestäväen kehityksen käsitteen käyttäminen empiirisenä analyysivälineenä on haastavaa, ja mielekkäämpää onkin nähdä se tulkintaa ohjaavana käsitteenä.

Lähestyn kestäväen kehityksen käsitettä toimijakeskeisesti, sillä saimaannorpan suojelun toteutuminen on myös siihen osallistuvien toimijoiden kautta muotoutuva prosessi. Toimijoiden välinen vuorovaikutus sekä toimijoiden suhde lajisuojeluun määrittävät sen, millaiseksi saimaannorpan suojeluprosessi muotoutuu. Suojeluprosessi voidaan hahmottaa erilaisten poliittisten prosessien muovaamaksi ja ajallisesti jatkuvana, mutta myös muuttuvana toimintana (Nygren 2013, 19). Toimijoiden motiiveihin ja intresseihin osallistua saimaannorpan suojelusta käytävään keskusteluun vaikuttaa toimijoiden suhde saimaannorppaan, mikä on tärkeää huomioida tarkastellessa toimijoiden välistä keskustelua.

Suopajarvi ja Valkonen (2003) ovat tarkastellessaan pohjoista luontosuhdetta todenneet, ettei luontosuhdetta ole mielekästä yrittää määritellä perinpohjaisesti, mutta sille voidaan nimetä joitakin ominaisia piirteitä. Heidän mukaansa paikallisessa luonnossa ja suhteessa siihen korostuu tilannesidonnaisuus ja symbolisuus. Tilannesidonnaisuudella korostetaan sosiaalisten käytäntöjen merkitystä. Symbolisuudella taas tarkoitetaan sitä, että luontokäsitykset ovat kulttuurisesti määrittyneitä. Ne pitävät sisällään kollektiivisen ja normatiivisen käsityksen siitä, miten luonnon kanssa on toimittava. (Suopajarvi ja Valkonen 2003, 7.) Julkista keskustelua tarkastellessa ei kuitenkaan voida keskittyä yksilöiden luontosuhteisiin, koska keskusteluun osallistuu myös useista toimijoista koostuvia toimijaryhmiä, kuten kansalaisjärjestöjä ja hallinnon yksiköitä, jolloin on keskeistä huomioida tämän tyyppisten toimijoiden toiminta-ajandat.

2.1 Kestävä kehitys

Kestävästä kehityksestä on tullut yleisesti hyväksytty tavoite, ja kestävän kehityksen diskurssi on muotoutunut osaksi valtavirran keskustelua (Helne & Silvasti 2012, 13). Kestävän kehityksen käsite tuli maailmanlaajuiseen käyttöön vuonna 1987 (Allardt 1991, 11). Kestävän kehityksen periaatteet konkretisoituivat Rion vuoden 1992 ilmastokokouksessa, jolloin kestävä kehitys sai muotonsa yhteisenä poliittisena tavoitteena. Tällöin kestävä kehitys määriteltiin kehityssuunnaksi, jonka tarkoituksena on se, että nykyiset sukupolvet huomioivat tulevien sukupolvien tarpeet. Nykyisten sukupolvien tulisi siis tyydyttää tarpeensa niin, ettei se vaarantaisi tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omiaan. (Häikiö 2012, 150.)

Kestävän kehityksen periaatteet ovat nähtävissä esimerkiksi keskustelussa, jossa tehdään hallinnollista tulevaisuuden suunnittelua kuin myös keskustelussa, jossa määritellään ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen toimintaa. Näiden tavoitteiden esillä olo voidaan nähdä myös kestävän kehityksen diskurssin ylläpitämisenä (Hajer 1995). Kestävän kehityksen kautta muodostuva diskurssi voidaan nähdä tämänhetkisen ympäristökeskustelun valtadiskurssina, jolloin sen vaikutukset on nähtävissä myös paikallisesti käydyssä sanomalehtikeskustelussa.

Kestävän kehityksen tavoite on saanut osakseen runsaasti kritiikkiä muun muassa siksi, että sitä käyttävät myös toimijat, jotka eivät ole sitoutuneet toimimaan tavoitteiden eteen (Helne & Silvasti 2012, 13). Lisäksi sen tavoitteet esimerkiksi taloudellisen kestävyys toteuttamisessa ovat sisällöllisesti ristiriitaisia ja kehityksen ja kestävyys välillä jännitettä korostavia (Ratamäki 2009, 60). Toisaalta kestävän kehityksen tavoitteita voidaankin ensisijaisesti pitää ihanteina, joita ei voida täydellisesti saavuttaa, mutta joita voidaan kuitenkin tavoitella (Laine & Jokinen, 2001, 65). Rannikon (2004, 128) mukaan kritiikistä huolimatta kestävän kehityksen käsite on käyttökelpoinen: juuri käsitteen moniselitteisyys ja laaja-alaisuus vastaa sitä ilmiökenttää, jota sillä kuvataan.

Kestävän kehityksen käsite on väljä. Yleisesti kestävän kehityksen nähdään jakautuvaan ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen. Jakoon on usein lisätty myös neljäs, kulttuurillinen ulottuvuus, joka nähdään osana sosiaalista ulottuvuutta. (Rannikko 2004, 129.) Ratamäki on tutkimuksessaan suomalaisesta susipolitiikasta käyttänyt vielä eettisyyden ulottuvuutta. Ratamäen mukaan eettinen ulottuvuus nähdään usein osana sosiaalista ja kulttuurista ulottuvuutta, joiden kautta eettistä kestävyttä on aikaisemmin tarkasteltu (Ratamäki 2009, 58; 65).

2.2. Kestävä kehitys tulkinnallisena kehyksenä

Hyödynnän kestävä kehityksen käsitettä tutkimukseni kannalta soveltuvien osien ja tulkitsen sitä saimaannorpan suojelun kontekstissa. Lähestyn kestävä kehityksen ulottuvuuksia suojelutoimien kautta, jolloin suojeluun kytkeytyneiden toimijoiden rooli korostuu. Nojaan omassa tutkimuksessani Ratamäen (2009) käyttämään jaotteluun, jolloin ulottuvuuksia on yhteensä kuusi: *sosiaalinen, ekologinen, kulttuurinen, taloudellinen, institutionaalinen ja eettinen*. Mielestäni tämä jaottelu on riittävä kuvaamaan ja rajaamaan sitä, mistä ulottuvuuksista suojelu koostuu, ja miten suojelun reunaehdot muodostuvat. Ulottuvuuksien keskeinen sisältö voidaan esittää seuraavasti:

- Sosiaalinen: Saimaannorpan ja ihmisen vuorovaikutussuhde, saimaannorpan suojelun vaikutukset paikalliseen arkipäivän elämiseen.
- Ekologinen: Saimaannorpan suotuisan suojelutason saavuttaminen ja säilyttäminen.
- Kulttuurinen: Paikallisten perinteiden vaaliminen, saimaannorppa symbolinen asema.
- Taloudellinen: Saimaannorpan vaikutukset paikalliseen elinkeinoelämään, saimaannorppa paikallisena imagotekijänä, saimaannorpan suojelun taloudellinen tukeminen.
- Institutionaalinen: Hallinto- ja tiedontuottajainstituutioiden vaikutus suojelukäytäntöihin.
- Eettinen: Oikeudenmukaisuuskysymykset.

Seuraavaksi esittelen tarkemmin käyttämäni jaottelua. Esittämäni määrittelyt ovat väljiä ja soveltavia pohjaten kestävä kehityksen ulottuvuuksille annettuihin määritelmiin sekä Ratamäen (2009, 58–67) määritelmiin ulottuvuuksien sisällöstä. Kuten voidaan huomata, ulottuvuudet ovat osittain päällekkäisiä, mutta tuovat kuitenkin mukaan näkökulmia, joita ilman suojelun toteutumisen reunaehtojen määrittely jäisi vajaaksi.

2.1.1 Sosiaalinen ulottuvuus

Sosiaalinen ulottuvuus painottaa saimaannorpan ja ihmisen välistä vuorovaikutussuhdetta, jossa saimaannorpan läsnäolo ja lajiin kohdistuvat suojelutoimet vaikuttavat yksittäisten paikallisten asukkaiden arkipäivään. Perinteisesti kestävä kehityksen sosiaalisella ulottuvuudella on painotettu nimenomaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta, jossa kestävä kehityksen tulokset tulisi jakautua oikeudenmukaisesti. (Rannikko 2004, 129.) Saimaannorpan suojelun kontekstissa tämä tarkoittaa sitä, että suojelutoimien tulisi toteutua paikallisia toiveita kunnioittaen, mutta myös sitä, että saimaannorpan suojelu tuottaisi sosiaalista pääomaa paikallisille (ks. kulttuurinen ulottuvuus 2.1.3).

Saimaannorpan suojelua koskevassa keskustelussa tulisi huomioda, että saimaannorpan ja ihmisen välinen suhde on vuorovaikutteinen. Tätä vuorovaikutteisuutta voidaan lähestyä *ekososaalisuuden* käsitteen avulla. Ekososaalisuudella tarkoitetaan inhimillisten yhteiskuntien ja luonnon vuorovaikutteista suhdetta (Haila 2010, 55). Hailan (2010) mukaan ihmisiä elättävät ekologiset systeemit ovat riippuvaisia inhimillisestä toiminnasta ja systeemien ylläpidosta. Toisaalta taas koko inhimillisen elämä on mahdollista vain sille suotuisissa olosuhteissa (mt., 56–57). Ihminen toimii vuorovaikutteisessa suhteessa koko Saimaan kanssa, näin ollen myös saimaannorpan. Saimaan tarjoaa ihmiselle niin elinkeinonharjoitus- kuin virkistysmahdollisuuksia. Toisaalta jatkuvuuden kannalta ihminen on myös osaltaan vastuussa siitä, että Saimaan luonnon monimuotoisuus pysyy yllä.

Sosiaalinen ulottuvuus on osittain yhteneväinen kulttuurisen ulottuvuuden kanssa, sillä molemmissa painottuvat paikallisten oikeudet ja oikeudenmukaisuus (Ratamäki 2009, 60). Saimaannorpan suojelun kontekstissa korostetaan esimerkiksi oikeutta harjoittaa elinkeinoja, kalastaa ja liikkua vapaasti. Toisaalta taas koetaan, että paikallisilla on ensisijainen tieto siitä, kuinka lajia suojellaan, koska saimaannorpan kohtaaminen ja lajin kanssa eläminen kuuluu heidän arkipäiväänsä (Tonder 2005, 159–160). Tämä tarkoittaa myös sitä, että alueen asukkaat kokevat oikeudekseen suojella lajia.

2.1.2 Ekologinen ulottuvuus

Ekologinen ulottuvuus ilmentää ekologista kestävyyttä. Ekologisella kestävyydellä tavoitellaan biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja kehitystä sopusoinnussa ekologisten prosessien kanssa (Rannikko 2004, 129). Ekologinen ulottuvuus keskittyy ihmisen ympäristö vastuun määrittelyyn, mikä osaltaan luo reunaehdot suojelun tavoitteille. Ekologisessa ulottuvuudessa tulee myös huomioda saimaannorpan vaikutussuhde elinympäristöönsä.

Ekologisessa ulottuvuudessa keskiössä ovat saimaannorpan suojelulle virallisesti asetetut tavoitteet. Ekologian ulottuvuus on luonteeltaan hallinnollisten toimintanormien kokoelma, jossa hallinnolliset toimijat määrittelevät tavoitteet lajin suojelulle sekä toimintamallit, joilla tavoitteita pyritään saavuttamaan. Toimijat nojautuvat tutkimustietoon ja tekevät johtopäätöksiä sen perusteella. Keskeisenä tavoitteena voidaan pitää suotuisan suojelutason saavuttamista. Suotuisa suojelutaso on määritelty luonnonsuojelulain 5.1§:ssä (20.12.1996/1096) seuraavasti:

“Luontotyyppin suojelutaso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppin säilymisen ja sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aikavälillä sekä luontotyyppille luonteenomaisten eliölajien suojelutaso on suotuisa. Eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään.” (Finlex 2013)

Ratamäki (2009, 61) on todennut, että esimerkiksi susien suojelun suhteen suotuisan suojelun tason monimutkainen käsite saattaa vähentää paikallisen väestön kiinnostusta sitoutua suotuisan suojelun tavoitteeseen. Kallio (2001) on tutkimuksessaan suotuisan suojelun tason oikeudellisesta näkökulmasta todennut, että koska edellä mainittu suotuisan suojelun tasoa koskeva luonnonsuojelulain pykälä on ohjaava, sen käytännön vaikutukset jäävät epäselviksi. Lisäksi määritelmän sisältö ei ole yhteneväinen EU:n luontodirektiivin kanssa, mikä lisää sovellettavuuden epämääräisyyttä (Kallio 2001, 63–64).

Saimaannorpan tapauksessa konkreettisenä tavoitteena on saada lajin kanta nousemaan 400 yksilöön vuoteen 2025 mennessä. Tavoite on määritelty esimerkiksi saimaannorpan ympäristöministeriön (2011) laatimassa suojelustrategiassa. Tätä varten ympäristöministeriö on myös määritellyt ne keinot, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa ja ne uhkatekijät, jotka hidastavat tai estävät näiden tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi raportissa on määritelty tahot, jotka ovat vastuussa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamisesta (Ympäristöministeriö 2011, 62–72).

2.1.3 Kulttuurinen ulottuvuus

Kestävän kehityksen näkökulmasta kulttuurinen ulottuvuus nähdään usein rinnakkaisena sosiaaliselle ulottuvuudelle. Kestävän kehityksen näkökulmasta kulttuurinen ulottuvuus määritellään kehitykseksi, joka on sopusoinnussa siihen osallistuvien ihmisten kulttuuristen käsitysten kanssa (Rannikko 2004, 129). Saimaannorpan suojelun kontekstissa kulttuurinen ulottuvuus keskittyy paikallisten perinteiden vaalimiseen, jolloin Saimaan alue nähdään perinteiden kautta. Kulttuurisessa ulottuvuudessa korostuvat paikallisuus ja historiallinen ulottuvuus. Ympäristöministeriön suojelustrategian mukaan eräs keskeinen saimaannorpan suojelun peruste on lajin ainutlaatuisuus uhanalaisten lajien joukossa (Ympäristöministeriö 2011, 46). Saimaannorppaa voidaan pitää suomalaisen luonnonsuojelun symbolina. Lajin ainutlaatuisuus on myös keskeinen saimaannorpan suojelun puolesta esitetty argumentti.

Tonderin (2005) mukaan kulttuurillisen perinnön merkitys nousee voimakkaasti esille saimaannorpan suojelussa. Kulttuurisella perinnöllä tarkoitetaan kulttuurille tyypillisiä toimintatapoja, kuten kalastusta, joilla oikeutetaan luonnonvarojen käyttöä. Kulttuurinen perintö on

tiukasti sidoksissa paikalliseen identiteettiin, joka rakentuu kulttuuriperinnön kautta. Kulttuuriperintöön voidaan yhdistää myös perinteiset näkemykset ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta, jolloin esimerkiksi uudet toimintamallit luonnonsuojelussa nähdään usein luonnolle haitallisina. (Tonder 2005, 120–122.) Myös paikallisuuden merkitys korostuu keskusteltaessa saimaannorpan suojelusta. Tonderin mukaan paikallisuus sitoo ihmistä ympäristöönsä, sen yhteisöön ja kulttuuriin. Lisäksi paikallisuuden kokeminen on kiinteä osa yksilön luontosuhdetta, ja näin ollen se liittyy kiinteästi esimerkiksi saimaannorpan suojelua koskeviin asenteisiin (mt., 28).

Jaakkola, Laasonen ja Vuorinen (2014) ovat analysoineet sekä paikallisesti että valtakunnallisesti käydyssä sanomalehtikeskustelussa ilmenneitä asenteita saimaannorppaan ja lajin suojelua kohtaan. Aineistona tutkimuksessa on käytetty Helsingin Sanomissa ja Itä-Savossa ilmenneitä tekstejä sekä suojelussa keskeisten toimijoiden haastatteluita. Heidän mukaansa asenteet saimaannorppaa kohtaan ovat pääasiassa myönteisiä, mutta asenteissa korostuu oikeudenmukaisuuden kysymys, jossa paikallisilla mielipiteillä ei koeta olevan tarpeeksi painoarvoa suojelutoimista päätettäessä. (Jaakkola ym. 2014, 61.)

Kulttuuriseen ulottuvuuteen voidaan nähdä sisältyvän myös kalastus. Kalastus Saimaalla nähdään kuuluvan paikalliseen kulttuuriin ja sen perinteisiin: esimerkiksi Puruvesi, joka on myös keskeinen saimaannorpan esiintymisalue, on tunnettu kalastusalue aina 1300-luvulta lähtien. Ammattikalastuksellakin on alueella pitkät perinteet 1800-luvulta lähtien. (Salmi 2013, 13.) Kalastus on myös paikallisesti suosittu harrastus, sillä Itä-Suomen asukkaista noin 40 prosenttia kalastaa, kun koko maassa vastaava luku on 35 prosenttia (mt., 17). Kalastuksesta ei haluta luopua, koska samalla luovuttaisiin alueelle ominaisesta perinteestä, joka koetaan keskeiseksi paikalliselle identiteetille. Ammattikalastajiin perehdyn tarkemmin seuraavassa alaluvussa 2.1.4.

2.1.4 Taloudellinen ulottuvuus

Suomen ympäristöministeriö määrittelee taloudellisen kestävyuden seuraavasti: ”Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan talouden tasapainoista kasvua, jossa tavoitellaan varantojen kestävää käyttöä” (Ympäristöministeriö 2009). Saimaannorpan suojelun näkökulmasta taloudellinen ulottuvuus keskittyy saimaannorpan vaikutuksiin rakennushankkeisiin ja elinkeinojen harjoittamiseen Saimaan alueella. Lisäksi siihen liittyy kysymykset saimaannorpan suojelun

rahoittamisen tarpeellisuudesta. Taloudellinen ulottuvuus ilmenee siis tasapainoiluna saimaannorpan suojelun ja taloudellisen kasvun välillä.

Saimaan alueella matkailu elinkeinona on huomattavassa asemassa. Esimerkiksi Etelä-Savon vahvuudeksi mainitaan monipuolinen luonto, jota pidetään alueen matkailuvalttina (TEM & ELY 2013, 116). Etelä-Karjalan alueella sijaitsevan Lappeenrannan kaupungin keskeinen tulonlähde on tällä hetkellä alueelle erityisesti Pietarista suuntautunut matkailu. Esimerkiksi vuonna 2013 venäläisyöpymisten määrä nousi edelliseen vuoteen verrattuna 29 prosenttia (TEM ym. 2013, 112). Matkailu on yksin keskeisimmistä strategisen kehittämisen kohteista, ja alueella koetaan tärkeäksi Saimaa-brändin vahvistaminen. Lappeenrannan matkailustrategiassa saimaannorppa ja Saimaan luonto nähdään alueen vahvuuksina (Lappeenrannan kaupunki 2014).

Tällä hetkellä varsinaista lajeihin kohdistuvaa luontomatkailua on vähän Saimaan alueella. Markkinoinnissa alueen lajistoa on kuitenkin hyödynnetty. Saimaannorppaa pidetään yhtenä alueen vahvuutena, mikä näkyy saimaannorppa-teeman käytössä esimerkiksi Koloveden ja Linnansaaren kansallispuistojen matkailumarkkinoinnissa. Tämän toivotaan lisäävän myös suojelumyönteisyyttä lajia kohtaan. (Laukkanen 2009, 24.) Lisäksi Savonlinna on julistautunut saimaannorpan kotikaupungiksi (Savonlinnan seudun matkailulehti 2013).

Vaikka kalastuksen asema elinkeinona ei ole alueella kovinkaan suuri, sen merkitys saimaannorpan suojelun kannalta on huomattava. Ammattikalastus on siis keskeisessä asemassa taloudellisessa ulottuvuudessa. Suurin osa Saimaan ammattikalastajista toimii osa-aikaisina kalastajina, sillä kalakannan runsaus vaihtelee. Kalastuksen kannattavuus voi vaihdella suuresti jo peräkkäisinäkin vuosina.

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan vuonna 2010 saimaannorpan elinalueilla kalastaa päätoimiseksi elinkeinokseen 30 kalastajaa. Sivutoimisia kalastajia on 10. Päätoimisiksi ammattikalastajiksi lasketaan ne, joiden kokonaistuloista 30 prosenttia tai enemmän koostuu kalastuksesta. Mukaan ei lasketa eläkeikäisiä kalastajia. (Maa- ja metsätalousministeriö 2010, 8.) Yhteensä saimaannorpan esiintymisalueilla kalastaa pää- ja sivutoimista 103 ammattikalastajaa. Ammattikalastajien määrä on tippunut vuodesta 1998 vuoteen 2008 tultaessa kolmannekseen. Vuonna 1998 Saimaalla kalasti 323 ammattikalastajaa. Ammattikalastuksen vähenemiseen vaikuttaa erityisesti kalastajien ikääntyminen. Lisäksi pyyntimenetelmät ovat tehostuneet ja ihmistyövoiman tarve on vähentynyt. (Salmi ym. 2013, 13.)

Ympäristöministeriön saimaannorpan suojelustrategian mukaan esimerkiksi vuonna 2010 valtio käytti saimaannorpan suojeluun noin 1,5 miljoonaa euroa. Summa sisältää henkilöstökuluja, kalastajille ja vesialueiden omistajille maksettuja korvauksia sekä tutkimushankkeiden ja kannan seurannan rahoituksen (Ympäristöministeriö 2011, 76.). Korvauksia maksetaan ammattikalastajille tulonmenetyksistä ja vesistöjen omistajille määräaikaista kalastusrajoitussopimuksista enintään 170 euroa neliökilometriä kohti. Esimerkiksi vuonna 2012 vesialueiden omistajille maksettiin korvauksia yhteensä 333 970 euroa. Ammattikalastajille maksettiin vuonna 2012 korvauksia 78 000 euroa. (Salmi 2013, 12.)

Euroopan unioni rahoittaa hankkeita, joilla tuetaan lajin suojelua. Esimerkiksi vuonna 2013 Suomelle myynnettiin saimaannorpan suojeluun 3,95 miljoonaa euroa LIFE -hankkeeseen (Metsähallitus 2014). Ympäristöministeriön suojelustrategiassa arvioidaan, että kasvava kanta ja lisääntyvät suojelutoimet sekä rakentamisen ohjaaminen ja kaavoituksen muutokset lisäävät resurssintarvetta noin 0,3–0,5 miljoonaa euroa vuodessa. (Ympäristöministeriö 2011, 75–76.)

2.1.5 Institutionaalinen ulottuvuus

Ratamäen mukaan kestävän kehityksen ulottuvuutena institutionaalinen kestävyys viittaa niihin vakiintuneisiin rakenteisiin, joissa yhteiskunnallinen toiminta ja muutos tapahtuvat. Kestävän kehityksen näkökulmasta tällä tarkoitetaan institutionaalisen kyvykkyyden ylläpitämistä, jolloin institutionaalisten rakenteiden tulisi tukea ja edistää kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Hänen mukaansa institutionaalinen ulottuvuus ymmärretään usein koskemaan hallinto- ja tiedontuottajainstituutioita. (Ratamäki 2009, 62.)

Saimaannorpan suojelun tapauksessa institutionaalinen ulottuvuus viittaa siis niihin institutionaalisiin rakenteisiin, jotka ohjaavat ja valvovat saimaannorpan suojelun tavoitteiden toteutumista, mutta joiden tulisi huomioida koko paikallinen toimijaverkosto, jotta suojelun hallinnollinen ohjaus olisi toimivaa. Vastuu saimaannorpan tutkimisesta on Itä-Suomen yliopistolla, jolla on vakiintunut tiedontuottajan asema saimaannorpan tutkimisessa (Ympäristöministeriö 2011, 70). Hallintoinstituutioilla viitataan niihin toimijoihin, jotka ohjaavat ja valvovat saimaannorpan suojelua lainsäädännön asettamissa puitteissa (ks. luku 4.3). Saimaannorpan suojelussa hallinto jakaantuu kolmeen tasoon: paikalliseen, kansalliseen ja kansainväliseen. Pekka Jokinen (2001, 80) korostaa, ettei valtiota pidä nähdä yhtenä toiminnaltaan ja näkemyksiltään yhtenäisenä toimijana, vaan se koostuu useasta osa-alueesta, joiden tavoitteet voivat olla ristiriitaisia keskenään. Tämä saattaa hankaloittaa tavoitteiden toteutumista esimer-

kiksi saimaannorpan suojelun kohdalla, mikäli suojelulle asetetut tavoitteet ovat ristiriitaisia keskenään.

Paikallisella tasolla keskeiset toimijat ovat maakunnissa toimivat elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset). Näistä Etelä-Savon ELY-keskus vastaa vapaaehtoisista kalastusrajoituksista saimaannorpan uusilla esiintymisalueilla, jotka jäävät tämänhetkisen, lakisääteisen rajoitus- ja kieltoalueen ulkopuolelle. Kalastusrajoitukset ovat olleet Etelä-Savon ELY-keskuksen vastuulla vuodesta 2011 lähtien. Kalastusrajoitukset solmitaan Kalatalouden keskusliiton alla toimivien paikallisten, vesistöjen omistajista koostuvien, kalastusosakaskuntien kanssa. (Salmi ym. 2013, 8–9.)

Kalastus ja vesialueiden käytön ja lupien hallinto kuuluu useille viranomaistahoille, esimerkiksi ELY-keskuksille ja Metsähallituksen luontopalveluille. Metsähallitus vastaa myös kannan seurannasta ja hoidosta ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriöiden ohjauksessa. (Metsähallitus 2014a) Maa- ja metsätalousministeriön vastuualueena on vesialueiden käyttö, ympäristöministeriöllä taas ympäristönsuojelu. Suomen toimintaa saimaannorpan suojelussa ohjaa myös jäsenyys Euroopan unionissa. Saimaannorpan tapauksessa keskeisin ohjauskeino on luontodirektiivi, jonka myötä Suomi on velvollinen suojelemaan lajia riittävästi (Ympäristöministeriö 2011).

2.1.6 Eettinen ulottuvuus

Kestävän kehityksen näkökulmasta eettinen ulottuvuus korostaa oikeudenmukaisuutta. Ratamäen mukaan eettisen ulottuvuuden lisääminen kestävän kehityksen jakoon on perusteltua. Ilman eettistä näkökulmaa esimerkiksi eläinpoliittinen keskustelu jää vajavaiseksi, sillä samalla rajataan eläinoikeudellisiin kysymyksiin keskittyneitä yhteiskunnallisia toimijaryhmiä pois keskustelun piiristä (Ratamäki 2009, 65). Eettinen ulottuvuus nostaa esiin arvo- ja moraalikysymykset jotka näkyvät niin yksilöiden toiminnassa kuin myös esimerkiksi niissä virallisissa hallinnollisissa normeissa, jotka koskevat saimaannorppaa. Saimaannorpan suojelun tapauksessa eettinen ulottuvuus voidaan tiivistää kysymykseen siitä, miksi on oikein suojella saimaannorppaa.

Eettisessä ulottuvuudessa määritellään saimaannorpan suojelua koskevia moraalisia käsityksiä. Oksanen (2012) määrittelee ympäristömoraalin ”ympäristön kohtelua säätelevien tapojen ja tapojen taustalla olevien käsitysten joukoksi, joka on olemassa tietyssä ajassa ja paikassa sijaitsevilla sosiaalisella ja kulttuurisella todellisuudella”. Oksanen mukaan on huomioitava,

että sellaisillakin asenteilla ja uskomuksilla, joita ei ole ajateltu ympäristömoraalisiksi, on usein ympäristömoraalista merkitystä (Oksanen 2012, 17–18). Näin ollen moraalikäsitteet siitä, tuleeko saimaannorppaa suojella, muuttuvat, koska asenteet muuttuvat. Tämä näkyy esimerkiksi saimaannorpan muuttumisena haittaeläimestä suomalaisen luonnonsuojelun symboliksi.

Eettisessä ulottuvuudessa korostuu vastuu lajin säilymisestä. Luonnonsuojelussa vedotaan usein ihmisten vastuuseen tulevista sukupolvista, mikä ilmenee luontoon kohdistuneina velvollisuuksina esimerkiksi pitää vesistöt puhtaina (Oksanen 2012, 169). Kysymykseen siitä, miksi lajia tulisi suojella, haetaan vastausta velvollisuuden kautta. Koska ihminen on ajan saatossa aiheuttanut saimaannorpan kannan pienenemisen lähes sukupuuton partaalle, ihmisellä on nyt velvollisuus suojella lajia ja näin edesauttaa kannan elpymistä.

2.2 Julkinen keskustelu, julkinen tila

Tutkimukseni keskeinen elementti on aineistonani käyttämät sanomalehtitekstit. Lähestyn sanomalehtitekstejä julkisen keskustelun ja julkisen tilan käsitteiden kautta. Sanomalehdet ovat osa joukkoviestimiä ja journalismin kenttää, mikä tuo mukanaan oman ulottuvuutensa, kun tarkastellaan sanomalehtikeskustelua.

Julkisen keskustelu voidaan määritellä median ja journalismin välittämäksi, kielellisten tekosten jatkumoksi (Rahkonen 2006, 25). Julkisen tilan määrittely ei ole yksiselitteistä. Yhtenä määrittelyn ehtona voidaan kuitenkin pitää kaikille avointa pääsyä. Toisena keskeisenä piirteenä voidaan nähdä toimijoiden läsnäolo ja kanssakäyminen, minkä myötä tilalle muodostuu merkityksiä ja sille ominainen luonne. Esimerkiksi mediaesityksistä olisi mielekästä puhua myös diskursiivisena tilana. (Ridell, Kymäläinen & Nyyssönen 2009, 7–9) Sanomalehdillä, kuten muillakin joukkoviestimillä, on tehtävä toimia interdiskursiivisena areenana, sillä ne kokoavat yhteen toimijoita, puhujia ja esityksiä. Joukkoviestimet siis toimivat yhteyksien luoja (Väliaverron 1994, 47).

Sanomalehtitekstejä voidaan tarkastella julkisena tilana, jossa toimijat määrittelevät, kuvaavat ja tulkitsevat sosiaalista todellisuutta. Tekstit ovat rakennettuja kokonaisuuksia, joihin toimittajat ovat päättäneet näkökulman sekä toimijat, joiden positioista teksti esitetään. Sanomalehteä voidaan tarkastella aikatilana, jossa toimijat tulevat tietoisiksi toistensa läsnäolosta niin ajallisesti kuin paikallisestikin. Uutisjournalismi tarjoaa kentän laaja-alaiselle tiedon välitty-

miselle ja julkiselle keskustelulle. Uutisjournalismia ei pidä ottaa annettuna ja tulkita vain ikkunana yhteiskuntaan. (Ridell 2009, 243–242.)

Joukkoviestimille on tyypillistä käsitellä yhteiskunnallisia ongelmia erilaisten kiistojen muodossa. Tämä on keskeinen piirre myös ympäristöjournalismille, sillä ilman ristiriitoja median kiinnostus aihetta kohtaan saattaa jäädä vähäiseksi. (Väliaverronen 1996, 90–91; 118.) Myös Laine ja Peltonen (2003, 79) korostavat sitä, että joukkoviestimillä on omat lähtökohtansa ja toimintaperiaatteensa tuottaa julkisen keskustelun tilaa: joukkoviestimet valitsevat, ketkä saavat puheenvuoron ja millaiset aiheet pääsevät esille.

Joukkoviestimillä on voimakas vaikutus siihen, millaisena esimerkiksi sanomalehden lukijan kuva hänen lähiympäristöstään rakentuu. Joukkoviestimet välittävät informaatiota, ja erityisesti uutiskirjoittelu on keskeisessä asemassa, kun tarkastellaan sitä, millaista tietoa ihmiset saavat esimerkiksi asuinpaikkansa tapahtumista. Lisäksi monet eri toimijat voivat osallistua keskusteluun samanaikaisesti. (Ridell 2009, 243.)

Väliaverronen (1996) on tutkinut ympäristöjournalismia ja ympäristöongelmien muodostumista julkisuudessa. Väliaverronen tutkimuksen mukaan joukkoviestimet, tämän tutkimuksen tapauksessa sanomalehdet, tarjoavat julkisen areenan toimijoille, jotka osallistuvat yhteiskunnallisen ongelman määrittelyyn ja julkiseen keskusteluun. Ongelman määrittelyyn liittyy kamppailuja siitä, kenen määrittelyä pidetään uskottavana ja keitä pidetään luotettavan tiedon tuottajina. Joukkoviestimet vaikuttavat siihen, mitkä ongelmat nousevat esiin, ketkä niitä määrittävät ja mistä näkökulmasta. (Väliaverronen 1996, 89.)

Yhteiskunnallisilla toimijoilla ja ryhmillä on erilaisia asemia ympäristöjournalismissa. Toimijan tai ryhmän asemaan vaikuttaa myös se, millaisen kuvan ne rakentavat itsestään. Esimerkiksi luontojärjestöjen esillä oloon vaikuttavat niiden pyrkimykset edustaa uhanalaisia lajeja. (Väliaverronen 1996, 93) Laineen ja Peltosen mukaan keskustelu julkisessa tilassa saattaa olla hyvin rutinoitunutta, jolloin toimijat pysyvät tiukasti heille kuuluvissa rooleissaan. Vaihtoehtoisesti keskustelu saattaa sisältää myös uusia keskustelunavauksia. Laine ja Peltonen korostavat, että vaikka jokin keskustelu on julkisen keskustelun tilassa kaikkien näkyvillä, se saattaa silti olla suunnattu erityisyleisölle. (Laine ym. 2003, 79.)

3 TUTKIMUSVÄLINEINÄ DISKURSSI JA DISKURSSIANALYYSI

Tarkastelen saimaannorpan suojelua kielellisten käytäntöjen kautta. Kieli ja kielen käyttö ovat keskeisessä asemassa, kun tarkastellaan, mistä saimaannorpan suojelua koskevassa keskustelussa on kyse. Häkkisen (2012, 73) mukaan kielellä kuvataan ja jäsennetään maailmaa: kieli mahdollistaa ihmisten välisen viestinnän ja ajatusten ilmaisemisen puheena ja kirjoituksena.

Ympäristöpuhetta ei tule ymmärtää yhtenäisenä keskusteluna, sillä ympäristöpuheen käytön ovat omaksuneet ympäristöliikkeiden lisäksi toimijat, jotka perinteisesti ovat suhtautuneet ympäristöpuheeseen kielteisesti (vrt. kestävä kehitys, alaluku 2.1). Ympäristöpuhetta käyttäviä toimijoita myös esiintyy keskustelussa niin runsaasti, että yksittäisen toimijan puhe saattaa hämärtyä. (Laine & Jokinen 2001, 60.) Ympäristöpuhe sellaisenaan antaa kuitenkin rajallisen määrän tietoa siitä, millaisesta ilmiöstä puheessa on kysymys. Tarvitaan siis soveltuva välineistö puheen sisällön tarkasteluun. Laineen ja Jokisen (2001, 61) mukaan ympäristöä koskevan puheen erittelyssä diskurssin käsite on hyödyllinen, jota hyödynnän tässä tutkimuksessa.

Tarkastelen tutkimuksessani saimaannorpan suojelusta käytyä ympäristökeskustelua diskurssianalyysin keinoin. Tässä luvussa keskityn siihen, millaisia määritelmiä diskurssin käsitteelle on annettu ja mitä diskurssianalyysillä tarkoitetaan. Niin diskurssia kuin diskurssianalyysiä on hyödynnetty laajalti, jonka seurauksena ne ovat saaneet erilaisia määritelmiä vuosien aikana. Tässä tutkimuksessa lähestyn diskurssia ja diskurssianalyysiä yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen näkökulmasta.

3.1 Mikä on diskurssi?

Diskurssi voidaan määritellä monella tavalla. Yksinkertaisimmillaan diskurssi voidaan määritellä sosiaalisissa käytännöissä rakentuviksi merkityssuhteiden kokoelmaksi, jotka rakentuvat ja uusiutuvat sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen & Juhila 1991, 23–25). Diskurssin voidaan nähdä rakentuvan sekä kielellisessä että ei-kielellisessä toiminnassa, jotka eivät ole toisilleen vastakkaisia, vaan ne toimivat vastavuoroisesti tuottaen merkityssuhteita. Diskurssia ei voida pitää loogisena muotoutumana, vaan se sisältää usein toisiinsa nähden ristiriitaisia elementtejä ja epäjohdonmukaisuuksia. Sama diskurssi voi tukea useita teemoja ja vastaavasi useat teemat samaa diskurssia. Toimijoiden päämäärät voivat erota toisistaan, mutta tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö toimijat voisi toimia saman diskurssin sisällä. (mt., 23–25; 27.)

Jokisen ja Juhilan (1999, 71) mukaan diskursseissa korostuu historiallisuus ja institutionaalisoituminen, millä he tarkoittavat diskurssien kietoutumista esimerkiksi koulutukseen ja lakiin. Hajerin (1995) mukaan ympäristöpolitiikan diskurssiivinen muutos on johtanut institutionaaliin muutoksiin, jolloin ympäristöpolitiikkaa on yhdistelty muihin politiikan osa-alueisiin, ja sääntelyä on siirretty myös yrityksille. Hajer määrittelee ympäristödiskurssin kokoelmaksi niitä kielellisesti tuotettuja tapoja, joiden kautta ymmärrämme esimerkiksi ilmaston lämpenemisen (Hajer 1995, 44–45).

Ympäristöä ja luonnonsuojelua koskeva keskustelu sisältää useita diskursseja, eikä keskustelua voida pitää yhtenäisenä. Valkosen (2003) diskurssiivinen tutkimus Lapin luontopolitiikasta yhtyy tähän näkemykseen. Valkonen esittää, että Lapin luontopolitiikkaa koskevat luontodiskurssit rakentuvat lukuisista eriävistä näkemyksistä, jotka keskustelussa limittyvät toisiinsa. Lisäksi luontodiskurssit ovat aika- ja paikkasidonnaisia kokonaisuuksia, joita muovaa myös vallitsevat luontokäsitykset (Valkonen 2003, 195–200).

Diskursseilla on valtaa. Valtasuhteet ilmentävät ja tuottavat erotteluja jäsentäen samalla yhteiskunnan kulttuurista ja sosiaalista ulottuvuutta. Näin ollen toimijoiden voidaan nähdä asemoituvan merkitysverkostoon asemiansa kautta. Toimijoiden asemat eivät kuitenkaan ole muuttumattomia: heitä asemoidaan jatkuvasti muuttuvissa diskursseissa. (Hajer 1995, 56) Jokisen ym. mukaan hegemoniset kamppailut tapahtuvat aina valtasuhteiden verkostoissa (Jokinen ym. 1991, 14).

Hallitseva ympäristöpolitiikan diskurssi keskittyy kestävän kehityksen poliittiseen strategiaan. Kestävän kehityksen diskurssi on vakiintunut niin kansainvälisen hallinnon kuin talousmaailman käyttöön. Toimijat ovat laatineet kestävän kehityksen ohjelmia kuin kestävän kehityksen mukaista tuotantoa. (Laine & Jokinen 2001, 64.) Hajerin (1995, 65–66) mukaan kestävän kehityksen periaatteet toimivat diskurssina, joka yhdistää eri toimijoita intressien ja päämäärien osalta.

3.2 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysin teoreettiset juuret voidaan nähdä sijoittuvan sosiaalisen konstruktionismin perinteisiin. Näkökulmassa tarkastellaan kielen käyttöä osana todellisuutta, ei vain siltana todellisuuteen (Jokinen 1999, 39; Jokinen ym. 1993, 9). Diskurssianalyysillä ei ole vain yhtä vakiintunutta muotoa. Arja Jokinen ja Kirsi Juhila (1991, 2) ovat määritelleet diskurssianalyysiä Potterin ja Wetherelliä mukaillen seuraavasti:

”[T]oteamme, ettei diskurssianalyysiä tule pitää metodina traditionaalisessa mielessä (kuten esim. kokeellinen menetelmä tai sisällön analyysi). Se on laaja diskurssin roolia ja luonnetta käsittelevä viitekehys, jonka pohjalta voidaan tehdä ainoastaan ehdotuksia siitä, kuinka diskursseja voidaan tutkia.”

Diskurssianalyysi ei ole selvärajainen tutkimusmenetelmä, ja näin ollen se pitäisi myös nähdä laajemmin kuin vain analyysivälineenä. Diskurssianalyysin näkökulmasta kielenkäyttö nähdään toimintana, jossa sanat, lauseet ja keskustelut ovat tekoja (Juhila & Suoninen 1999, 238). Diskurssianalyysin lähtökohtana toimii ajatus siitä, että toimijat voivat tehdä ymmärrettäväksi samaa ilmiötä monella perustelluin tavoin. Huomio keskittyy toimijoiden kielenkäyttöön, jota tarkastellaan kokonaisvaltaisena tekemisenä. Samalla korostetaan, ettei kielenkäyttö ole sosiaalisista käytännöistä irrallista, vaan se nähdään osana sosiaalisia prosesseja. Diskurssianalyysissä keskitytään siihen, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi kielenkäytöllään. (Suoninen 1999, 18–20) Jokisen ja Juhilan (1991, 41) mukaan diskurssianalyysisessä tutkimuksessa keskeistä ei ole perimmäisen totuuden etsiminen.

Diskurssianalyysi ei ole sidottu vain tietynlaiseen aineistoon. Erilaiset aineistot tuottavat erinäköisiä tutkimustuloksia, mutta mikään aineisto ei tuota toista totuudenmukaisempia tuloksia, sillä kaikki aineistot ovat osa sosiaalisia käytäntöjä, ja näin ollen myös osa diskursseja rakentavia käytäntöjä. Keskeistä diskurssianalyysissä on aineiston analyysi, joka tulisi nähdä läpi tutkimustyön jatkuvana prosessina. Aineiston analyysissä tutkijan tulisi pystyä reflektimaan esiymmärrystään aiheesta, ettei tulkinta jäisi tutkijan esioletusten vangiksi. (Jokinen ym. 1991, 56–57; 63–64.) Diskurssianalyysiä tehdessään tutkija päättää monia tutkimuksen näkökulmaan vaikuttavista painotuksista. Suonisen (1999, 101) mukaan kielenkäytön prosesseja voidaan lähestyä analysoimalla kielenkäytön vuorovaikutusprosesseja tai niiden retorista puolta. Vuorovaikutuksen analysoinnissa eräs keskeinen tarkastelunkohde on sanojen ja sanastojen valinta sekä niiden suhde toisiinsa (mt. 107).

Juhilan mukaan keskustelu voidaan diskurssianalyysin näkökulmasta ymmärtää laajana kokonaisuutena. Se ei ole ainoastaan ihmisten välistä kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta, vaan keskusteluksi voidaan tulkita myös erilaiset tekstit aina päiväkirjoista lehtiteksteihin ja suullisista puheista esitelmiin (Juhila 1999, 174). Keskustelua voidaan tarkastella verkstorakenteena, jossa toimijoiden osallistuminen vuorovaikutusprosessiin rakentuu verkostomaisesti avaamalla keskusteluja tai ottamalla kantaa muiden toimijoiden avaamiin keskusteluihin. Tässä verkostossa diskurssit toimivat rakenteina, johon toimija voi viitata tai tukeutua. Aikaulottuvuuteen liittyvä prosessuaalisuus on olennaista sekä kasvokkain tapahtuvassa että tekstien välityksellä tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. (Suoninen 1999, 26–27.)

4 SAIMAANNORPPA OSANA SAIMAATA

Saimaannorppa (*Pusa hispida saimensis*) on yksi neljästä tunnetusta norpan alalajista, joista kolme muuta ovat jäämerennorppa, laatokannorppa ja itämerennorppa (Metsähallitus 2013a). Se on Suomen ainoa endeeminen, sisäsyntyinen nisäkäs. Saimaannorppa on eriytynyt omaksi alalajikseen Jäämeren norppakannasta viimeisimmän jääkauden jälkeen noin 8000 vuotta sitten, kun Saimaa eriytyi vähitellen omaksi järveksensä eroten ensin Itämerestä ja lopulta Päijänteestä. Alkuperäisen kannan kooksi on arvioitu Saimaan koon ja kalatuoton perusteella noin 2000–4000 yksilöä. (Hyvärinen, Kunnasranta, Nieminen & Taskinen 2004, 15; 17.)

Saimaannorppa käyttää ravintonaan pääsääntöisesti kalaa, kuten ahventa, särkeä, muikkua, kuoretta ja kiiskeä. Se syö päivässä kalaa runsaasta parista kilosta aina neljään kiloon saakka. Suurimmillaan ravinnonkulutus on syksyisin, jolloin norpat valmistautuvat talveen kasvattamalla paksun traani- eli rasvakerroksen. Saimaannorpat voivat elää 30-vuotiaiksi. Ne tulevat sukukypsiksi 4–7-vuotiaina. Saimaannorppa synnyttää yhden poikasen kerrallaan, ja sen kantoaika on 11 kuukautta. Pesä sijaitsee aivan rannan tuntumassa kinosten alla. (Hyvärinen ym. 2004, 84–85; 101; 104.) Syntyvien saimaannorppien määrä on ollut 45–65 norppaa vuodessa viimeisen kymmenen vuoden ajan. Metsähallitukselle ilmoitetaan vuosittain 14–29 kuolleena löytyneestä saimaannorppasta. Arvioiden mukaan tämä on noin puolet todellisesta määrästä. Lähes 70 prosenttia syntyneistä saimaannorpista kuolee ensimmäisen elinvuoden aikana. (Ympäristöministeriö 2011, 34; 24.)

Arvioidaan, että 1900-luvun alussa Saimaassa olisi ollut noin 700 saimaannorppaa. Laji rauhoitettiin vuonna 1955, mutta tästä huolimatta saimaannorppakanta oli alimmillaan 1980-luvulla, jolloin saimaannorppia oli jäljellä enää noin 180 yksilöä. (Hyvärinen, Sipilä, Koskela & Kunnasranta 1999, 133.) Vuonna 2013 saimaannorppakanta käsitti arviolta 310 yksilöä (Metsähallitus 2014). On laskettu, että 400 yksilön saimaannorppakanta olisi kohtalaisen hyvä tae lajin jatkuvuutta ajatellen (Hyvärinen ym. 1999, 136). Tämä asetettiin myös tavoitteeksi vuoteen 2025 mennessä ympäristöministeriön raportissa vuonna 2011 (Ympäristöministeriö 2011).

4.1 Saimaannorpan kantaa uhkaavat tekijät

Saimaannorpalla ei ole luontaisia vihollisia, sillä maalla elävät petoeläimet eivät juuri pääse saimaannorppiin käsiksi. Tämä on mahdollista vain jos kuutti joutuu avojälle tai jää ilman lumipesän antamaa suojaa. (Sipilä & Kokkonen 2010, 11.) Näin ollen ihmisen tuottamat uhkat vaarantavat eniten lajin kannan kehitystä. Myös asenneilmapiiri ja tiedotuksen määrä vaikuttavat lajin hyvinvointiin ja runsauteen. Ympäristöministeriön (2011) raportissa saimaannorpan kantaa rajoittavat tekijät jaetaan seuraavasti: välittömästi kantaan vaikuttavat uhkatekijät, keskipitkän aikavälin ja pitkän aikavälin uhkatekijät (Ympäristöministeriö 2011, 30). Jaottelu perustuu Maailman luonnonsuojeluliiton käyttämään luokitteluun ja käytän sitä myös tässä tutkimuksessa.

4.1.1 Välittömät uhkat

Pieni populaatiokoko on välitön uhka saimaannorppakannalle (Ympäristöministeriö 2011, 31). Saimaannorpan pieni kanta altistaa lajia entistä voimakkaammin satunnaisille vaaroille, sillä yhden lisääntymiskykyisen yksilön kuolema on pienelle populaatiolle suurempi tappio kuin isolle. Lisäksi geneettinen muuntelu vähentyy. Toinen välitön uhka saimaannorpalle on kalanpyydyskuolemat. Kalanpyydysistä verkot aiheuttavat suurimman riskin lajille. Myös katiskat, joiden nielu on liian heikkorakenteinen tai liian iso, voivat koitua saimaannorpan kohtaloksi. Ympäristöministeriön raportissa kuitenkin arvioidaan, että muuttunut kalastuskulttuuri voi olla suotuisa saimaannorpan kannalle. Vapaa-ajankalastajat suosivat uistelua, onkimista ja perhokalastusta verkkojen ja katiskojen sijaan. (Ympäristöministeriö 2011, 32–34.)

Kasvava virkistystoiminta lasketaan myös saimaannorpalle välittömäksi uhkatekijäksi. Ympäristöministeriön raportin mukaan tämän kaltaisen häirinnän merkitys on vielä toistaiseksi pieni. Saimaannorppa hakeutuu rauhalliselle alueelle valitessaan pesäpaikkaa. Esimerkiksi lisääntyvän moottorikelkkailun myötä melun määrä kuitenkin kasvaa ja saimaannorppien pesintä häiriintyy. Tämän vuoksi saimaannorpan pesimisalueet tulisi huomioida Saimaan virkistyskäytön suunnittelussa. (Ympäristöministeriö 2011, 34.)

Suuret vedenpinnan vaihtelut pesintäaikana voivat aiheuttaa pesien rikkoontumista. Saimaan vedenpinnan korkeus vaihtelee luonnollisesti, mutta sitä myös säännellään juoksutusten avulla esimerkiksi tulvien välttämiseksi. Luontaisten vedenpinnan korkeuden muutosten ja tulvajuoksutusten vaikutukset poikaskuolleisuuteen huomattiin 1980-luvulla. Ympäristöministeriön (2011, 35–36) raportin mukaan vedenpinnan korkeuden vaihteluun pyritään vaikuttamaan säätelemällä juoksutusten määrää erityisesti talvikaudella.

4.1.2 Keskipitkän aikavälin uhkat

Ympäristömyrkyt olivat erityisen vakava uhka saimaannorppakannalle 1960- ja 1970-luvuilla. Esimerkiksi korkeat elohopeapitoisuudet verottivat kantaa juuri 1970-luvulla. Tutkimusten mukaan elohopeapitoisuudet ovat kuitenkin viimeisten 20 vuoden aikana alentuneet. Myös teollisuudessa käytetyt, rasvaliukoiset orgaaniset klooriyhdisteet DDT ja PCB ovat norpille vaarallisia, sillä ne varastoituvat kudoksiin. Näitä yhdisteitä on varastoitunut norppiin pääasiassa ravinnon kautta. Elohopeapitoisuuksien tavoin myös DDT- ja PCB-pitoisuudet ovat alentuneet viimeisten 20 vuoden aikana. Kuitenkin erityisesti Etelä- ja Pohjois-Saimaalle keskittynyt selluteollisuus on pyrkinyt korvaamaan perinteisesti käytetyt yhdisteet uusilla kemikaaleilla, kuten biomagnifioituvilla polybromatuilla yhdisteillä, jotka voivat muodostaa uuden uhkan saimaannorppakannalle. (Ympäristöministeriö 2011, 37–38.)

Rantarakentaminen luokitellaan keskipitkän aikavälin uhkatekijäksi. Rantarakentaminen on kasvanut tasaisesti aina 1970-luvulta alkaen. Myös ympärivuotinen loma-asunnon käyttö on lisääntynyt, mikä saattaa häiritä saimaannorpan pesintää. Arvioidaan, että vuosittainen Saimaalle rakennetaan noin 300–400 uutta lomarakennusta. Lisäksi saimaannorpan esiintymisalueet muuttuvat ja mahdollisesti laajentuvat. Tämän vuoksi kaavoitusta koskeva lainsäädäntö tulee pitää ajan tasalla. (Ympäristöministeriö 2011, 39–40.)

Myös rantametsien käsittelyä voidaan pitää mahdollisena uhkatekijänä saimaannorppakannan kasvuille. Esimerkiksi rantametsien käsittely talviaikaan saattaa häiritä saimaannorpan pesintää. Aiheutuvaa häiriötä voidaan kuitenkin pienentää huolellisella hakkuusuunnittelulla. (Ympäristöministeriö 2011, 40–41) Ympäristöministeriön raportissa listataan keskipitkän aikavälin uhkiksi myös taudit ja loiset, joita saimaannorpissa esiintyy kuitenkin vähemmän kuin muissa norpissa. Yleisin näistä on virusperäinen hylkeiden penikkatauti. Raportin mukaan tulevaisuudessa lämpenevä ilmasto saattaa kuitenkin tuoda uusia haitallisia vieraslajeja Saimaalle, mikä voi lisätä tautien määrää. (mt., 41–42)

4.1.3 Pitkän aikavälin uhkat

Ilmastomuutos ja sen tuoma ilmaston lämpeneminen on pitkän aikavälin uhka saimaannorppalle, sillä se tuo epävarmuutta saimaannorpan pesinnän onnistumiseen. Saimaannorppa tarvitsee pesänrakennukseen runsaita lumikinoksia sekä kestäväää jääpeitettä, jotka kestävät tarpeeksi pitkälle kevääseen. Mikäli lunta ei ole tarpeeksi, norppien poikaset, kuutit, syntyvät avojäälle ja jäävät ilman pesän tuomaa turvaa. Lyhentynyt talvi saattaa myös aiheuttaa pesien ennenaikaisen romahtamisen, jolloin kuutti jää pesään loukkuun. (Sipilä & Kokkonen 2010, 14.) Ilmastomuutos vaikuttaa myös vedenkorkeuden vaihteluihin. Helmi-maaliskuussa, nor-

pan pesintäaikaan, vedenkorkeuden rajut muutokset voivat romahduttaa pesät. Vuotuisen lumipeitteen ajalliseen ja määrälliseen vaihtelevuuteen on esimerkiksi talvella 2014 pyritty saamaan helpotusta kolaamalla lunta rantakinoksiksi (Metsähallitus 2014c).

Toinen saimaannorpan kannan kehitystä pitkällä aikavälillä on geneettisen monimuotoisuuden heikkeneminen ja sukusiitos. Tämä uhkaa erityisesti pieniä osapopulaatioita, jotka saattavat elää pitkään eristyksissä muista osapopulaatioista, ja näin ollen menettää geneettistä muunte-
luuan. Tämä altistaa lajia sairauksille, jotka voivat olla pahimmillaan vakava ja nopea uhka lajille. (Ympäristöministeriö 2011, 44 – 45.)

4.2 Suojeluhistoria ja suojelun nykytila

Tonder (2005) esittää tutkimuksessaan kolme keskeistä muutosta, jotka ovat muuttaneet saimaannorpan sosiaalista asemaa, ja näin ollen vaikuttaneet saimaannorpan ja ihmisen väliseen suhteeseen. Ensimmäisenä hän nimeää 1900-luvun alussa tapahtuneen muutoksen, jolloin saimaannorpasta tuli saaliseläimen sijaan vahinkoeläin, jonka pyydystämisestä maksettiin palkkio. Toiseksi muutokseksi Tonder nostaa saimaannorpan rauhoittamisen vuonna 1955. Kolmanneksi muutokseksi hän nimeää saimaannorpan muuttumisen suomalaisen luonnonsuojelun symboliksi 1980- ja 1990-lukujen kuluessa. (Tonder 2005, 80–81.)

Vielä 1900-luvulle tultaessa saimaannorppa luokiteltiin vahinkoeläimeksi, ja siitä maksettiin tapporahaa vuoteen 1948 asti. Ensimmäiset saimaannorpan suojelun puolestapuhujat löytyivät suomalaisista tiedepiireistä 1920- ja 1930-luvuilla. (Salmi ym. 2013, 6.) Laji rauhoitettiin vuonna 1955, mutta sitä ammuttiin vielä 1960-luvulle asti erikoisluvalla. 1970-luvulle tultaessa tieteellisen tutkimuksen merkitys kasvoi maa- ja metsätalousministeriön perustaessa saimaannorppatyöryhmän tutkimaan lajin tilaa ja suojelukeinoja (mt.). Saimaannorpan suojelu aloitettiin vuonna 1979. Tällöin Maailman luonnonsuojelusätiö WWF perusti Suomen Rahaston Saimaanhyljetyöryhmän. Työryhmä teki ensimmäisen pesänlaskennan vuonna 1981. Myös kalanpyydyskuolemien ehkäisy on kuulunut suojelun tavoitteisiin jo 1980-luvulta alkaen. Vuonna 1982 tehdyn selvityksen mukaan kuolleina löydettyjen saimaannorppeiden pääasiallinen kuolinsyy vuosina 1962 – 1982 oli hukkuminen kalanpyydyksiin. (Ympäristöministeriö 2011, 26.)

Verkkojen käytöstä muodostui vakava uhka 1960-luvun jälkeen. Sitä ennen kalastajat olivat käyttäneet puuvillaisia verkkoja sekä rysiä ja nuottia pyyntivälineinään. Tultaessa 1960-luvulle verkkojen määrä lisääntyi huomattavasti, ja niiden materiaalina alettiin käyttää nailo-

nia, johon eläin jää herkemmin kiinni. (Hyvärinen ym. 1999, 133.) Ensimmäiset kalastusrajoitukset solmittiin vuonna 1982. Nämä sopimukset olivat kalastusosakaskuntien kanssa vapaaehtoisesti solmittuja, ja ne koskivat hyvin pieniä alueita Saimaalla. Aluksi kalastusrajoituksia hoiti WWF. Vuodesta 1991 eteenpäin tehtävä kuului Metsähallitukselle, ja vuonna 2011 tehtävä siirtyi Etelä-Savon ELY -keskukselle. (Ympäristöministeriö 2011, 26.)

Vuonna 1997 saimaannorpasta tuli luonnonsuojelulain (1096/1996) alainen, kun aikaisemmin se oli kuulunut metsästyslainsäädännön piiriin (Ympäristöministeriö 2011, 25). Muutos vahvisti saimaannorpan suojelun asemaa. Seuraavana vuonna 1998 Suomen hallitus teki periaatepäätöksen, jonka mukaan saimaannorpan keskeisimmät elinalueet liitettiin Natura 2000 -verkostoon (Salmi ym. 2013, 6).

Saimaannorpan kannan tila heikkeni vuosien 2006 – 2007 huonojen poikasvuosien vuoksi. Tällöin kuutteja syntyi keskimäärin 40 vuodessa, kun vastaava luku keskimäärin on 50–60 kuuttia. (Sipilä ym. 2009, 6–7.) Kannan kasvun pysähtyminen lisäsi paineita uudistaa kalastuslakia siten, että vapaaehtoisesti solmittujen, keväisen verkkokalastuksen kieltävien sopimusalueiden väliin jäävät aukkokohtat saataisiin mukaan yhtenäiseen suojelualueeseen. Lainsäädäntöä uudistettiin lopulta vuosina 2010 ja 2011 (ks. tarkemmin alaluvussa 4.3). Vuonna 2011 voimaantulleet verkkokalastusta rajoittavat asetukset muuttivat saimaannorpan suojelun luonnetta. Ennen asetuksia kalastusrajoitukset olivat perustuneet puhtaasti vapaaehtoisuuteen. Asetukset keräsivät runsaasti kritiikkiä juuri niiden lainsäädännön määräämästä pakosta suojeluun. Asetuksien vastustajat näkivät, että asetukset huonontaisivat saimaannorpan asemaa ja asenteita lajia kohtaan.

Suojelutoimien ansiosta saimaannorpan kanta on kasvanut, mikä on nähtävissä esimerkiksi verkkokuolemien kasvussa. Saimaannorpat ovat levittäytymässä suojelualueiden ulkopuolelle. Saimaannorppien leviäminen asettaa paineita laajentaa suojelualueita. Kysymykset muun muassa suojelukeinojen laajuudesta nousevat erityisesti pintaan, kun asetusten voimassaoloajat päättyvät joulukuussa 2015 ja huhtikuussa 2016 (Ympäristöministeriö 2011, 55).

4.3 Keskeiset suojelukeinot ja lainsäädäntö

Saimaannorpan suojelu voidaan jakaa vapaaehtoisiin ja lainsäädäntöön sisältyviin keinoihin. Keskeisin vapaaehtoinen suojelukeino on Saimaan kalastusosakaskuntien ja Etelä-Savon ELY-keskuksen väliset kalastusta rajoittavat sopimukset, jotka solmitaan aina viideksi vuodeksi kerrallaan. Sopimukset pohjaavat kalastuslakiin (697/2010) ja ne ovat osa Etelä-Savon

maakuntaliiton Saimaannorppa suojellaan sopimalla -hanketta. (Ympäristöministeriö 2011, 50; Salmi ym. 2013, 9.)

Saimaannorppa näkyy niin kansallisessa kuin kansainvälisessä lainsäädännössä. Saimaannorppa huomioidaan luonnonsuojelulain lisäksi kalastuslaissa, maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä tie- ja vesiliikennettä koskevassa lainsäädännössä, joiden mukaan lajin esiintyminen tulee ottaa huomioon Saimaan alueen suunnittelussa. Näillä alueella liikkumista ja rakentamista säätelevillä laeilla pyritään vähentämään saimaannorpalle keskeisiä häiriötekijöitä erityisesti sen pesintäaikaan. Keskeisin näistä säädöksistä on luonnonsuojelulaki (1096/1996), jonka mukaan saimaannorppa kuuluu erityisesti suojeltaviin lajeihin. Tämän mukaan rauhoitetun lajin yksilöiden tahallinen tappaminen, pyydystäminen ja häiritseminen on kielletty. Luonnonsuojelulailla rauhoitetuille lajeille on määritetty ohjeelliset euromääräiset arvot. Saimaannorppayksilön arvo on 9755 euroa. Se on myös summa, jonka saimaannorpan tahallisesta taposta joutuu korvaamaan. (Ympäristöministeriö 2011, 55–57.)

EU:n lajeja ja luontotyypppejä suojeleva luontodirektiivi on saimaannorpan kannalta tärkeä. Laji kuuluu direktiivin luokittelussa lajeihin, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisiä suojelutoimenpiteitä. Direktiivi määrittää suojeluvastuun erityisesti paikalliseksi. Tämän lisäksi direktiivi määrittää saimaannorpan lajeihin, jotka edellyttävät erityisen tiukkaa suojelua lajin koko esiintymisalueella. Sen mukaan lajia ei saa tahallisesti vahingoittaa. EU:n luontodirektiivi edellyttää Suomen raportointia lajin tilasta kuuden vuoden välein. (Ympäristöministeriö 2011, 47–48.) Luontodirektiivi pohjaa vuonna 1979 solmittuun Bernin yleissopimukseen, jonka tavoitteena on turvata Euroopan luonnonvaraiset kasvit ja eläimet sekä niiden elinympäristöt. Suomessa sopimus astui voimaan vuonna 1986 (SopS 29/1986, asetus 228/1986). EU:n luontodirektiivi toimii myös pohjana Natura 2000 -alueverkostolle ³, johon myös keskeisimmät saimaannorpan elinalueet kuuluvat. Natura 2000 -verkostoon kuuluvien suojelualueiden lisäksi Saimaan alueella sijaitsee kaksi kansallispuistoa, Kolovesi ja Linnasaari, sekä yksityisiä suojelualueita, joilla sijaitsee saimaannorpan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja (Ympäristöministeriö 2011, 51–52).

Verkkokalastusrajoitukset ovat saimaannorpan suojelun keskeisin keino. Verkkokalastusta säädellään kahdella huhtikuussa 2011 voimaantulleella asetuksella. Keväistä verkkokalastusta

³ Natura 2000 -verkosto on Euroopan unionin keskeinen luonnonsuojelukeino, jonka tarkoituksena on turvata uhanalaisia luontotyypppejä ja lajeja jäsenvaltioissaan. Suomessa Natura 2000 -verkostoon kuuluu noin viisi miljoonaa hehtaaria luonnonsuojelualueita, joista noin 1554 km² valintaperusteena on ollut saimaannorppa. Tästä vesialueita on noin 1244 km². (Ympäristöministeriö 2011; 2014)

säätävä asetus koskee 15.4. – 30.6. välistä aikaa, jolloin kuutit lähtevät pesistään liikkeelle ja jolloin on kaikkein suurin riski, että kuutti jää verkkoihin kiinni. Kielto koskee laajaa yhtenäistä aluetta Saimaalla. Yhtenäisen alueen tarkoitus on turvata saimaannorpan pesintää ja lisääntymistä. Asetus on voimassa vuoden 2015 loppuun saakka. Toinen huhtikuussa 2011 voimaantullut asetus koskee saimaannorpalle vaarallisia pyydystyyppejä käyttöä keskeisillä saimaannorppa-alueilla. Asetus on voimassa vuoteen 2016 saakka. Keväiset verkkokalastusrajoitukset kattoivat vuoden 2011 loppuun mennessä lähes 1800 neliökilometriä. (Ympäristöministeriö 2011, 54–55.)

4.4 Saimaan alue ja saimaannorpan suojeluun kytkeytyneet toimijat

Saimaan alueella ei ole vakiintunutta rajausta, mutta yleisesti sillä käsitetään Saimaan järvi ja sitä reunustavat kunnat. Tässä tutkimuksessa käytän tätä rajausta. Aineistonani käyttämieni sanomalehtien levikkialueet kattavat yhteensä lähes kaksi kolmasosaa Saimaan alueesta.

Saimaa on Suomen suurin ja Euroopan neljänneksi suurin järvi. Se sijaitsee Itä-Suomessa ja ylittää sekä Etelä- että Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon maakuntien alueille. Nykyinen Saimaa on pinta-alaltaan noin 4380 neliökilometriä. Saimaa muodostuu salmien yhdistämisestä järvenselistä. Näistä suurimpia ovat Suur-Saimaa, Pyhäselkä, Pihlajavesi ja Haukivesi. Saimaalla on rantaviivaa 14 859 neliökilometriä. Saimaan eri osien vedenlaadun ja biologisten ominaisuuksien välillä on paljon vaihtelua. Vaihteluun vaikuttavat esimerkiksi sijoittuminen suhteessa päävirtaukseen ja suurimpiin kuormittajiin. Saimaan suurimpia kuormittajia ovat teollisuuslaitokset, taajamat, haja-asutusalueet, maanviljelys ja metsänhoito. Vedenlaatu suurimmassa osassa järveä on kuitenkin hyvää tai erinomaista. (Ympäristöministeriö 2011, 12.)

Kandidaatintutkielmassani (2012) käyttämä sanomalehtiaineisto osoitti, että paikallinen suojelua koskeva keskustelu on vilkasta ja siihen osallistuu runsaslukuinen toimijajoukko. Keskityn tässä tutkimuksessa nimenomaan niihin toimijoihin, jotka osallistuvat saimaannorpan suojelua koskevaan sanomalehtikeskusteluun. Olen kartoittanut saimaannorpan suojelua koskevassa sanomalehtikeskustelussa mukana olevien toimijoiden kenttää kandidaatintutkielmassani. Sanomalehtikeskustelussa esiin nousseet toimijat ovat aktiivisesti mukana suojelukeskustelussa ja kokevat tarpeelliseksi osallistua keskusteluun. Näin ollen toimijoiden joukosta saat-
taa jäädä pois ne toimijat, jotka eivät koe tarpeelliseksi osallistua juuri tähän keskusteluun mutta jotka voitaisiin nähdä osallisina saimaannorpan suojeluun.

Kuva 1. Saimaannorppa suojelemaan kytkeytyneet toimijat.

Olen kerännyt kuvaan 1 keskeiset saimaannorppa suojelemaan kytkeytyneet toimijat. Olen hyödyntänyt kandidaatintutkielmani tuloksia sekä ympäristöministeriön (2011) suojelustrategiaa tässä jaottelussa. Kuten kuvassa 1 voidaan nähdä, saimaannorppa suojelemaan kytkeytyneiden toimijoiden kenttä on laaja. Karkea jako voidaan tehdä seuraaviin toimijaryhmiin: hallinnollisiin toimijoihin, tiedotusvälineisiin, kansalaisjärjestöihin, paikallisiin asukkaisiin, tutkijoihin ja talous- ja elinkeinoelämän toimijoihin. Hallinnolliset toimijat voidaan jakaa paikallisiin (esimerkiksi ELY-keskus), valtion hallintoon (esimerkiksi ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriöt) ja Euroopan hallintoon (EU-komissio). Perehdyn näihin toimijoihin tarkemmin alaluvussa 2.1.5 (Institutionaalinen ulottuvuus). Tiedotusvälineitä tässä tutkimuksessa edustaa Itä-Savo ja Etelä-Saimaa.

Kansalaisjärjestöjen keskeisimmät toimijat keskittyvät ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöihin, joista keskeisimmät tässä tutkimuksessa ovat Suomen luonnonsuojelujärjestö, erityisesti järjestön paikallispiirit Etelä-Savossa ja Etelä-Karjalassa ja WWF Suomi. Lisäksi suojelemaan kytkeytyvät saimaannorppatutkijat, jotka pääosin edustavat Itä-Suomen yliopistoa, ja paikalli-

set asukkaat. Paikallisten asukkaiden ryhmä on laaja, ja useimmiten siihen mukaan luettavan toimijan voidaan katsoa kuuluvan myös toisiin toimijaryhmiin. Paikallisuuden määrittely ei ole yksiselitteistä, ja siihen perehdyin tarkemmin alaluvussa 2.1.3 (Kulttuurinen ulottuvuus). Talous- ja elinkeinoelämän toimijoihin, kuten paikallisiin matkailualan yrittäjiin, keskityn myös tarkemmin alaluvussa 2.1.4 (Taloudellinen ulottuvuus).

Saimaannorppa vaikuttaa olemassa olollaan moniin toimijoihin. Näin ollen käsitän tutkimuksessani saimaannorppan yhdeksi aktiiviseksi toimijaksi, ja korostan luonnon ja ihmisen aktiivista vuorovaikutusta. Luonnon ja kulttuurin välisen erottelun häilyvyys konkretisoituu esimerkiksi tarkasteltaessa metsän ja metsänomistajan välistä suhdetta, jossa toimintaa ei ole mielekästä tarkastella ilman metsän läsnäoloa. (Åkerman 2009, 238; 241.)

Toimijoiden jakaminen eri toimijaryhmiin on löyhä, kuten paikallisten asukkaiden kohdalla tuli jo ilmi. Monet keskusteluun osallistuvat toimijat voivat edustaa useaa toimijaryhmää. Esimerkiksi sanomalehden toimittaja edustaa usein myös paikallista asukasta. Toisaalta tämä aiheuttaa toimijoille myös ristikkäispainetta; esimerkiksi paikallishallinnon edustaja vastaa sekä paikallisten asukkaiden että valtion hallinnon tasolta tuleviin vaatimuksiin.

5 ANALYYSI

Tässä luvussa keskityn aineistoni analyysiin. Olen jakanut analyysin kolmeen osaan aineistosta esiin nousseiden teemojen perusteella. Ensimmäisessä osassa, alaluvussa 5.1, käsittelen saimaannorpan suojelua sen toteuttamisen ja hallinnan näkökulmasta. Näkökulma on keskeinen suojelun kannalta, sillä se sisältää kysymykset siitä, miten suojelua tulisi toteuttaa ja kuinka hallinnolliset toimijat asemoituvat toimijakentälle. Toisessa osassa, alaluvussa 5.2, tarkastelen saimaannorpan suojelua taloudellisesta näkökulmasta. Saimaa on keskeinen osa alueen taloudellista toimeentuloa, ja saimaannorpan läsnäolo vaikuttaa siihen, kuinka Saimaata voidaan hyödyntää taloudellisesti. Kolmannessa osassa, alaluvussa 5.3, keskityn uhanalaisuuden teemaan ja sen näkymiseen keskustelussa. Uhanalaisuus on keskeinen saimaannorpan suojelun luonnetta määrittävä näkökulma. Sen kautta ilmenee esimerkiksi saimaannorpan merkitys paikalliselle kulttuurille ja toisaalta paikallisen kulttuurin merkitys saimaannorpan suojelulle.

Aineistoni koostuu Etelä-Saimaassa ja Itä-Savossa vuosina 2010 – 2013 ilmestyneistä saimaannorpan suojelua koskevista teksteistä. Olin kerännyt kandidaatintutkielmaani varten sanomalehtiaineiston Etelä-Saimaasta vuosilta 2009 – 2011. Tässä tutkielmassa en tarkastele vuotta 2009, mutta hyödynnän nämä tekstit aihetta taustoittavana aineistona. Lisäksi olen aineiston keruun yhteydessä tallettanut mielenkiintoisia, aihettani sivuavia tekstejä, joiden avulla olen syventänyt ymmärrystäni aiheesta. Tutkielmani aineisto sisältää yhteensä 506 tekstiä, joista 339 on ilmestynyt Itä-Savossa ja 167 Etelä-Saimaassa. Tekstien lehtikohtaisissa ilmestymismäärissä on selvästi havaittavissa se, että saimaannorpan keskeisimmät esiintymisalueet sijoittuvat juuri Itä-Savon levikki-alueelle.

Aineistoni sisältää monipuolisesti eri tekstityyppejä pääkirjoituksista uutisiin. Tekstityyppien ja eri vuosina ilmestyneiden tekstien jakautuminen on esitelty tarkemmin liitteissä 1 ja 2. Aineistoa kerätessäni olen keskittynyt nimenomaan teksteihin. Näin ollen olen jättänyt pois esimerkiksi lukijoiden lehtiin lähettämät kuvat, lehdissä julkaistut suojelua kommentoivat pilapiirustukset, tekstiviestipalstat sekä lainaukset lehtien internet-sivuilla käytyihin keskusteluihin, sillä ne vaatisivat mielestäni oman tutkimuksensa.

Aineistoon tutustumisen aloitin jo aineiston keruun aikana. Varsinaisen analyysin olen tehnyt kahdessa osassa. Ensimmäisessä vaiheessa tarkastelin tekstejä melko väljän teoreettisen näkökulmani läpi. Tarkoitukseni oli saada käsitys aineistoni varsinaisesta

sisällöstä ja kirjoittaa se auki. Toisessa vaiheessa, jossa myös tutkimusasetelmani oli saavuttanut lähes lopullisen muotonsa, terävöitin näkökulmaa ja tarkastelin aineistoani tarkentuneen tutkimusasetelmani kautta.

Analyysini on aineistovetoinen ja otteeni siihen pääpiirteisesti analyttinen. Analyyttisellä diskurssianalyysillä tarkoitetaan pyrkimystä aineistolähtöiseen analyysiin. Ensimmäisenä tavoitteena on sosiaalisen todellisuuden yksityiskohtainen erittely. Tällöin tutkijan päämääränä on olla mahdollisimman avoin aineistolleen ilman voimakkaita ennakkoon tehtyjä oletuksia esimerkiksi tiettyjen valtasuhteiden olemassa olosta; johtopäätökset esitetään vasta aineiston analyysin jälkeen. (Jokinen & Juhila 1999, 86.)

5.1 Suojelun toteutuminen ja hallinta

Tässä alaluvussa käsittelen hallinnon ja tutkimuksen merkitystä saimaannorpan suojelussa ja siitä käytävässä keskustelussa. Saimaannorpan suojeluun kytkeytyneet kolme hallinnon tasoa, paikallinen, valtio ja kansainvälinen, ovat kaikki läsnä käydyssä suojelukeskustelussa. Paikallisella tasolla, ja suojelun toteuttamisen näkökulmasta, eniten näkyvä toimija on Etelä-Savon ELY-keskus, joka hallinnoi verkkokalastuslupia. ELY-keskus toimii ristipaineen alla, sillä sen toimialaan kuuluu myös elinkeinoelämän kysymykset. Näin ollen ELY-keskus osallistuu suojelukeskusteluun kahdesta suunnasta; suojelun toteuttajana ja elinkeinoelämän edistäjänä. Aineistossani käydyssä keskustelussa juuri elinkeinoelämä ja suojelu näyttäytyvät usein vastakkaisina.

Valtion hallinnon tasolla tärkeimmiksi keskusteluun osallistuviksi toimijoiksi voidaan nostaa ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Koska toimijat lähestyvät saimaannorpan suojelua eri näkökulmista, ympäristöministeri luonnonsuojelun ja maa- ja metsätalousministeri kalastuksen, on ensiarvoisen tärkeää, että näiden kahden toimijan välillä syntyy toimivaa keskustelua. Lisäksi ympäristöministeri on raportointivastuussa EU-komissiolle saimaannorpan suojelusta, mikä lisää ympäristöministerin painetta suojelun riittävälle toteuttamiselle.

Kolmannen, kansainvälisen hallintotason keskeisin toimija aineistossani on EU-komissio, joka on keskustelussa läsnä erityisesti vuonna 2010, jolloin Suomi sai huomautuksen saimaannorpan suojelun tasosta. Tätä pidettiin tietyiltä osin kohtuuttomana muun muassa maakuntahallinnon mielestä, mistä kertoo esimerkiksi seuraava otsikko: ”Maakuntien mielestä [EU:n] komission tulee lopettaa ”Suomen ahdistaminen” (Itä-

Savo 23.7.2010). Uutisen mukaan maakunnissa komission ”syytökset” nähtiin perusteettomina ja vanhentuneihin tietoihin pohjautuvina.

Hallinnon asema saimaannorpan suojelun toteutuksen pääauktoriteettina on vakiintunut mutta ei kyseenalaistamaton. Hallinnon toimintaa valvotaan. Ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt toimivat suojelun toteuttamisen ja tulosten kriittisinä tarkastelijoina. Suomen luonnonsuojeluliitolla on esimerkiksi paikallinen saimaannorppa-asiantuntija, joka osallistuu keskusteluun aktiivisesti. Keskusteluun osallistuvat ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt hakevat yhtenäisesti suojelualueen ja -keinojen laajentamista. Järjestöjen tapa osallistua keskusteluun ilmentää huolta tulevaisuudesta ja biodiversiteetistä. Saimaannorpan suojelu kytketään usein myös muihin ympäristöongelmiin, kuten ilmastomuutokseen ja ympäristömyrkkyyhin.

Hallinnan diskurssin käytölle on tyypillistä lähestyä saimaannorpan suojelua hallinnollisten keinojen näkökulmasta. Keskeinen kysymys hallinnan diskurssissa liittyy suojelun toteuttamiseen ja riittävyyteen. Ensiksi, pitäisikö suojelua toteuttaa vapaaehtoisin keinoin vai turvata lainsäädännöllisten keinojen lisäämiseen ja toiseksi, ovatko tämänhetkiset suojelukeinot riittävät vai tulisiko niitä laajentaa.

Jotta hallinnolliset suojelukeinot hyväksyttäisiin, niiden toteuttamiselle pitää saada suojeluun osallisina olevien toimijoiden hyväksyntä. Saimaannorpan suojelusta keskusteltaessa tämä tulee ilmi kysymyksessä asiantuntijuudesta ja tiedon luotettavuudesta. Saimaannorpan suojelun tapauksessa keskeisin tutkijataho on Itä-Suomen yliopisto. Tutkimushankkeet saavat aineistossani usein runsaasti näkyvyyttä, kuten myös paikalliset saimaannorppa-asiantuntijat, esimerkiksi suojelubiologit (ks. Jaakkola 2014, 38).

5.1.1 Saimaannorpan suojelustrategia suojelutoimien ohjaajana

Ympäristöministeriön saimaannorppatyöryhmän marraskuussa 2011 julkaisema saimaannorpan suojelustrategia toimii pohjana hallinnan diskurssille. Suojelustrategia sisältää läpileikkauksen saimaannorpan suojelun keskeisiin piirteisiin ja korostaa saimaannorpan ja ihmisen intressien yhteensovittamisen tavoitetta. Suojelustrategialla pyritään oikeuttamaan saimaannorpan suojelutoimien toteuttaminen. Suojelustrategiadiskurssi halutaan korostaa toimijoiden välistä yhteistyötä ja sen merkitystä. Diskurssilla vahvistetaan verkkokalastusrajoitusten merkitystä, mutta toisaalta sillä korostetaan myös yhteisiä suojelutavoitteita ja niiden vaikutusta Saimaan kalastajiin.

Suojelustrategiadiskurssilla toimii puolustuksena EU-komission huomautukselle saimaannorpan suojelun tasosta. Tässä tarkoituksessa suojelustrategiasta puhutaan tietynlaisena vastaiskuna EU:n huomautukselle:

”[Life-]Hankkeen taustalla on saimaannorpan suojelustrategia, jota myös hiottiin hartaasti ympäristöministeriön asettamissa työryhmissä joku vuosi sitten. Strategia valmistui loppuvuodesta 2011. Siinä esitettiin ensimmäisen kerran kattava suunnitelma keinoista, joilla Saimaan norppakantaa voidaan elvyttää. Pelisäännöksi kirjattiin ihmisen ja norpan intressien yhteensovittaminen. - - Strategia oli Suomen vastaus EU:n kovistelulle saimaannorpan suojelun puutteista. Nyt sitä ryhdytään EU:n tuella toteuttamaan.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 29.5.2013)

Tekstiesimerkissä suojelustrategiaan viitataan tuoreen tutkimushankkeen taustana. Tekstissä se nähdään sekä saimaannorpan suojelua ohjaavana välineenä että vastineena EU-komission huomautukselle. Suojelustrategiadiskurssissa puhutaan usein ”ihmisen ja norpan intressien yhteensovittamisesta”. Tavoite intressien yhteensovittaminen ohjaa saimaannorpan suojelua hallinnon näkökulmasta: tavoitteessa halutaan huomioida mahdollisimman monen toimijan mielipiteet päätettäessä suojelun toteuttamisen keinoista. Tämä korostaa ohjauksen perustuvan kompromisseihin.

Intressien yhteensovittamisella halutaan korostaa molempien etuja ja niiden mukauttamista yhteensopiviksi. Puhe saimaannorpan intresseistä asemoi sen aktiiviseksi toimijaksi. Tekstiesimerkissä suojelustrategia on vastaus ”EU:n kovisteluille”. Tämä toistuu usein suojelustrategiasta puhuttaessa. Puhe kovistelusta luo kuvan, jossa EU:n huomautus ei ole oikeutettu. Esimerkki tuo myös hyvin esiin sen, että Life-hankkeen rahoitus tulkitaan eräänlaisena eleenä sovittaa Suomen ja EU:n saimaannorpan suojelua koskevia intressejä yhteen.

Toisaalta suojelustrategian ohjaavaa merkitystä pehmennetään korostamalla sen ohjeellisuutta:

”Norppastrategia ei sido ketään, muistuttaa ylijohtaja Timo Tanninen ympäristöministeriöstä. – Se on ohjeistus, jolla ihmisen ja saimaannorpan intressit voidaan sovittaa yhteen. lähtökohtana on, että molemmat voivat Saimaalla hyvin.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 1.12.2011)

Tekstiesimerkissä painotetaan, ettei suojelustrategia ole sitova. Lausunnossa on havaittavissa kaikuja kevään 2011 verkkokalastusrajoitukset pakollisiksi tehneestä asetuksesta, jonka tiimoilta suojelustrategiaa ei haluta tuoda esiin toimijoita liikaa painostavana. Suojelustrategia asemoi hallinnolliset toimijat asemaan, jossa suojelutoimien ohjaus tulee toteuttaa hyvin hienovaraisesti. Suojelustrategian suojelua ohjaavaa vaikutusta määrittää vapaaehtoisuus. Vapaaehtoisuuden korostaminen juontaa osittain juurensa suojelustrategian ilmestymiseen, jolloin Itä-Savo uutisoi aiheesta korostaen suojelustrategian vaikutuksia työpaikkoihin:

”Torstaina julkistettu suojelustrategia saattaa toteutuessaan vähentää rakennuspaikkoja norpparannoilta. Liikkumisrajoitukset saattavat viedä ammatinkin.”

(Uutinen, Itä-Savo 3.4.2011)

Tekstiesimerkissä viitataan paikallisen asukkaan tehtäviin mökkitalonmiehenä, johon liikkumisrajoitukset rannoilla vaikuttaisivat ratkaisevasti niin, ettei hän voisi enää työskennellä tehtävässään. Kuten edellä on käynyt ilmi, suojelustrategia esittää suosituksia, joiden noudattaminen ei ole sitovaa, mutta tässä uutisessa suojelustrategia on esitetty pakottavassa valossa puhumalla suojelustrategian toteutumisesta.

Suojelustrategiadiskurssi tuo esiin erityisesti suojelun institutionaalisen ulottuvuuden, jossa korostuu suojelun hallinnollinen rakenne ja ohjaus sekä toimijoiden suojeluun sitouttamisen tavoite. Suojelustrategiadiskurssilla halutaan pitää yllä hallinnon asemaa suojelutoimien määrittäjänä, mutta samalla se korostaa sitä, kuinka suojelutoimien hallinnollinen toteuttaminen perustuu kompromisseihin.

5.1.2 Suotuisan suojelun taso suojelun standardina

Suotuisan suojelun tason tavoite on kirjattu EU:n luontodirektiiviin, jonka keskeisenä päämääränä on turvata biologinen monimuotoisuus. Keskeisenä keinona suotuisan suojelun tason saavuttamiseksi toimivat EU-maihin perustetut Natura 2000 -alueet (ks. alaluku 4.3). Tavoite suotuisan suojelun tasosta on kirjattu myös saimaannorpan suojelustrategiaan (ks. edellinen alaluku 5.1.1).

Suotuisan suojelun tason diskurssi ilmennetään saimaannorpan suojelulle asetettuja tavoitteita: suotuisan suojelun tason avulla muistutetaan tavoitteesta saada saimaannorpan kanta kasvamaan riittävästi. Sillä myös muistutetaan lakisääteisestä velvollisuudesta suojella lajia. Suotuisan suojelun taso perustee suojelun tarpeen. Tavoite toimii suoje-

lun standardina. Koska suotuisan suojelun tason tavoite on kirjattu myös suojelustrategiaan, ne esiintyvät keskustelussa usein rinnakkain. Niiden välinen ero on kuitenkin siinä, että suotuisan suojelun tason puheessa ei korosteta tavoitteen vapaaehtoisuutta, vaan siinä nimenomaan painotetaan Suomen sitoutumista tähän tavoitteeseen:

”Saimaannorpan suotuisan suojelun taso kuulostaa EU:n ukaasilta, mitä se onkin. Nyt on saatu aikaan kansallinen kompromissi siihen pyrkimisen keinoista.”

(Toimittajan kommentti, Etelä-Saimaa 3.4.2011a)

Tekstiesimerkissä käy ilmi, että suotuisan suojelun tason diskurssi sisältää rivien väliin kirjoitetun pakotteen tavoitteen toteuttamiselle. ”Kansallisella kompromissilla” viitataan suojelustrategiaan, mikä taas ilmentää tavoitteiden ja suojelustrategian välistä suhdetta. Tavoitteet suotuisan suojelun tasosta ovat sitovia, mutta strategia sen saavuttamiseksi ei sitä vastoin ole; se on suuntaa antava.

Suotuisan suojelun tason diskurssi sisältää myös vaatimuksia suojelutoimien tiukentamisesta. Suotuisan suojelun tason tavoite herättää kysymyksen siitä, millä keinoin tätä tavoitetta tulisi tavoitella. Tässä puheessa tulee esiin saimaannorpan kannan kasvun vaikutukset nykyisten suojelualueiden riittävyyteen:

”Suomen luonnonsuojeluliitto vaatii saimaannorpan turvaksi tiukempia kalastusrajoituksia. Liiton mukaan alkukesän verkkokieltoa pitää Saimaan norppavesillä jatkaa ainakin elokuun loppuun.

– Laajennusta tarvitaan myös alueellisesti, jotta saimaannorpan lisääntymisalueet saadaan turvallisiksi, liiton puheenjohtaja Risto Sulkava sanoo. - - Eteläisellä Suur-Saimaalla verkkokalastuksen rajoitusalue ulottuu noin Ilkonselän puoleenväliin.

– Etelä-Saimaalle sopimuksia ei ole edes tarjottu, vaikka saimaannorppa yrittää selvästi alueelle levittäytyä, luonnonsuojeluliiton saimaannorppa-asiantuntija Kaarina Tiainen sanoo.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 6.11.2012)

Tekstiesimerkissä luonnonsuojelujärjestö vaatii tiukennuksia sekä ajallisiin että alueellisiin kalastusrajoituksiin. Luonnonsuojelujärjestö vetoaa siihen, että saimaannorpan kanta on viime vuosina levittäytynyt uusille alueille. Esimerkissä tuodaan esiin se, ettei uusia alueita ole tähän mennessä huomioitu kalastuksen osalta. Kasvava kanta on eräs keskeinen argumentti, jolla kalastusrajoitusten laajennusta perustellaan, ja se näkyy myös suotuisan suojelun tason puheessa. Tekstiesimerkki tuo myös hyvin esiin sen,

kuinka ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen edustajat asemoidaan keskustelussa sekä toisaalta sen, miten he itse asemoivat itsensä. Tekstissä Suomen luonnonsuojeluliitto ”vaatii” suojelutoimien tiukentamista, jotta lajin lisääntymisalueet saataisiin turvallisiksi. Etelä-Saimaa asemoi siis toimijat suojelun tiukentamisen vaatijoiksi, toimijat itse taas saimaannorpan turvallisuuden puolestapuhujiksi.

Suotuisan suojelun tason diskurssissa korostuu suojelun ekologinen ulottuvuus, joka ilmentää tavoitetta biologisen monimuotoisuuden suojelemisesta. Tässä diskurssissa keskeistä on se, kuinka siinä pyritään pitämään yllä yhtenäistä hallinnollista linjaa. Tämä tapahtuu vetoamalla lainsäädäntöön, joka sisältää suotuisan suojelun tason tavoitteen. Toisaalta diskurssi ilmentää myös hallinnon velvollisuutta tavoitella saimaannorpan suotuisan suojelun tasoa, koska se on myös EU-komission vaatima tavoite. Diskurssi siis ilmentää valtiotason hallinnon tasapainoilua paikallisesti tapahtuvan suojelun ja EU:n luontodirektiiviin asettaminen vaatimusten välillä.

5.1.3 Suojelun tekninen toteutus

Kaksi edellä esiteltyä aladiskurssia ovat keskittyneet saimaannorpan suojelun hallinnollisiin tavoitteisiin perustuvaan toteutukseen. Tekninen diskurssi taas lähestyy saimaannorpan suojelua suojeluvälineiden sekä konkreettisten suojelukäytäntöjen kautta. Tekninen diskurssi on luonteeltaan tiedottava, ja sillä on aineistossani kolme tehtävää. Ensiksi, sen tehtävä on toimia tiedon välittäjänä: diskurssi välittää tietoa sekä oikeanlaisista että saimaannorpalle vaarallisista kalastusvälineistä, kuten esimerkiksi liian suurieneluisista katiskoista. Tämä tehtävä perustuu lakisääteiseen velvollisuuteen. Toiseksi, diskurssin tehtävänä on esitellä suojelussa käytettäviä välineitä. Tässä tehtävässä diskurssilla pyritään avoimen suojeluilmapiirin luomiseen. Kolmanneksi, teknisellä diskurssilla puretaan vastakkainasettelua kalastuksen ja suojelun välillä esimerkiksi tuomalla esiin toimijoiden välisestä yhteistyöstä.

Rajoitukset kalastuksessa ja kalastukseen käytettävissä välineissä ovat keskeisessä asemassa suojelussa käydyssä keskustelussa rajoitusten huomattavan vaikutuksen vuoksi. Rajoitukset ovat keskeinen osa saimaannorpan suojelua, ja samalla ne vaikuttavat Saimaan käyttömahdollisuuksiin. Siksi oikeanlaisista kalastusvälineistä tiedottaminen on tärkeää. Tämä näkyy erityisesti teknisen puheen ensimmäisessä, tiedottamisen tavoitteessa.

”Saimaan norppavesien verkoissa sallitaan jatkossakin 0,17 millin vahvuinen lanka.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 3.4.2011a)

”Kalastajat käyttivät monofiiliverkkoja, joiden solmuvälit olivat 45 ja 55 millimetriä. Kummankin verkon langanpaksuus oli 0,17 millia.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 9.7.2013)

Ensimmäisessä tekstiesimerkissä tiedotetaan Saimaalle sopivasta verkkolangan paksuudesta. Verkkolangan paksuudesta käytiin kiivasta keskustelua vuoden 2011 alusta, sillä sen ohentamisesta oli tehty ehdotus, jota aktiivisesti Saimaalla kalastavat eivät hyväksyneet. Toisessa esimerkissä kyseessä on kaksi heinäkuussa 2013 tapahtunutta kuuttien verkkokuolemaa verkkokalastusrajoitusten päätyttyä. Puheessa verkkolangan paksuudesta tiedotetaan verkon laillisuudesta. Vaikka käytetyt kalaverkot olivat tässä tapauksessa laillisia, se ei estänyt nuoria saimaannorppia jäämästä kiinni niihin. Esimerkissä tuodaan esiin se, etteivät laillisetkaan kalastusvälineet ole täysin saimaannorppalle turvallisia. Molemmissa esimerkeissä käy hyvin ilmi, kuinka diskurssissa keskitytään kalastusvälineiden teknisiin ominaisuuksiin; diskurssissa esiintyvä puhe on hyvin käytännönläheistä.

Seuraavassa tekstiesimerkissä teknisen diskurssin kautta halutaan edistää saimaannorpan turvallisuutta:

”Saimaan norppa-alueelle ei haluta pyydyksiä, jotka olisivat pienille saimaannorpile kohtalokkaita. Etelä-Savon maakuntaliitto, Metsähallitus ja Pro Agria Etelä-Savo aikovat jakaa alueen kalastusvälinekauppiaille tiedot nykyisistä kalastusrajoitusalueista ja kielletyistä pyydyksistä. Asiasta sovittiin Saimaannorppa suojellaan sopimalla -hanketyöryhmän kokouksessa keskiviikkona Savonlinnassa. - - Työryhmä toivoo, että kalastusvälineiden myyjät käyvät kalastusrajoitukset läpi asiakkaittensa kanssa. Mikäli asiakas aikoo kalastaa norppavesillä, hänelle ei myydä katiskoita, rysiä tai niiden jäljitelmiä, joiden pystynielu joustaa 15 senttiä tai pyöreä nielu joustaa läpimitaltaan yli 18-senttiseksi.”

(Uutinen, Itä-Savo 10.6.2010)

Tekstiesimerkissä käy ilmi teknisen diskurssin hallinnollinen ulottuvuus: ohjeistuksen mukaan vaarallisia kalastusvälineitä ei tule myydä vesistöille, jotka sijaitsevat saimaannorpan keskeisillä elinalueilla. Lisäksi esimerkissä esiintyvät toimijat ovat keskeisiä Saimaan kalastuksen näkökulmasta. Saimaannorppa suojellaan sopimalla -hankkeen tavoite vuonna 2010 oli saada aikaan kattava verkkokalastusta rajoittava alue vapaaeh-

toisin keinoin. Esimerkissä käy ilmi se, kuinka vastuuta pyritään jakamaan paikallisille toimijoille. Tässä kalastusvälineiden myyjiltä toivotaan sitoutumista saimaannorpan suojeluun ja samalla vastuun ottamista myymistään välineistä.

Toisessa tehtävässään tekninen diskurssi keskittyy suojelussa käytettyyn välineistöön. Seuraavassa tekstiesimerkissä tiedotetaan saimaannorpan pesälaskentoihin liittyvistä käytännöistä ja samalla esitellään saimaannorpan pesälaskennoissa käytettävää välineistöä:

”[Ilmatyyny-]Alus on ”välttämätön paha”, joka helpottaa laskentoja ja lisää turvallisuutta. Nautinnollisimmat työvälineet ovat sukset ja lihasvoima. Kun kuulosuojaimet ovat päässä, Marttinen starttaa. Kulakupeli paitsi näyttää, myös tuntuu huvipuiston törmäilyautolta.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 27.4.2013)

Tässä tekstiesimerkissä käy ilmi tavoite tuoda avoimuutta saimaannorpan suojeluun ja samalla purkaa suojelutoimintaan liittyviä kyseenalaistuksia. Tekstiesimerkki on osa uutista, jossa toimittaja on mukana seuraamassa, kuinka pesälaskenta käytännössä tapahtuu. Juuri pesälaskennat ja saimaannorpan kannan koon arviointi ovat aiheita, jotka herättävät runsaasti kriittistä keskustelua.

Teknisen diskurssin kolmas tehtävä on purkaa vallitsevia vastakkainasetteluja. Yhteistyö kalastuksen ja suojelun välillä tuottaa yhteisesti suunniteltuja ja samalla hyväksyttyjä keinoja saimaannorpan suojeluun:

”Itä-Suomen kalatalousryhmä on kehittänyt norpille turvallisia rysiä ammattikalastajien, norppatutkijoiden ja suojelijoiden kanssa. - - Idea norpille turvallisen rysän kehittämiseen on lähtöisin ammattikalastajilta. Tavoitteena on mahdollistaa ammattikalastuksen jatkuminen saimaannorpan esiintymisalueella turvallisesti.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 6.2.2013)

Tekstiesimerkissä korostuu juuri eri toimijoiden välinen yhteistyö, joka on johtanut uusien kalastusvälineiden kehittämiseen. Esimerkki tuo esiin myös ammattikalastajien vastaantulon saimaannorpan suojelukysymyksessä, sillä aloite yhteistyöhön on tullut ammattikalastajilta.

Tekninen diskurssi pyrkii pitämään keskustelua avoimena. Se tukeutuu kalastusvälineistöä koskeviin säädöksiin, jolla pyritään tekemään rajanvetoa esimerkiksi siitä, miten Saimaalla kalastetaan oikein. Diskurssissa tehdään kalastusta koskevia rajoituksia sallit-

tuun ja kiellettyyn. Tekninen diskurssi lähestyy saimaannorpan suojelua sekä instituutio-naalisesta että ekologisesta näkökulmasta. Diskurssissa yhdistyvät suojelun kannalta keskeiset hallinnolliset elimet ja tiedontuottajainstituutiot saimaannorpan suojelua koskevien ekologisten tavoitteiden kanssa.

5.1.4 Vapaaehtoisuus vastaan lainsäädäntö

Tarkasteltavana ajanjaksona vuosina 2010 – 2013 saimaannorpan suojelun kohdalla suurin keskustelua herättänyt kysymys on ollut, pitäisikö saimaannorppaa suojella lakisääteisellä verkkokalastuskiellolla vai vapaaehtoisilla verkkokalastusrajoituksilla. Vapaaehtoisuus suojelussa esitetään usein yleisenä paikallisena tahtona. Lisäksi voimakkaat kannanotot ovat voimistaneet jo toimijoiden välillä valmiiksi vallitsevia ennakkoluuloja ja -asetelmia. Voimakkaat ennakkoluulot ovat olleet omiaan hankaloittamaan toimijoiden välistä kommunikointia:

”Saimaannorpan vapaaehtoiset suojelusopimukset aiotaan uusia ja yhdenmukaistaa ensi kesäksi. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on päättänyt siirtää sopimusten teon Metsähallitukselta Etelä-Savon Ely-keskukselle, ja sopimusrikkomukset tehdään rangaistaviksi. Sopimusten uusimiseen ja uusien sopimusten tekemiseen kannustetaan sillä, että muuten valtioneuvosto voi antaa asetuksia saimaannorpan suojelemiseksi.”

(Uutinen, Itä-Savo 11.6.2010a)

Tekstiesimerkistä välittyy vastakkainasettelu vapaaehtoisuuden ja lakisääteisyys välillä, jossa vapaaehtoisuutta pidetään suositeltavampana vaihtoehtona: mikäli vapaaehtoisuus ei toteudu, valtioneuvosto suojelee saimaannorpan asetuksella. Tekstiesimerkistä välittyy myös saimaannorpan suojelun keskeisten hallintoelinten ristiriitainen asema kalastuksen ja suojelun välillä. Etelä-Savon ELY-keskus, joka vastaa paikallisesta elinkeinoelämästä, saa nyt myös päävastuun suojelusopimusten syntymisestä.

Myös seuraavassa tekstiesimerkissä luodaan vastakkainasettelua vapaaehtoisuuden ja lakisääteisyys välille:

”Suojelemaan sopimalla -kampanjan ansiosta on keväinen verkkokielto-alue lähes kolminkertaistunut ollen nyt jo yli 1600 neliökilometriä - - Jatkamalla tällä Suojelemaan sopimalla -tiellä varmistamme parhaiten sen, että norppa ei joudu koskaan tälle salametsästysuhanalaisten listalle.”

(Pääkirjoitus, Itä-Savo 11.6.2010b)

Kyseessä on pääkirjoitus, jossa kirjoittaja painottaa vapaaehtoisuuteen perustuvaa suojelua. Kirjoittaja esittää uhkakuvia saimaannorpan salametsästyksestä, mikäli vapaaehtoisuus ei toteudu. Teksti koskee tavoitetta kasvattaa yhtenäistä verkkokalastusrajoitusaluetta ensisijaisesti vapaaehtoisilla sopimuksilla. Pääkirjoituksessa tehty linjaus vapaaehtoisuuden puolesta näkyy muissakin aineistoni teksteissä. Esimerkiksi 14.1.2010 Itä-Savossa uutisoidaan, kuinka suojelutavoite on ”lähes saavutettu”. Yksittäisen toimittajan osallistuminen keskusteluun voidaan tulkita hieman kärkkäimmäksi verrattuna kyseisen sanomalehden yleiseen linjaukseen:

”En minäkään ymmärrä, saati hyväksy, fanaattisimpia vaatimuksia verkkokalastuksen totaalisesta kieltämisestä Saimaalla. Ei Stockmannin herkusta kalafileensä ostava suojelueliitti välttämättä ymmärrä, että jopa verkkokalastus ja saimaannorpan suojelu on sovitettavissa yhteen jos vain on hyvää tahtoa ja toisen kunnioitusta.”

(Kolumni, Itä-Savo 22.2.2013)

Esimerkissä toimittaja esittää vastakkainasettelun paikallisuuden ja suojelun välille puhumalla ”Stockmannin herkusta kalafileensä ostavasta suojelueliitistä”. Tällä kirjoittaja myös määrittää, kuka on paikallinen ja samalla myös pätevä määrittämään saimaannorpan suojelun tasoa. Suojelijat eivät ole kosketuksissa paikalliseen kalastuskulttuuriin, joten he eivät ole paikallisia, eikä heillä näin ollen ole kokemukseen perustuvaa tietoa saimaannorpasta. Vastaavaa rajanvetoa tehdään myös paikallisuuden ja hallinnon välillä. Esimerkiksi seuraava uutisotsikko ”Valtio rajoittaa verkkopyyntiä Saimaalla” (Itä-Savo 17.12.2011) esittää valtion hallinnon rajoituksia kannattavana ja edistävänä toimijana ja samalla ulkopuolisena toimijana.

Suojelun hallinnon asemaa haastetaan. Esimerkiksi keväällä 2012 eräät eteläsavolaiset kalastusosakunnat hakivat ELY-keskukselta poikkeuslupaa kevään verkkokalastuskieltoon:

”Etelä-Savon ELY-keskus ei antanut poikkeuslupaa keväiseen verkkokalastukseen Saimaan norppavesillä. Sitä haki 23 eteläsavolaista osakaskuntaa vuosille 2012–2015. - - Osakaskunnat perustelivat hakemustaan muun muassa sillä, että kevät ja alkukesä ovat verkkokalastajille tärkeää kalojen kudunaikaista pyyntiaikaa. Osakaskunnat myös kyseenalaistivat asetuksen mukaisen verkkokalastuskiellon omistamillaan vesialueilla. Hakemuksessa oli laskentamalli, jolla on arvioitu osakaskuntakohtaisesti kuuttien verkkokuoleman riskin todennäköisyys. Mallin on tehnyt Numerola Oy Etelä-Savon maakuntaliiton tilauksesta. - - Osakaskuntien esittämällä laskentamallilla ei

ELY-keskuksen mukaan voida osoittaa verkkokalastuksen turvallisuutta kuuteille.

– Täten verkkokalastuksen salliminen saimaannorpan suojelemiseksi annetun asetuksen voimassaoloalueella olisi myös kalastuslain ensimmäisen pykälän vastainen. Erittäin uhanalaisen saimaannorpan altistaminen pyydyskuolemalle voitaneen katsoa haitalliseksi vaikuttamiseksi luontoon ja sen tasapainoon, ELY-keskus toteaa päätöksen perusteella.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 30.3.2012)

Tekstiesimerkissä käy ilmi, että verkkokalastusrajoitusten hyväksyminen ei ole itsensänselvyys, vaan niiden tarpeellisuus kyseenalaistetaan. Esimerkissä tulee esiin myös hallinnollisten rakenteiden pitävyyden koettelu. Kuten tekstiesimerkistä käy ilmi, verkkokuolemien riskiä arvioiva laskentamalli toteutettiin Etelä-Savon maakuntaliiton tilauksesta. Etelä-Savossa aineistoni keruujakson ajalla toiminut maakuntajohtaja on noussut esiin vapaaehtoisten keinojen puolestapuhujana, jonka lausunnot herättävät toisinaan närkästystä. Esimerkiksi 9.5.2010 Itä-Savossa ilmestyneessä kirjoituksessa Viialainen esittää voimakkaita mielipiteitä vapaaehtoisen suojelun puolesta EU-komission huomautuksen tullessa julkisuuteen:

”Komission Suomelle lähettämä huomautus saimaannorpasta on puhdas kotimainen tilaustyö. Historian saatossa omaa etua tai ideologiaa edistämään tarkoitettujen kantelujen on kiikutettu milloin Tukholmaan, Pietariin tai Berliiniin, viimeksi Moskovaan. Nykyään nootteja tilataan Brysselistä. - - Tällä kertaa Suomen luonnonsuojeluliiton ja kahden europarlamentaarikon nimissä tehtyjen kantelujen aiheena on näihin ihmisten keskinäisiin valtakiistoihin ja poliittisiin peleihin täysin syytön ja viaton luontokappale, sympaattinen saimaannorppa.”

(Sunnuntaikynä-palsta, Itä-Savo 9.5.2010)

Tekstiesimerkissä Viialainen vertaa tehtyä kantelua historiasta tunnettuihin nootteihin, joilla hän haluaa korostaa huomautukseen johtaneen selvityspyynnön tehneiden toimijoiden tarkoitukselliseen konfliktihakuisuuteen. Hän esittää, että huomautus on ”tilaustyötä”. Tällä Viialainen kyseenalaistaa EU-komission toiminnan. Ilmestyessään kirjoitus nosti esiin vastakkaisia mielipiteitä. Esimerkiksi Itä-Savossa 13.5.2010 Viialaisen tekstille vastineeksi ilmestynyt mielipidekirjoitus on otsikoitu seuraavasti: ”Melkein populistista propagandaa”. Vastineen maakuntajohtajan tekstille esitti myös Suomen luonnonsuojeluliiton edustaja (Itä-Savo 14.5.2010).

Kysymys suojelun vapaaehtoisuudesta aiheuttaa myös hallinnon sisäisiä konflikteja. Vuosina 2010 ja 2011 käyty kiivas keskustelu verkkokalastusrajoituksista nosti esiin hallinnon toimijoiden sisäisiä erimielisyyksiä. Seuraavassa esimerkissä käy ilmi, kuinka alkujaan aukottomaksi halutusta kalastusrajoitusalueesta ollaan kuitenkin valmiita joustamaan kompromissin saavuttamiseksi:

”Maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttilan (kesk.) käsityksen mukaan saimaannorpan suojelemiseksi muodostettavan kalastusrajoitusalueen ei välttämättä tarvitse olla täysin aukoton.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 12.2.2011)

Tekstiesimerkki sisältää viestin siitä, ettei saimaannorpan suojelun toteutuksesta olla yksimielisiä valtion hallinnon sisällä. Tähän hallinnolliseen konfliktiin osallistui myös muita saimaannorpan suojeluun välillisesti liittyviä toimijoita:

”Eduskunnan eläinsuojeluryhmän puheenjohtaja Sari Sarkomaa (kok.) vaatii maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttilaa (kesk.) pitämään kiinni lupauksistaan saimaannorpan suojelemisessa.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 20.2.2011)

Tekstiesimerkki kertoo, että hallinnollisessa keskustelussa paikallisuus ei ole ainoa taso, jolla keskustelua käydään. Keskustelu ei ole aina paikallisen ja valtion hallinnon välistä, vaan sitä käydään myös valtion hallinnon toimijoiden välisesti. Kamppailu siitä, kuka määrittää saimaannorpan suojelun tason tapahtuu myös toimijaryhmien sisällä, ei ainoastaan eri toimijoiden välillä.

Toimijoiden asemointi keskustelussa on vaihtelevaa. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön asemointi keskustelussa ei ole yksiselitteinen. Paikallisten toimijoiden näkökulmasta maa- ja metsätalousministeriö nähdään usein saimaannorpan suojelusta vieraantuneena, ulkopuolisena toimijana, mutta esimerkiksi ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt asemoidaan usein tavoitteineen vielä maa- ja metsätalousministeriötä ulkopuolisemmiksi toimijoiksi. Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitto on säännöllisesti nostanut esiin suojelutoimien tiukentamisen mahdollisuuden, jota myös seuraava mielipidekirjoitus kommentoi:

”Onneksi Maa- ja metsätalousministeriön norpansuojelun seurantar ryhmällä oli järkeä tyrmätä tämä Luonnonsuojeluliiton viimeisin esitys, koska se katsottiin tarpeettomaksi puuttumiseksi hyvin toimivaan järjestelyyn. ”Varpaillaan” on kuitenkin syytä olla, sillä sieltä ruuhka-Suomen kirjoituspöytien takaa saattaa tulla taas uusia esityksiä Saimaan alueen ihmisten riesaksi!”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 13.12.2012)

Tekstiesimerkissä käy kuitenkin ilmi, että vaikka maa- ja metsätalousministeriö tässä tapauksessa nähdään paikallisten etuja puolustavana toimijana, se sijoitetaan kuitenkin paikallisuuden ulkopuolelle ”ruuhka-Suomen kirjoituspöytien” taakse.

Aineistossani erityisesti puhe vapaaehtoisuudesta ja lainsäädännöstä sisältää avointa kamppailua hallinnon eri tasojen välillä. Hallinnolliset toimijat eivät ole yhdenmielisiä siitä, miten saimaannorppaa tulisi suojella, vaan ajautuvat ristiriitaisiin keskusteluihin. Vapaaehtoisuuden ja lainsäädännön välistä vastakkainasettelua koskeva diskurssi ilmenee institutionaalisen ja sosiaalisen ulottuvuuden kautta. Ulottuvuudet ilmentävät valtakamppailua siitä, mihin suojelutoimien tulisi perustua: lakiasetukseen vai paikallisten toimijoiden määrittelyihin.

5.1.5 Tiedon merkitys ja asiantuntijuus

Eräs keskeinen kysymys saimaannorpan suojelussa on, miten lajin suojelu oikeutetaan. Oikeutusta suojeluun haetaan muun muassa asiantuntijuudella. Väliwerrosen (1996, 154) mukaan asiantuntija voidaan määritellä yksinkertaisimmillaan henkilöksi, jolla on käytössään sellaista erityistietoa, jota muilla ei ole. Esimerkiksi useissa saimaannorpan suojelua koskevassa lehtiartikkelissa on mukana paikallinen suojelubiologi, joka antaa lausunnon suojelun puolesta ja samalla oikeuttaa suojelun tarpeellisuuden.

Tiedon merkitystä ja asiantuntijuutta koskevalla diskurssilla on aineistossani useita tehtäviä. Sillä pidetään yllä perinteistä asiantuntijuutta, jossa korostuu tiedontuottajainstituutioiden ja hallinnon asema saimaannorpan suojelun toteuttamisessa. Toisaalta sillä tuodaan esiin paikallisten kokemuseräistä asiantuntijuutta, joka usein asetetaan vastakkain institutionaalisen asiantuntijuuden kanssa. Lisäksi diskurssilla yritetään lisätä yhteistyötä alueen toimijoiden välillä.

Saimaannorppaa tutkitaan aktiivisesti, ja tietoja esimerkiksi sen käyttäytymisestä ja liikkumisesta päivitetään säännöllisesti. Tutkimustiedon julkaisemisella pyritään pitämään saimaannorpan suojelun avoimena, koska kaikilla on mahdollisuus saada päivitet-

tyä tietoa lajin elintavoista. Avoimuudella halutaan korostaa sitä, ettei saimaannorpan suojeluun liity salamyhkäisyyttä esimerkiksi kannan koon arvioinnissa tai suojelun rahoituksessa. Esimerkiksi Etelä-Saimaa julkaisi keväällä 2013 kattavan artikkelin saimaannorpan pesälaskennoista (Etelä-Saimaa 27.4.2013). Juuri kannan koon arviointi herättää säännöllisesti epäilyksiä siitä, ettei todellista määrää haluta julkisesti kertoa, koska sen epäillään olevan ilmoitettua suurempi:

”Viiden vuoden periodi ei kuitenkaan kerro totuutta norppapopulaation nykyisestä koosta. Tarvitaan tilastot 25–30 vuoden ajalta, siis norpan koko elinajalta. - - Kysyin norppatutkija Tero Sipilältä viime keväänä Enonkosken norppaillassa, miksi tilastoja ei julkaista. Hän vastasi salintäytteiselle yleisölle: ”Ei ole ennätetty!” 30 vuotta on tutkimustyötä tehty, mutta tuloksia ei ennätetä julkaista. Mihin tällä tilastopimennyksellä pyritään?”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 26.2.2011a)

Tekstiesimerkissä epäillään, että tutkijat pimittävät tiedon saimaannorppien todellisesta lukumäärästä. Vaikka saimaannorpan suojelulla on vakiintunut asema, se ei ole horjumaton, vaan sitä kyseenalaistetaan. Tieteellisen tiedon paikkansapitävyyttä ei pidetä itsestäänselvyytenä, vaan esimerkiksi saimaannorpan kannan koosta tuotettu tieto kyseenalaistetaan. Täten suojelutoimien kiristämistä ei nähdä tarpeellisena. Suojelua saatetaan jopa pitää kiusantekona ihmisiä kohtaan. Tiedon luotettavuuden kyseenalaistamiseen liittyy myös se, ettei saimaannorppaa aina nähdä omana alalajinaan, vaan se rinnastetaan muihin norppiin, useimmiten laatokan- tai itämerennorppaan:

”Saimaannorppa on sama laji kuin laatokannorppakin. Se ei ole voinut sekaantua mihinkään muuhun lajiin eikä geneettisiä muutoksia ole näin voinut tapahtua.”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 26.2.2011b)

Tekstiesimerkki siis kyseenalaistaa saimaannorpan ainutlaatuisuuden suojeltavana lajina.

Aineistoni mukaan keskustelussa tiedon luotettavuudesta nousee esiin suojeluasiantuntijoiden toiminnan kyseenalaistaminen. Esimerkiksi radiolähettimien laittaminen saimaannorppien turkkiin asetetaan kyseenalaiseen valoon:

”Ei yhtään tarvitse ihmetellä, että EU:n komissio lähettelee Suomelle huomautuksia, jos oma edustajamme EU:ssa levittää tällaista väärää tietoa Brysselissä. - - Uskon, että kuuttien kalanpyydyskuolemia voi-

taisiin jatkossa vähentää myös sillä, että lopetettaisiin radiolähettimien liimailu kuuttien selkäkarvoihin.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 11.6.2010b)

Kirjoitus on vastine Helsingin Sanomissa 27.5.2010 julkaistulle europarlamentaarikko Sirpa Pietikäisen kirjoitukselle, jossa Pietikäinen kirjoittaa pakollisten verkkokalastuskieltojen puolesta perustellen tätä kevään aikana sattuneilla saimaannorppien verkkokuolemilla.

Tiedon luotettavuus aiheuttaa myös asetelmia, joissa punnitaan suojelukeskusteluun osallistuvien toimijoiden asemia suhteessa toisiinsa. Esimerkissä esitetään, että vesistöön joutuvat hormonijäämät voivat olla vaarallisia saimaannorpalle:

”Muista [suoje]lun] edellytyksistä olisi aika ottaa keskusteluun ihmisen aiheuttamat syntyvyyden häiriöt. Tarkoitan niitä ehkäisyhormonien määriä joita kaupunkien jätevesilaitokset siirtävät Saimaaseen.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 22.2.2011a)

Tekstiesimerkin esittämä väite herättää vastustusta ja kirjoittajan lähteen sekä motiivien kyseenalaistamista:

”Television luonto-ohjelmien innoittamana harjoitettu mielikuvituksen käyttö on perustelua, mutta myös vaalihuumassa olisi syytä tarkistaa faktat asiantuntijoilta. - - Veikkaanpa, että seuraavaksi joku ehdokas rävyttää tyyliin: norppien verkkokalastus on kriminalisoitava!”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 24.2.2011)

Tekstiesimerkissä kirjoittaja esittää, että eduskuntavaaleja edellä julkaistu vaaliedokkaan mielipidekirjoitus ei perustu asiantuntemukseen, vaan ainoastaan mielikuvituksen. Vastineessaan edellä esitettyyn tekstiesimerkkiin asiantuntemukseltaan kyseenalaistettu eduskuntavaaliedokas pyrkii vastaamaan kyseenalaistamiseen painottamalla asiantuntemustaan ja sen tuomaa auktoriteettia:

”Voin tässä yhteydessä paljastaa, että kaikki kemian alaa vähänkin sivuavat väitteeni tarkistan kemian tohtorilta, joka on vuosikymmeniä palvellut erään suuryrityksen tutkimusjohtajana. Häinkin on muuten verkkomies. Tämä on aivan normaali käytäntö kaikille, jotka, kuten minä, ovat toimineet ammatikseen tutkijoina ja tuotekehittelijöinä vuosikymmenten ajan.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 28.2.2011)

Tekstiesimerkkien välillä käyty dialogi osoittaa, kuinka tutkimustietoa voidaan käyttää kyseenalaistamisen välineenä. Toisaalta tekstiesimerkeissä käydään myös keskustelua tulevien eduskuntavaalien vaikutuksesta keskustelun luonteeseen.

Tutkimuksen avulla halutaan myös lisätä ymmärrystä toimijoiden välille. Esimerkiksi Riista- ja kalataloudentutkimuslaitos aloitti vuonna 2011 tutkimuksen kalastamisesta Saimaalla. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kalastajien suhtautumista saimaan- norppaan sekä millaisia välineitä kalastajat käyttävät saimaannorppavesillä:

”Kyselyyn vastaajat saavat esimerkiksi kertoa, millaisilla kalaverkoilla he tavallisesti kalastavat, tai ovatko keväiset verkkokalastusrajoitukset vaikuttaneet heidän kalastustottumuksiinsa. - -

– Loppuraportti valmistuu vuoden loppuun mennessä, tutkija Pekka Salmi kertoo. Hän uskoo, että raporttia käytetään työkaluna eri tasoissa [po. eritasoisessa] päätöksenteossa. Niin ikään se tarjoaa tietoa työryhmille ja neuvottelukunnille, joissa kalastuksen ja norpansuojelun tavoitteita tai ristiriitoja käsitellään.”

(Uutinen, Itä-Savo 22.2.2011b)

Tekstiesimerkissä puhe tutkimustiedon tuottamisesta esitetään eri toimijatahoja yhdistävänä, sillä sen tarkoitus olisi auttaa ristiriitatilanteissa.

Tutkimustiedolla perustellaan myös mahdollisuutta laajentaa saimaannorpan suojelutoimia. Esimerkiksi seuraavassa tekstiesimerkissä ympäristöministeri Ville Niinistö perustelee verkkokalastuskiellon laajentamista, koska saimaannorpan liikkumisesta on saatu uutta tutkimustietoa:

” – Uuden tutkimustiedon mukaan saimaannorpan ja kuuttien liikkumisarvo on huomattavasti laajempi kuin alkuperäinen ajatus alueesta, josta vapaaehtoisia sopimuksia verkkokalastuskiellosta on tehty. Sen takia laajentaminen on perusteltua, sanoo ympäristöministeri Ville Niinistö (vihr.).”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 4.7.2011)

Tekstiesimerkki pitää yllä tutkimustiedon asemaa saimaannorpan suojelua koskevan tiedon tuottajana. Samalla tutkimustieto tukee Niinistön asemaa keskeisenä saimaannorpan suojelusta vastaavana hallinnon toimijana.

Tiedon merkitystä ja asiantuntijuutta koskeva diskurssi ilmenee pääasiassa institutionaalisen ulottuvuuden kautta. Institutionaalinen ulottuvuus ilmentää vakiintuneiden saimaannorpan suojelua koskevan tiedontuottajien asemaa suojelukeskustelussa, jota pyri-

tään horjuttamaan kulttuurisen ulottuvuuden kautta. Kulttuurinen ulottuvuus ilmenee tässä tapauksessa paikallisuuspuheen kautta.

5.2 Saimaan merkitys taloudelle ja toimeentulolle

Tässä alaluvussa tarkastelen saimaannorpan suojelua osana Saimaan alueen taloutta. Aineistossani suojelun ja talouden suhde sisältää näiden kahden välisen vastakkainasettelun mutta myös yhteensovittamisen ajatuksen. Tarkasteltavana ajanjaksona talous- ja elinkeinokysymykset ovat olleet eräs keskeisimmistä keskustelua herättävistä aiheista Saimaan alueella. Talous- ja elinkeinodiskurssista voidaan nostaa esiin neljä teemaa, jotka ovat matkailu ja rakentaminen, saimaannorppa alueellisena imagotekijänä, kalastuksen taloudellinen merkitys ja suojelun rahoitus. Keskustelussa keskitytään saimaannorpan vaikutuksiin matkailuun, rantakaavoittamiseen ja -rakentamiseen sekä kalastukseen.

Taloudelliselle diskurssille on tyypillistä Saimaan näkeminen elinkeinon harjoittamisen ja talouden tukipilarina. Saimaa nähdään alueellisena menestystekijänä, joka mahdollistaa erityisesti matkailuelinkeinon. Taloudellisessa diskurssissa nousee usein esiin saimaannorpan ja ihmisen toiminnan yhteensovittaminen, joka ei tässä diskurssissa esiinny vain myönteisessä valossa. Diskurssissa saimaannorpan suojelu hyväksytään, mutta sen nähdään myös vähintään hidastavan Saimaan taloudellisen potentiaalin hyödyntämistä. ”Ei Saimaata voi kokonaan sulkea” (Etelä-Saimaa 12.6.2010) on yleisesti esitetty argumentti matkailun ja rakennushankkeiden puolesta, joka myös korostaa saimaannorpan suojelun ja talouden vastakkainasettelua. Talouden näkökulmasta suojelun tavoitteena nähdään olevan Saimaan sulkeminen, ei niinkään lajin suojeleminen.

Toisaalta saimaannorppa nähdään myös Saimaan alueen ainutlaatuisena nähtävyytenä ja matkailuvalttina, jota tuodaan runsaasti esiin muun muassa alueella järjestettävissä tapahtumissa. Taloudellista keskustelua käydään myös kalastusosakaskunnille maksettavista korvauksista, ammattikalastajien saamista korvauksista ja saimaannorpan suojelun kustannuksista. Taloudellinen intressi näkyy myös saimaannorpan suojelun ympärillä tehdyssä yritysysteistyössä. Esimerkiksi vuonna 2013 Suomen luonnonsuojeluliitto jakoi yhdessä Etelä-Karjalan osuuskaupan kanssa ilmaisia, saimaannorpalle turvallisia, nielurajoitteisia katiskoja (Etelä-Saimaa 18.6.2013). Lisäksi Etelä-Karjalan osuuskauppa tukee rahallisesti saimaannorpan suojelua:

”Etelä-Karjalan Osuuskauppa Eekoo käyttää lähivuosina kymmeniä tuhansia euroja saimaannorpan suojelemiseen. Eekoo ryhtyy norpan-suojelijaksi yhteistyössä Suomen luonnonsuojeluliiton ja paikallisen luonnonsuojelupiirin kanssa. Eekoon toimitusjohtaja Ahti Manninen sanoo, että osuuskaupan hallitus mietti pitkään tapoja edistää luonnon-suojelua ja vihreitä arvoja.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 21.3.2012)

Tekstiesimerkki kertoo tilanteesta, jossa ympäristöarvot nousevat myös taloudellisten toimijoiden intresseihin ja yhteiskuntavastuun korostumisesta osana yritysten toimintaa. Ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen ja yritysten välinen yhteistyö on lisääntynyt viime vuosina (esim. Kourula & Laasonen 2009). Yhteistyön lisääntyminen näkyy ai-neistossani talouden ja suojelun vastakkainasettelun purkamisena.

5.2.1 Matkailu ja rakentaminen Saimaan alueella

Saimaannorpan läsnäolo vaikuttaa Saimaan alueen elinkeinonharjoittajiin, joista tarkas-teltuna ajanjaksona näkyvillä ovat erityisesti rakennus- ja matkailualan toimijat. Lajin läsnäolo on kaatanut muun muassa rantakaavoja, joista osalle on ollut suunnitteilla lo-makyyliä. Lajin läsnäolo rajoittaa rantojen käyttöä, mikä vaikuttaa matkailualan yrityk-siin: esimerkiksi moottorikelkkailua tulisi välttää saimaannorpan pesintäaikana. Myös kasvava vapaa-ajankalastus tuo Saimaan virkistyskäyttöön uusia haasteita. Lisäksi Ve-näjältä Saimaalle suuntautunut matkailu vaatii entistä laajempaa tiedotusta kalastusrajo-i-tuksista ja saimaannorpan suojelusta myös venäjäksi.

Matkailu- ja rakentamiskurssissa on kysymys kasvavasta Saimaan käytöstä ja erityi-sesti matkailun lisääntymisen näkymisestä alueen virkistyskäytössä, jonka hallinta vaatii huomiointia. Tässä diskurssissa saimaannorpan suojelun ja ihmistoiminnan yhteensovit-taminen näyttäytyy haasteellisena tavoitteena, jossa taloudellisten toimijoiden tulee huomioida saimaannorpan läsnäolo.

Esimerkkinä rantakaavoittamisen ja rakentamisen hankaluudesta voidaan tarkastella Taipalsaarella Suur-Saimaan rannalla sijaitsevan Sarvinimen tapausta. Alueen omistava Saimaa Spirit Oy alkoi kaavailla alueelle loma-asuntomessuja yhdessä Taipalsaaren kunnan kanssa vuonna 2009. Mahdollistaaksensa hankkeen, yhtiö haki alueelle kaava-muutosta vanhan asemakaavan tilalle. Taipalsaaren kunnanvaltuusto käsitteli hakemuk-sen huhtikuussa 2010 ja hyväksyi sen vedoten muun muassa alueen kilpailukykyyn (Etelä-Saimaa 8.4.2010). Tätä ennen kaavasta oli käyty kolme viranomaisneuvottelua, joiden aikana yhdeksi tärkeimmäksi huomioinnin kohteeksi oli muodostunut saimaan-

norppa. Toisaalta esimerkiksi Suomen asuntomessut -osuuskunnan toimitusjohtajan mielestä huolta saimaannorpan suojelusta ei tarvitsisi kantaa:

”Luonnonsuojelijat pelkäävät norpan jäävän hankkeen jalkoihin, mutta Heiskasen mielestä norppa tekee alueesta maailmanlaajuisestikin ainutlaatuisen.

– Messut voivat olla keino levittää norppavalistusta.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 4.2.2010)

Tekstiesimerkissä käy hyvin ilmi se, kuinka tapaus näyttäytyy erilaisena eri toimijoille. Luonnonsuojelujärjestön edustajat näkevät hankkeen uhkana saimaannorpan suojelulle, kun taas matkailualan toimijan mukaan hanke vain vahvistaisi lajin asemaa niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. Päätöksestä jätettiin kaksi valitusta. Toisen valituksen jätti Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri. Luonnonsuojelupiirin mukaan päätös Sarviniemen kaavasta syntyi puutteellisten ja vanhentuneiden tietojen perusteella:

”Norppakannasta sekä norpan syntyvyydestä ja lisääntymisalueista annetaan ristiriitaisia ja vääriä tietoja. Esimerkiksi Ilkonsekkää ei mainita norpan lisääntymisalueeksi, vaikka norppa on 2000-luvulla lisääntynyt alueella useamman kerran. Kaava-alue rajoittuu valituksen mukaan aivan norpan elinalueeseen. Asutusta ja liikennettä tulisi vain muutaman minuutin matkan päähän norppien pesistä. Saimaalle suuntautuvaa liikennettä ei valittajien mukaan arvioitu, kun kaavan vaikutuksia pohdittiin. - - Vaarassa on valituksen mukaan myös alueen harjuluonto. Harjijensuojeluohjelmaan kuuluva alue edustaa Etelä-Suomessa erittäin uhanalaista luontotyyppiä.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 30.4.2010)

Kyse ei ole vain saimaannorpasta, vaan luonnonsuojelupiirin mukaan kaavan toteutuminen vaarantaisi alueen luonnon muiltakin osin. Tässä näkyy luonnonsuojelujärjestön keskustelussa omaksuma rooli laaja-alaisen luonnonsuojelun puolestapuhujana. Tekstiesimerkissä viitataan myös saimaannorpan kasvavaan kantaan, jota ei ole huomioitu kaavaa hyväksyessä. Lajin läsnäolon lisäksi myös kasvava kanta asettaa omat haasteensa rakennushankkeille ja matkailulle.

Kaavoituskysymykset nousivat keskusteluun myös Savonlinnassa vuonna 2011, jolloin saimaannorpan suojelustrategia julkaistiin:

”Savonlinnan kaupunki vastustaa lainvoimaisten kaavojen avaamista saimaannorpan suojelun takia.”

(Uutinen, Itä-Savo 1.6.2011)

Keskusteluun osallistui myös Itä-Savon luonnonsuojeluyhdistys, joka kyseenalaisti Savonlinnan kaupungin tulkinnan suojelustrategiasta:

”Norpan suojelustrategiassa ei ole esitetty kaavojen ”avaamista”, joten hallintoelimet ovat langenneet propagandaan. Vaikuttaa siltä, että perusteettomilla sanavalinnoilla halutaan nostattaa vastarintaa norpan suojelua vastaan.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 6.6.2011)

Saimaannorpan suojelustrategia herätti ilmestyessään runsaasti pelkoa sen vaikutuksista rantojen käyttöön. Tämä näkyy myös kärjistyneessä keskustelussa, jossa epäillään Savonlinnan kaupunkia saimaannorpan suojelun vastaisen mielialan lietsonnasta.

Saimaannorpan läsnäolo asettaa rajoituksia ranta-asutukselle ja rannoilla liikkumiselle. Saimaannorpan pesintäaikaan ihmisiä kehoitetaan välttämään rannoilla liikkumista lajin keskeisillä pesintäalueilla. Keskustelua käydään siitä, pitäisikö liikkumiskiellon olla suosituksen sijaan pakollinen. Liikkumisrajoitukset asettavat paineita paikallisille matkailualan yrittäjille palvelujen järjestämisen suhteen:

”Taipalsaaren Karhunporttien matkailuyrittäjä Matti Karhun mukaan mahdolliset rajoitukset vaativat luonnonsuojelijoiden ja matkailuyrittäjien yhteistyötä. Hänen yrityksensä järjestää muun muassa kalastusretkiä ja moottorikelkkasafareja Taipalsaarella. Karhu sanoo ymmärtävänsä suojelun tärkeyden. Hän kuitenkin toteaa, että koko järveä ei voi sulkea. Hänen mielestään matkailussa pitäisi hyödyntää enemmän Saimaata. - - Karhu korostaa, että matkailuyrityksen moottorikelkat pysyttelevät lähes kokonaan mantereella. Hänen mukaansa moottorikelkkailu on vähentynyt, koska jäättilanne on ollut niin heikko ja vaihteleva. Mökkiläisten moottorikelkkailu on kuitenkin toinen asia.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 12.6.2010)

Matkailuyrittäjän kommentointi on tyypillistä matkailu- ja rakentamiskeskustelun sisällä. Hän kertoo ymmärtävänsä saimaannorpan suojelun tärkeyden, mutta vetoaa Saimaan tarjoamiin taloudellisiin mahdollisuuksiin. Hän myös pyrkii tekemään eroa oman toimintansa ja mökkiläisten toiminnan välillä: hän toimii ohjeistuksen mukaan, mutta mökkiläisten toiminnasta ei voida mennä takuuseen. Moottorikelkat herättävät alueella muutenkin keskustelua, sillä kelkkailijat eivät aina toimi vallitsevien sääntöjen mukaan.

Seuraavassa tekstiesimerkissä nousee esiin venäläisten matkailijoiden määrän lisääntyminen Saimaan alueella:

”Saimaannorpan pesärauha julistettiin ensimmäistä kertaa myös venäjäksi. Ympäristöjärjestö WWF haluaa levittää norppatietoutta myös venäläisille turisteille.

– Saimaalla liikkuu vuosittain merkittävä ja jatkuvasti kasvava määrä venäläisiä matkailijoita. On tärkeää, että myös tämä Saimaan käyttäjäryhmä oppii tuntemaan norpan ja auttamaan sitä omalla toiminnallaan, sanoo suojelujohtaja Jari Luukkonen WWF-Suomesta.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 13.2.2013)

Tekstiesimerkissä esitetään, että saimaannorpan suojelu ei tapahdu enää ainoastaan suomen kielellä. Jotta saimaannorpan suojelu onnistuisi, tulee huomioida tarkemmin, keitä Saimaalla on. Pesärauhan tarkoitus on esittää julkinen toive siitä, että saimaannorppalle keskeisillä pesimisalueilla liikkumista vältettäisiin. Tässä suojelukysymys kytkeytyy tiiviisti alueen matkailuun.

Matkailu- ja rakentamiskeskustelussa huomio on Saimaan matkailun potentiaalissa. Saimaa koetaan alueellisesti tärkeäksi tulonlähteeksi. Diskurssi ei koostu kuitenkaan pelkästään vastakkainasetteluista taloudellisen menestyksen ja suojelun välillä, vaan sisältää myös toimijoiden välisiä vastaantuloja. Diskurssissa korostuu taloudellisen ulottuvuuden lisäksi ekologinen ulottuvuus, jonka kautta tuodaan esiin saimaannorpan suojelun alueellista tärkeyttä, sekä sosiaalinen ulottuvuus, joka korostaa saimaannorpan vaikutusta alueen arkipäivän elämiseen.

5.2.2 Saimaannorppa imagotekijänä

Vaikka saimaannorpan suojelun huomiointi asettaa haasteita erityisesti matkailuelinkeinolle, laji nähdään myös Saimaan matkailun vetonaulana, joka tuo vierailijoita alueelle. Diskurssissa saimaannorppa imagotekijänä voidaan nostaa kaksi lähestymistapaa. Ensimmäistä näkökulmasta kyseessä on saimaannorpan tuotteistamisesta. Toisesta näkökulmasta kyse on luontomatkailusta, jossa saimaannorppa halutaan kohdata sen fyysisessä elinympäristössä. Saimaannorppalla on siis kahdenlainen rooli imagodiskurssin sisällä. Roolien välinen suhde voidaan tulkita kahdensuuntaisena: roolit sulkevat tietyiltä osin toisiaan pois, mutta ne myös tukevat toisiaan.

Aineistoni perusteella saimaannorppaa pidetään tärkeänä imagollisena tekijänä etenkin Etelä-Savossa. Vuosina 2010 ja 2011 käyty kiivas keskustelu saimaannorpan suojelutoimien tasosta koettiin myös maakuntakuvaa haavoittavana:

”Viime aikoina maakuntamme julkisuuskuva on saanut säröjä, jotka kumpuavat kiivaasta kaavoituskeskustelusta ja väittelystä saimaannorpan elintilasta. Avoin ja rakentava keskustelu on kannatettavaa, mutta nyt väittely on mennyt maakunnan ja muiden taholta väärille urille. - - Seurauksena on ollut se, että maakuntamme julkisuuskuva on alkanut näivettyä ja uppiniskaistua.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 11.4.2011)

Suojelun tarpeellisuutta myös perustellaan saimaannorpan vaikutuksella paikalliseen imagoon. Esimerkiksi vuonna 2011 ympäristöministeri Ville Niinistö kommentoi suojelutoimien kiristämistä seuraavasti:

”Niinistö muistuttaa, että norpan suojelu on tärkeää myös seudun maineen ja imagon kannalta.

– Norppa on symbolilaji sen puolesta, että suomalaiset arvostavat luontoa ja eläimiään.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 4.7.2011)

Molemmissa edellä esitetyissä esimerkeissä tuodaan esiin saimaannorpan vaikutus niin saimaalaiseen kuin suomalaiseen imagoon vetoamalla samalla lajin suojelun puolesta. Ensimmäisessä esimerkissä Etelä-Savo esitetään ”näivettyneenä” ja ”uppiniskaisena” maakuntana, mikäli keskustelu saimaannorpan suojelusta jatkuu samanlaisena kuin tähän asti. Jälkimmäisessä tekstiesimerkissä ympäristöministeri muistuttaa saimaannorpan symbolisesta asemasta viitaten suomalaiseen luontoarvostukseen, joka tässä esitetään faktana.

Vuonna 2013 Savonlinna julistautui saimaannorpan kotikaupungiksi. Nimitys juontaa juurensa Itä-Savon ja Yleisradion järjestämään saimaannorppailtaan, joka järjestettiin tammikuussa 2013.

”Savonlinna julistautuu saimaannorpan kotikaupungiksi ensi lauantaina Kuutin rotinat -tapahtumassa. Kaupunginhallitus päätti asiasta yksimielisesti. Ehtona on, että norpan kotikaupunkina olemisesta ei saa aiheutua kaupungille kustannuksia eikä lisärajoitteita.”

(Uutinen, Itä-Savo 5.3.2013)

”Savonlinnana saimaannorpan kotikaupunkina puoltavat monet luontevat syyt. Noin puolet runsaan 300 norpan kannasta asustaa Savonlinnan seudulla. Norppa on tuttu luontokappale suurelle osalle itäsavolaisista. Hyvin monet ovat sen nähneetkin. Norppa on monin tavoin iskostunut Savonlinnan seudun tunnuseläimeksi muussakin kuin mat-

kailussa. Norppaa esitellään matkailuesitteissä, ja norpan olemassa-oloa markkinoidaan ulkomaisille turisteille.”

(Pääkirjoitus, Itä-Savo 12.3.2013)

Ensimmäisessä tekstiesimerkissä käy ilmi, että julistautuminen saimaannorpan kotikaupungiksi ei ole aivan ehdotonta: tittelistä ei saa koitua lisäkustannuksia kaupungille. Toisessa tekstiesimerkissä taas tuodaan esiin Savonlinnan luontevuus saimaannorpan kotikaupungiksi. Saimaannorppa on näkyvä osa Savonlinnan kaupunkia. Tässä tekstissä viitataan myös saimaannorpan kohtaamiseen, jolloin laji on voimakkaasti osa paikallista kulttuuria. Toisaalta esimerkissä painottuu myös saimaannorpan merkitys matkailun edistäjänä, sillä lajin läsnäoloa tuodaan esimerkin mukaan runsaasti esille muun muassa matkailuesitteissä.

Saimaannorppa-aiheisia tapahtumia järjestetään alueella runsaasti. Savonlinnassa järjestetään vuosittain Kuutin rotinat -tapahtuma ja Norppasoutu. Lisäksi kesällä 2013 sai ensi-iltansa Norppaooppera Savonlinnan oopperajuhlilla. Tapahtumien tarkoituksena on tuoda esiin saimaannorpan suojelun tärkeyttä painottaen samalla alueen rikasta kulttuuria, mutta myös luoda kuvaa Savonlinnasta saimaannorppamyönteisenä kaupunkina. Imagodiskurssissa korostuvat kulttuurillinen ja ekologinen ulottuvuus. Kulttuurisen ulottuvuuden kautta tuodaan esiin saimaannorpan merkitystä alueen kulttuurille ja ekologisen ulottuvuuden kautta taas korostuu luontomatkailun merkitys saimaannorpan suojelua tukevana tekijänä.

5.2.3 Kalastus elinkeinona

Vaikka kalastus ei ole taloudellisesti keskeisin elinkeino Saimaalla, on sen kulttuurinen asema merkittävä. Lisäksi kalastus liittyy myös matkailuun, sillä turistit ovat kiinnostuneita kalastusmahdollisuuksista Saimaalla.

Kalastus elinkeinona -diskurssi sisältää erotteluja siitä, kuka on oikeutettu kalastamaan Saimaalla. Selvin erottelu tehdään ammatti- ja vapaa-ajankalastajien välille, jolloin ammattikalastajat esitetään vastuullisina ja ohjeistuksen mukaan toimivana ryhmänä, vaikka he kokevat tulonmenetyksiä verkkokalastuskiellon aikana. Vapaa-ajankalastajat taas esitetään hallitsemattomana ryhmänä, jonka toiminnasta ei voida mennä takuuseen ja jota tulisi valvoa tarkemmin:

”Tänä vuonna Saimaalla on kuollut jo kolme saimaannorppaa verkkoihin. Yksikään verkoista ei ole ollut ammattikalastajien.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 13.2.2013)

Tekstiesimerkissä vapaa-ajankalastajat esitetään epäsuorasti saimaannorppien verkkokuolemien aiheuttajina. Esimerkin perusteella kalastusrajoitukset ja valvonta halutaan kohdentaa juuri vapaa-ajankalastajiin.

Seuraavassa tekstiesimerkissä tuodaan esiin vapaa-ajankalastajien virheellinen tietämys lajista, jota voidaan pitää uhkana saimaannorppakannalle:

”[Suojelubiologi] Jouni Koskela tietää nimeltä Saimaan norppa-alueella aktiivisesti verkoilla pyytävät ammattikalastajat. Heitä on vähän. Saimaannorpan ja kuuttien uhkana ovat verkkokalastuksen harrastajat, jotka alkavat olla pääosin ikääntyviä miehiä. He ovat Koskelan mukaan tarkkaan tietävinään norpan elinalueet.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 23.5.2010)

Tekstiesimerkissä vapaa-ajankalastajista eritellään verkkokalastukseen erikoistuneet kalastajat, joita esimerkin mukaan ovat ”ikäntyvät miehet”. Rajanvetoa verkoilla pyytäviin ammattikalastajiin luodaan ammattikalastajien tunnettavuudella; heidät tunnetaan nimeltä. Tekstin tehtävä on toimia ammattikalastajien puolestapuhujana. Vapaa-ajankalastajat koetaan ongelmalliseksi ryhmäksi, ja heidän tarpeensa kalastaa kyseenalaistetaan myös seuraavassa tekstiesimerkissä:

”Saimaan norppa on pian vaarana kaikelle kalastukselle, samoin kuin merinorppakin on jo nyt. - - Jos ammattikalastajille asetetaan kohtuuttomat vaatimukset, seuraus voi olla kohtalokas. Kalastukseen liittyviä ehtoja tulisi lisätä vapaa-ajan kalastajille, kuten mökkiläisille, onhan kalastus heille pelkästään harrastus. Mikäli kiristystoimenpiteet ammattikalastajia kohtaan lisääntyvät, on aiheellista siirtyä EU-tasolle yksilön oikeuden saamiseksi.”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 4.4.2011)

Tekstiesimerkissä nostetaan esille vapaa-ajankalastajien harrastajamaisuus, jonka perusteella heidän kalastustaan voitaisiin rajoittaa ammattikalastajien sijasta. Kirjoittaja kuvaa verkkokalastusrajoituksia ”kohtuuttomina vaatimuksina” ja ”kiristystoimenpiteinä”, joiden vuoksi tulisi hakea oikeutta EU-tason hallinnolta. Kirjoittaja myös liittää rajoitukset norpan toiseen alalajiin, itämerennorppaan, jonka suojelu on asettanut vaatimuksia kalastukselle Itämerellä (esim. Strom, Routti, Nyman & Kunnasranta 2007, 7).

Kalastus elinkeinona -diskurssi sisältää kalastajien erittelyä eri kategorioihin sekä niiden asemointia suojelukeskustelussa. Diskurssissa korostuu kulttuurillinen ulottuvuus, jota kautta korostetaan nimenomaan ammattikalastuksen alueellista merkitystä. Näin ollen vapaa-ajankalastus asemoidaan vähemmän tärkeäksi ja saimaannorpan suojelulle ammattikalastusta huomattavasti vaarallisemmaksi ryhmäksi.

5.2.4 Suojelun rahoitus

Saimaannorpan suojelun rahoittaminen on aihe, joka nousee säännöllisesti esiin keskustelussa Saimaasta, saimaannorpasta ja taloudesta. Keskeisimmät suojelun rahoitusta koskevat teemat ovat suojelutoimien rahoittaminen ja verkkokalastusrajoituksista myönnettävät korvaukset. Saimaannorpan suojelun vaikutus elinkeinonharjoittamiseen herättää vastustusta, sillä suojelu nähdään esteenä Saimaan taloudelliselle hyödyntämiselle. Tässä diskurssissa lajin suojelu ja talous erotetaan toisistaan, eikä niillä nähdä olevan toisiinsa kuin vain kielteisiä vaikutuksia. Seuraavassa tekstiesimerkissä saimaannorpan suojelu näyttäytyy keinona saada ainoastaan rahaa kyseenalaisiin tarkoituksiin. Tekstin mukaan saatuja rahoja ei käytetä saimaannorpan suojeluun:

”Kalavesien omistajat ja osakaskunnat: alkaa olla myöhäistä herätä. Olette antaneet jo pikkusormen vihreille fanaatikoille. Huomasitteko, että teidät pakotettiin vapaaehtoisilla sopimuksilla norpansuojelupropagandaan? Isännät menivät muutamalla eurolla lankaan. Mihin ollaan tultu? On käytetty miljoonia euroja ns. norpansuojeluun. Ei norppa niitä rahoja ole saanut, vaan niillä rahoilla elätämme kymmeniä turhia virkamiehiä.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 13.6.2013)

Esimerkissä käy ilmi rahan merkitys saimaannorpan suojelussa. Kirjoittaja viittaa osakaskunnille maksettaviin rahallisiin korvauksiin ja esittää, että korvaukset ovat vain hallinnon keino saada rahaa. Lisäksi kirjoittaja kyseenalaistaa saimaannorpan suojelukäytännöt puhumalla ”ns. norpansuojelusta”. Kirjoittaja kuvaa kalastusrajoitusten tiukentamista kannattavia toimijoita ”vihreinä fanaatikkoina” ja kalastusrajoitussopimuksia ”norpansuojelupropagandana”. Näillä kuvauksilla hän painottaa näkemystään siitä, että kalastajia johdetaan harhaan saimaannorpan suojelun avulla.

Toisaalta myös korvauksien maksaminen kalastusosakaskunnille ja ammattikalastajille kyseenalaistetaan. Seuraavassa tekstiesimerkissä epäillään korvausjärjestelmän todellista hyötyä kalastajille:

”Löytyykö toista kansanosaa, jota voi huijata niin törkeästi kuin vesienomistajia ja maaseutuväestöä yleensä tällä norppakouhotuksella? Omistajat eivät hyödy korvausrahoista senttiäkään, vaan ne on käytettävä rauhoitusvalvontaan ja kalanistutuksiin.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 3.2.2011)

Kuten edellisistä esimerkeistä käy ilmi, kalastusosakaskunnille maksettavat korvaukset koetaan vesistöjen omistajien huijaamisena. Argumentaation avulla haetaan oikeutta paikallisille asukkaille. Kirjoittajat korostavat rahoitusjärjestelmän ja suojelun rahoituksen valheellisuutta puhumalla huijaamisesta ja osoittamalla, mihin rahoja heidän mukaansa todellisuudessa käytetään.

Vuonna 2013 saimaannorpan suojeluhankkeeseen myönnettiin runsas rahoitus, josta uutisoitiin näkyvästi:

”Euroopan komissio on myöntänyt rahoituksen Metsähallituksen luontopalveluiden vetämälle Saimaannorppa-LIFE -hankkeelle. - - Hankkeen kustannusarvio on 5,26 miljoonaa euroa, josta EU-rahoituksen osuus on 3,95 miljoonaa euroa. – Tämä on poikkeuksellinen tuki EU:lta. Saimaannorppa kuuluu muutamaisiin poikkeuslajeihin, joihin EU voi myöntää tukea enemmän kuin puolet suojeluhankkeen rahoituksesta, metsähallituksen ylitarkastaja Tero Sipilä kertoo.”

(Uutinen, Itä-Savo 6.7.2013a)

Tekstiesimerkissä korostetaan rahoituksen määrän harvinaislaatuista ja samalla saimaannorpan erityisyyttä; saimaannorppa on ”poikkeuslaji”. Hankkeen näkyvyys myös lisää saimaannorpan näkyvyyttä ja korostaa tutkimuksen tekemisen tärkeyttä.

Suojelun rahoitus -diskurssi sisältää runsaasti kyseenalaistamista niin saimaannorpan suojelun tarkoituksista kuin korvauksia koskevan rahoitusjärjestelmän toimivuudesta. Diskurssissa ei ilmene vain taloudellisen ulottuvuuden kautta, vaan siinä on nähtävissä kulttuurisen ulottuvuuden vivahteita, joissa korostuu paikallisuus. Diskurssissa paikallisuus ei ilmene niinkään rajanvetona Saimaaseen ja sen ulkopuolisiin alueisiin, vaan rajanveto tehdään kalastajien ja suojelijoiden välille, jolloin suojelijoita ei nähdä paikallisina. Samalla pidetään yllä perinteistä vastakkainasettelua kalastuksen ja suojelun välillä.

5.3 Uhattu saimaannorppa, uhattu Saimaa

Tässä alaluvussa keskityn saimaannorpan uhanalaisuuteen ja siihen, kuinka se ilmenee käydyssä keskustelussa. Keskustelu saimaannorpan suojelusta muotoillaan usein kysymykseksi siitä, kumman etu tulisi ensisijaisesti turvata, saimaannorpan vai ihmisen. Uhanalaisuus ei siis ilmene vain saimaannorppaa koskevana puheena, vaan myös paikallisuutta ja paikallisuuteen voimakkaasti sidoksissa olevaa kalastuskulttuuria pidetään vaarantuneina.

Keskustelussa korostuu paikallisuuden merkitys suojelukysymyksessä. Paikallisuus ilmenee keskustelussa esimerkiksi hallinnollisten ja tutkimuksellisten keinojen kyseenalaistamisena. Uhanalaisuusdiskurssi sisältää voimakkaan paikkasidonnaisuuden, jossa tehdään rajanvetoja siitä, kenellä on valtaa määrittää, millä keinoin saimaannorppaa tulisi suojella. Diskurssissa rakennetaan myös paikallisuutta koskevia vastakkainasetteluja esimerkiksi määrittämällä, kuka on paikallinen.

Paikallisuuteen vedotaan usein juuri vastustaessa suojelukeinojen tiukentamista. Suojelukeinojen tulisi toteutua paikallisuuden kautta. Diskurssista on eroteltavissa kaksi lähestymistapaa. Ensimmäisessä lähestymistavassa saimaannorpan suojelun vastustajat kokevat, etteivät kalastusrajoituksiin keskittyvät suojelutoimet kuulu paikallisiin toimitatapoihin. Toisen lähestymistavan mukaan saimaannorppa nähdään korvaamattomana osana alueen kulttuurista identiteettiä, koska saimaannorpalla ja ihmisellä on pitkä yhteinen historia Saimaalla. Ajallinen ulottuvuus korostuu uhanalaisuusdiskurssissa. Uhanalaisuusdiskurssi on ilmaisultaan tunteikasta, mikä näkyy niin suojelua puoltavissa kuin sitä vastustavissa teksteissä. Diskurssissa myös käytetään voimakkaita maisemakuvia Saimaasta.

Saimaannorppien verkkokuolemista uutisointi on keskeinen keino pitää saimaannorpan uhanalaisuutta esillä. Uutisoinnilla myös tiedotetaan verkkokalastusrajoitusten noudattamisen tärkeydestä:

”Hankikanto houkuttaa Saimaan jäille myös ihmisiä. Mahdollisilla norppa-alueilla liikkuvien on syytä pitää silmänsä auki ja kiertää kaukaa rantakinokset.

– Jokainen iso rantakinon on potentiaalinen pesäpaikka, Tero Sipilä toteaa. Moottorikelkkojen lisäksi norppaa voivat häiritä hiihtäjätkin. Ääni kantautuu jäätä pitkin herkästi, eikä tarkkaa turvaetäisyyttä tunneta. Kanadassa on tutkittu, että sikäläiset norpat pakenevat hiihtäjää

jopa 200 metrin päästä. Varminta onkin pesimäaikaan välttää kokonaan liikkumista norpparannoilla.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 4.3.2013)

Tekstiesimerkissä nousee esiin saimaannorpan läsnäolon vaikutus Saimaalla liikkumiseen, mutta pääosassa on uhanalainen saimaannorppa. Uhanalaisuus korostuu puheessa saimaannorpan pesäkinoksista. Puheen taustalta on havaittavissa saimaannorpan huonot lisääntymisvuodet 2006 – 2007, joiden aikana syntyvyys oli erittäin heikkoa (Sipilä 2009, 6). Puheessa heijastuu huonoista vuosista johtuva varovaisuus, jossa painotetaan entistä maltillisempaan rantojen käyttöön.

Tyypillisesti aineistossani esiintyvään uhanalaisuusdiskurssiin liittyy myös erityisesti ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen lajien suojelua koskevan agendan esiin tuominen. Esimerkiksi WWF:n Suomen pääsihteerin mielipidekirjoitus on otsikoitu näin: ”Norppa ei ole turvassa vielääkään” (Itä-Savo 25.1.2010). Suojelussa ei siis tule tuudittautua jo saavutettuihin tuloksiin. Tämä viesti esitetään dramaattisesti lajin uhanalaisuuden kautta. Kuten hallintadiskurssissa, myös uhanalaisuusdiskurssissa ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt asemoivat itsensä saimaannorpan turvallisuuden puolestapuhujiksi (ks. alaluku 5.1).

Uhanalaisuusdiskurssia ei voida nähdä yksioikoisesti vastakkainasetteluna saimaannorpan suojelua vastustavana ja puoltavana puheena, sillä diskurssi sisältää kysymyksen paikallisten oikeudesta vaikuttaa alueella tehtäviin päätöksiin. Näin ollen diskurssi määrittää suojelua eniten kulttuurisen ulottuvuuden kautta, mutta sisältää myös sosiaalisen ja eettisen ulottuvuuden piirteitä. Erityisesti keskusteltaessa verkkokalastusrajoituksista nousee esiin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymys.

5.3.1 Kohtaamisia ja kokemuksellista tietoa

Saimaannorpan kohtaaminen on tärkeä osa suojelusuhdetta ja samalla myös osa suojelun toteuttamisen reunaehtoja. Se konkretisoi saimaannorpan olemassaolon ja vahvistaa suhdetta saimaannorppaan. Näin kommentoi esimerkiksi Metsähallituksen suojelubiologi aivan Savonlinnan keskustan tuntumassa tehtyä saimaannorppahavaintoa:

” – Oli todella kiva, että ihmiset näkevät, että norppa on oikea, elävä olento eikä mikään taruolento.”

(Uutinen, Itä-Savo 16.4.2012)

Usein saimaannorpan kohtaaminen on myös osoitus paikallisuudesta, saimaannorppaa koskevasta kokemuksellisesta tiedosta ja tiedon merkityksestä. Kokemuksellisen tiedon avulla voidaan myös tarvittaessa kyseenalaistaa esimerkiksi vastakkaista näkemystä edustavat toimijat: yhteys Saimaaseen ja tätä kautta saimaannorppaan asemoi toimijan asiantuntijaksi ja samalla oikeuttaa suojelukeskusteluun osallistumisen. Tämä tulee ilmi myös keskustelussa suojelun vapaaehtoisuudesta (ks. alaluku 5.1.4).

Aina kohdatun norpan ei tarvitse olla saimaannorppa, jotta kohtaaminen riittäisi kokemusperäisen tiedon perustaksi:

”Omat kokemukseni norpasta ja kalaverkosta ovat tuolta meren puolelta. - - Elo oli vuosia auvoista kunnes verkossa kiinni olevassa siiasa havaittiin ensin puremajälki, sitten alkoi olla mukana ”osa-siikoja”. Varmaan joku oli syönyt, sillä pelkkä siian etuosa ei voine uida verkkoon. Syylliseksi paljastui nopeasti alueelle levinnyt norppa.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 4.1.2011)

Tekstiesimerkki havainnollistaa, kuinka kokemus itämerennorpasta on yleistettävissä myös saimaannorpan kohdalle, koska molemmat aiheuttavat ongelmia verkkokalastajille. Kohtaamisen diskurssille on myös tyypillistä tuoda esiin kokemusperäisen tiedon karttumisen ajallinen ulottuvuus, kuten seuraavassa tekstiesimerkissä tehdään:

”Olen kalastanut ja liikkunut Saimaalla yli 55 vuotta ja koko ajan on norppia ollut.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 11.10.2010)

Useat keskusteluun osallistuvista, suojelukeinojen vapaaehtoisuutta kannattavista, toimijoista korostavat kohdanneensa elävän norpan. Diskurssissa korostuu paikallisesti syntynyt, kokemusperäinen tieto. Tämä näkyy esimerkiksi keskustelussa saimaannorpan kannan koosta. Paikallisten asukkaiden kohtaamiset saimaannorpan kanssa antavat perusteet epäillä virallisissa laskennoissa tuotettua tietoa saimaannorppien määrästä:

”Tänä kesänä ammattikalastaja laskee bonganneensa kalakaverinsa kanssa norpan 143 kertaa Haukivedellä toukokuun alusta laskien.”

(Uutinen, Itä-Savo 23.7.2010)

Paikallinen kokemusperäinen tieto on siis tässä tapauksessa luotettavampaa kuin kenttätöön perusteella tuotettu tieteellinen tieto (ks. tarkemmin alaluku 5.1.5). Syntyy erottelu virallisen, hallinnollisiin tarkoituksiin tuotetun ja paikallisen tiedon välillä, vaikka mo-

lemmat saimaannorpan kannan koon määrittämisen tapauksessa ovat kokemusperäisesti tuotettuja.

Saimaannorppien ja ihmisten kohtaamisista uutisoidaan usein. Esimerkiksi vuoden 2010 syksyllä saimaannorppa näyttäytyi useaan otteeseen paikallisille asukkaille Savonlinnan Pullinlahdella:

”Sadevesikourujen leikkaamisesta pääsi kohtalainen meteli, jota talon emäntä kuvailee vihlovaksi pörinäksi. Sitäkös ilmestyi hylje uteliaana ihmettelemään aivan rantaan.

- Laiturin allekin se meni ja katseli sieltä aikansa. Sitten se lähti uimaan tuonne Kososen niemeen päin, Ikäheimonen kertoo.

Remonttimiehille norppa oli hieno elämys. He olivat mikkeliiläisiä eivätkä olleet norppaa ennen nähneet. Ikäheimosille saimaannorppa on vanha tuttavuus. Heillä oli kesämökki Enonkosken Pöytälahdella. Siellä näyttäytyi ahkerasti norppa, joka ristittiin Eetuksi.”

(Uutinen, Itä-Savo 26.11.2010)

Kuten tekstiesimerkistä voidaan huomata, saimaannorpan kohtaamisesta ollaan ylpeitä ja sitä kuvaillaan usein hyvin yksityiskohtaisesti. Tässä tapauksessa eräälle kohdatulle saimaannorpalle oli annettu jopa nimi. Kohtaamisen diskurssilla vahvistetaan myös saimaannorpan asemaa uhanalaisena lajina. Seuraavassa tekstiesimerkissä Etelä-Saimaan päätoimittaja kertoo omasta kohtaamisestaan saimaannorpan kanssa:

”Ei tullut kalaa. Mutta tuli paljon enemmän. Tuli kolmea ihmistä syvältä sykehdyttävä luontokokemus. Tuli kuutti, joka sukelteli veneen alitse, kurkisteli, tuhisi, pelleili. - - Kuutti jätti jälkensä loppuelämäksi. Saimaan luonnon uhanalaisin eläin huutaa meiltä kaikilta paljon enemmän. Se huutaa meiltä kunnioitusta ja ymmärrystä.”

(Päätoimittajalta-palsta, Etelä-Saimaa 7.7.2013)

Kohtaamisen diskurssissa korostuu vastakkainasettelu paikallisuuden ja ulkopuolisen välillä, jako meihin ja heihin, jota myös käytetään perusteltaessa suojelun, erityisesti verkkokalastusrajoitusten, vastustamista. Tässä diskurssissa suuntautumisia voidaan erottaa aineistostani kaksi. Toisessa saimaannorpan arvo suojeltavana lajina kyseenalaistetaan ja toisessa yhteiselo saimaannorpan kanssa pidetään kyllä tärkeänä osana paikallisuutta, mutta suojelutoimia pidetään liioiteltuna. Puheessa ei niinkään vastusteta saimaannorppaa Saimaan asukkaana vaan lajin suojelua. Suojelun ohjaus nähdään tulevan Saimaan ulkopuolelta, jolloin koetaan, ettei paikallisille suoda mahdollisuutta itse vaikuttaa siihen, miten saimaannorppakysymys olisi parasta ratkaista:

”Norpan nimissä vauhditetaan Saimaan vesi- ja ranta-alueiden sosiaalisointia. Täydellisen verkkokalastuskiellon jälkeen seuraavat johdonmukaisina yliampuvat rakennuskiellot sekä liikkumisrajoitukset. Tätäkö haluamme? - - Eikö hälytyskellojen viimein tulisi soida, kun kynttiläkulkueita viedään Mannerheimintielle? Kenen etua siellä ajetaan? Ei ainakaan saimaalaisen eikä luomunorpan! Itse Helsingissä paljon aikaani viettäneenä en olisi kovin luottavainen suurkaupungin asukkien objektiiviseen kykyyn arvioida mikä saimaalaiselle ja norpalle on hyväksi. Nykyhelsinkiläisen tietotaso norppa-asiassa on samalla tasolla kuin esimerkiksi brysseliläisten tai moskovaalaisten.”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 10.11.2012)

Tekstiesimerkki ilmentää voimakasta rajanvetoa paikallisten asukkaiden ja Saimaan alueen ulkopuolisten ihmisten välillä, mikä on tyypillistä paikallista tietoa korostavassa puheessa. Tässä tekstiesimerkissä saimaannorpan suojelutoimien kiristämistä kannattavat toimijat nähdään ”helsinkiläisinä”. Heidän saimaannorppaa koskeva tieto kyseenalaistetaan ja heitä verrataan tiedoiltaan brysseliläisiin tai moskovaalaisiin. Tekstissä korostuu hallinnollisen ja paikallisen tiedon erottelu, jossa paikallinen määritellään liiallisten rajoitusten vastustajaksi. Tekstiesimerkki ilmentää suojelukriittisyyttä, joka kohdistuu ulkopuolelta tapahtuvaan ohjaukseen.

Aineiston perusteella näyttäisi siltä, että osa toimijoista osallistuu saimaannorpan suojelua koskevan keskustelun kautta keskusteluun, jossa saimaannorpan suojelu liitetään alueelliseen hyvinvointiin. Saimaannorpan suojelu näyttäytyy väylänä ottaa kantaa koetuihin yhteiskunnallisiin epäkohtiin:

”Ymmärrättekö edes, että Saimaan rannoilla elää vielä tuhansia käsi-pareja, jotka ovat tätä maata rakentaneet, terveytensä menettäneet tai muuten pienelle eläkkeelle joutuneet? Samoin on suureneva työttömien määrä, joka osaa, haluaa ja vielä kykenee särpimensä metsästä ja järvestä kalastaa ja metsästää syödäkseen. - - Vaikuttaa siltä, yritysmaailman poliittinen tarkoitus on saada kaikki kala kauppojen kautta kulkeväksi. Vaarit ja mummut ryypäävät turhautuneina itsensä hengiltä mökeissään, ja jos kaljalta jää rahaa, niin ostavat marketista Norjan lohifileen. Sehän on niin vihreä tuote, kun on ensiksi ihmisellekin herkuksi kelpaavaa Atlantin makrillia ja Jäämeren villakuoretta pyydetty tonneittain ja satojen kilometrien kuljetuksen jälkeen puristettu rehunappulaksi ja taas satojen kilometrien kuljetuksen jälkeen nappulat Norjaan tai Suomeen lohien syötäväksi kuljetettu.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 22.11.2010)

Tekstistä käy ilmi, että kirjoittaja ottaa pääasiassa kantaa alueellisen hyvinvoinnin kysymyksiin kuin saimaannorpan suojeluun. Kohtaamisen diskurssissa korostuu se, ettei

suojelukeskustelussa ole niinkään kyse saimaannorpasta lajina, vaan suojelutoimista ja niiden vaikutuksista Saimaan alueeseen. Suojelu koetaan uhkana paikalliselle, historiallisesti arvokkaana pidetylle kulttuurille. Diskurssi sisältää menettämisen- ja muutoksenpelkoa. Diskurssissa pidetään yllä paikallisuuteen liittyviä perinteitä ja samalla perinteisiä vastakkainasetteluja suojelun ja paikallisuuden välillä, jotka ilmenevät sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden kautta.

5.3.2 Symboliikkaa ja saimaannorppakuvastoa

Aineistoni sisältää runsaasti tekstejä, joissa puhutaan saimaannorpan erityisyydestä. Erityisyyttä korostavassa diskurssissa käytetään runsaasti kuvastoa, jolla painotetaan saimaannorpan asemaa osana paikallista kulttuuria. Saimaannorppaa pidetään paikallisen kulttuurin kannalta merkittävänä lajina, jonka olemassaolo tulisi turvata. Saimaannorppa nähdään yhtenä Saimaan asukkaana, joten tässäkin diskurssissa kohtaamiset saimaannorpan kanssa ovat keskeisessä asemassa (ks. edellinen alaluku 5.3.1). Tässä diskurssissa saimaannorpan uhanalaisuutta ilmennetään kulttuurisen aseman kautta. Diskurssissa viitataan saimaannorpan ja ihmisen pitkään yhteiseloön Saimaalla. Tähän viitataan usein sekä lajin suojelua puolustaessa että vastustaessa. Yksi diskurssin tehtävä onkin joko, voimakkaan kuvaston avulla, puoltaa tai vastustaa suojelua tai suojelutoimien tiukentamista.

Saimaannorppaan liitettävä kulttuurinen arvo ja symboliikka yhdistetään usein Juha Taskiseen, joka on kuvannut saimaannorppia jo useiden vuosikymmenten ajan, sekä Juha Vainion säveltämään ja sanoittamaan kappaleeseen ”Vanhoja poikia viiksekkäitä”. Sekä Taskisen että Vainion teokset vaikuttavat vallitsevaan saimaannorpan symboliikkakuvastoon, jota käytetään lajin suojelusta käytävässä keskustelussa:

”Olen yksi norpan suurista ihailijoista, luen Juha Taskisen kirjaa *Unelma Saimaasta*. Juha Vainio on tehnyt myös norpasta kuolematoman, alkäämme ajattele mattomuuttamme antako sen kuolla sukupuuttoon. Nyt on viimeinen hetki toimia.”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 30.6.2011)

”Oma lukunsa Saimaan kuvauksissa ovat Juha Taskisen dokumentit, joissa vesistö eläimineen ja elinympäristöineen ovat keskeinen tekijä - -. Savonlinnan Haukiniemen kylästä kotoisin olevan dokumentaristin, kirjailijan ja valokuvaajan panos Saimaan ja sen elinympäristön tunnettavuuden tekemisessä meillä ja maailmalla on merkittävydessään ainutlaatuinen.”

(Uutinen, Itä-Savo 2.8.2011)

Vainion kappaleessa esiintyvä Nestori Miikkulainen ei ole kuitenkaan yksiselitteisesti käytetty viittaus. Aineistossani käydyssä keskustelussa sillä voidaan tarkoittaa sekä saimaannorppaa että paikallista kalastajaa, kuten seuraavista esimerkeistä ilmenee:

”On yksinkertaisesti valittava [Etelä-Savon maakuntajohtaja] Matti Viialaisen ja Nestori Miikkulaisen välillä. Juha Vainion pelko tulee estää, Nestori Miikkulaisen ei tule jäädä lajinsa viimeiseksi.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 10.3.2011)

”Kansanedustaja Pentti Tiusanen päätti Saimaan kotitarvekalastajia vastaan suunnatun mielipidekirjoituksensa (IS 10.3.2011) tahattomasti lauseeseen: ” Juha Vainion pelko tulee estää, Nestori Miikkulaisen ei tule jäädä lajinsa viimeiseksi”. Tahattomasti siksi, että Tiusanen ei ollut suinkaan tarkoitus puolustaa Saimaan saariston kotitarvekalastajaa, joka Nestori oli, vaan päinvastoin uhrata hänet norpan suojelun nimissä.”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 18.3.2011b)

Vastineen kirjoittaja kyseenalaistaa tulkintaerimielisyyden avulla kansanedustajan argumentit saimaannorpan suojelun puolesta. Molemmat tekstit käyttävät samaa, yleisesti käytettyä saimaannorppakuvastoa, mutta tekevät sen erilaisista tarkoituspäristä.

Seuraavassa tekstiesimerkissä saimaannorpan suojelun tarvetta perustellaan eteläkarjalaisuudella, saimaalaisuudella sekä suomalaisuudella, joilla pyritään tekemään saimaannorpan suojelusta meidän kaikkien yhteiseksi asiaksi. Lisäksi suojelun tarvetta perustellaan saimaannorpan erityisyyden tuomalla vastuulla:

”Eteläkarjalaisille Saimaa ja siellä elävä äärimmäisen uhanalainen saimaannorppa ovat lähiluontoa. Olemme kaikki suomalaisina ja saimaalaisina vastuussa norpan suojelusta. Siksi arvot ja asenteet norppia ja suojelua kohtaan pitää luoda jo lapsena. Mitä lapsi oppii rakastamaan lapsena, sitä hän ei aikuisenakaan halua tuhota. - - Missään muualla maailmassa hylje ei elä niin lähellä ihmistä kuin Saimaalla. Saimaannorpan tulevaisuus onkin nyt meidän käsissämme – ja tulevaisuudessa lastemme käsissä. Siksi meidän on annettava lapsille mahdollisuus kasvaa ympäristövastuullisiksi ja luontoa kunnioittaviksi aikuisiksi.”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 26.12.2013)

Tekstin kirjoittaja korostaa aikuisten vaikutusvaltaa lasten valintoihin, ja näin ollen myös vastuuta tulevaisuudesta. Saimaannorpan suojelussa on viime vuosina nostettu esiin varhaiskasvatuksen merkitys asenteiden muokkaajana. Suomen luonnonsuojeluliit-

to on vuodesta 2010 asti järjestänyt alueen maakunnissa norppalähettiläs-kiertueita, joissa norppakummit kiertävät alueen alakouluja ja kertovat saimaannorpan suojelusta (Suomen luonnonsuojeluliitto 2014).

Kuvastolla pyritään vetoamaan voimakkaina elävien mielikuvien kautta. Diskurssia esitetään paikallisen kulttuurin kautta, jossa korostuu uhanalaisen lajin suojelun merkitys. Diskurssi kuvastaa vastuuta saimaannorpan suojelusta, mikä ilmentyy voimakkaasti kulttuurisen ulottuvuuden kautta, vaikka ajatus vastuusta lajien suojeluun voidaan ajatella ensisijaisesti eettisen ulottuvuuden kautta.

5.3.3 Saimaannorpan verkkokuolemat

Aineistossani saimaannorpan verkkokuolemista uutisoidaan lähes aina sellaisen tullessa julkisuuteen. Verkkokuolemiin liittyy tunteikasta, uhanalaisuutta korostavaa puhetta, kuolemia ennaltaehkäisevää puhetta ja tiedottavaa puhetta. Ennaltaehkäisevässä puheessa muistutetaan usein esimerkiksi verkkokalastusrajoituksista tai kehoitetaan välttämään rannalla liikkumista. Tiedottavassa puheessa taas tuodaan julki saimaannorpan kuolema korostaen ilmoitusaktiivisuuden tärkeyttä. Kuolleet yksilöt auttavat kannan laskennoissa sekä lajia koskevassa tutkimuksessa. Verkkokuolemadiskurssi korostaa kummassakin tapauksessa saimaannorpan uhanalaisuutta. Vuosilta 2010 – 2013 kerätyn aineistoni perusteella verkkokuolemien kautta välittyvää, uhanalaisuutta korostavaa ja verkkokuolemia ennaltaehkäisevää puhetta esiintyy erityisesti lajin pesinnän ja poikasten pesästä poistumisen aikaan:

”Kokemattomat ja uteliaat nuoret norpat takertuvat herkästi kalaverkkoihin. Kaikki tänä keväänä todetut norpanpoikaset syntyivät alueella, jossa verkkokalastus on kielletty kesäkuun loppuun saakka.

– Toivomme, että nyt syntyneet kuutit selviäisivät ensimmäisestä kriittisestä elinvuodestaan hengissä. Paras keino suojella norppaa on noudattaa kalastusrajoituksia ja pidättäytyä verkkokalastuksesta myös rajoitusten ulkopuolella, Ismo Marttinen sanoo.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 30.4.2013)

Kuuttien verkkokuolemien uutisointi korostaa saimaannorpan asemaa juuri uhanalaisena lajina, jolloin yksikin kuolema on liikaa. Diskurssille on tyypillistä kuvata kuutteja ”kokemattomina” ja ”uteliaina” sekä kuvata niiden selviämistä ”kriittisestä” elinvuodesta.

Vuonna 2010 kuuttien kuolemat toivat keskusteluun riittämättömän ja hajanaisen suojelualan lajin suojelun kannalta, kun taas vuonna 2013 keskustelua herätti riittämätön suojelualue kasvavan kannan kannalta. Diskurssin ilmentää suojeluun liittyvää ajallista ulottuvuutta ja siitä seuraavia painotuseroja. Seuraava tekstiesimerkki esittää verkko-kuolemauutisoinnin tyypillisimmillään:

”Nuori urosnorppa on kuollut kalaverkkoon Punkaharjun Pihlajavedellä. Kyseessä on jo toinen verkkoon kuollut norppa tämän vuoden puolella. Aiemmin tänä vuonna löytyi kalaverkosta kuollut nuori naarnorppa, sekin Pihlajavedellä.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 30.1.2013)

Tekstiesimerkissä korostetaan verkkoon kuolleiden yksilöitten määrää. Saimaannorp-
pien, erityisesti kuuttien, kuolemien uutisointi konkretisoi suojelun merkitystä mutta myös tuo esiin sen, että kalaverkot ovat todellinen uhka etenkin nuorille saimaannorpi-
le.

Seuraavassa tekstiesimerkissä viitataan kesän 2012 aikana harvinaisen lyhyellä aikavä-
lillä paljastuneisiin kuuttikuolemiin:

”Jo kuusi kuuttia on kuollut verkkoihin. Milloin kalastajat tiedostavat, että kyseessä on jo maailmallakin suojelukohteeksi tiedostettu norppa. [po.?] - - Norppa on meidän ylpeyden aiheemme. Verkkokalastus nor-
pan alueilla tulee kokonaan kieltää. Milloin kalastajat ymmärtävät, et-
tä kyse on ainutlaatuisesta eläimestä, jonka sukupuuttoon kuoleminen uhka on todellinen. [po.?]”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 10.11.2012)

Tekstiesimerkissä korostuu kirjoittajan tunteikas ilmaisu, joka saimaannorpan erityisyy-
destä keskusteltaessa nousee usein esiin. Lisäksi esimerkissä näkyy perinteisten kalasta-
jien ja lajin suojelun välisen vastakkainasettelun ylläpitäminen. Kirjoittaja esimerkiksi
korostaa saimaannorpan sukupuuttoon kuoleminen uhkaa ja esittää verkkokalastus kiel-
tämistä kokonaan.

Useat kalastusverkkoihin menehtyneet kuutit tulevat julki niihin laitettujen radiolähet-
timen avulla. Radiolähettimillä seuratut kuutit nimetään, mikä korostaa tapausten traagi-
suutta. Seuraavassa esimerkissä uutisoidaan radioseurannassa olleen Ylermi-kuutin
hukkumisesta:

”Kuutti oli pyörittänyt itsensä asetuksen mukaiseen, viisi metriä korkean verkon sisään tiukaksi paketiksi.

– Tämä on ikävä takaisku kuuttitutkimukselle, sillä menetimme yhden kuutin jo aiemmin keväällä kalanpyydykseen. Ylermi oli paikannettu edellisenä päivänä yli neljän kilometrin päähän kuolinpaikasta. Kuutit liikkuvat edelleen pitkiä matkoja ja ovat pienikokoisia, Auttila [Itä-Suomen yliopiston tutkija] kertoo.

Kesäkuun alussa radiolähetinkuutti Rasmus kuoli kalastusrajoitusalueella olleeseen, norpalle vaaralliseksi tiedettyyn kalanpyydykseen.”

(Uutinen, Itä-Savo 27.7.2010)

Kuten esimerkissäkin, tiedottavassa puheessa kerrotaan usein, onko kuolemaan johtanut verkko laillinen ja onko kuolema tapahtunut kalastusrajoitusalueella. Tiedottamalla verkon laillisuudesta ja tapahtumapaikasta halutaan viestiä rajoitusten noudattamisesta, mutta samalla käy myös ilmi rajoitusten ajallinen ja alueellinen riittämättömyys, joihin ei kuitenkaan suoraan teksteissä viitata.

Verkkokuolema-diskurssi korostaa velvollisuutta suojella saimaannorppaa. Velvollisuus välittyy ekologisen sekä eettisen ulottuvuuden kautta. Ekologisen ulottuvuuden kautta tiedotetaan saimaannorpan pesinnästä ja siihen liittyvistä erityisvaatimuksista. Eettisen ulottuvuuden kautta taas korostuvat toimijoiden vastuu suojella lajia.

5.3.4 Kalastuskielto ihmisten oikeuksien uhkaajina

Saimaannorpan suojelusta käyty keskustelu kulminoituu kalastusrajoituksiin ja erityisesti verkkokalastuskieltoon, sillä se on keskeisimmän saimaannorpan suojelukeinon lisäksi myös aineistoni laajin kannanoton aihe. Kalastajien oikeudet -diskurssissa tehdään rajanvetoja siitä, kenellä on oikeus toimia Saimaalla. Kalastajien oikeudet -diskurssi sisältää pitkän aikajänteen ja historiallisia viittauksia:

”Verkkokalastusta on harjoitettu Vuoksen vesialueella viimeiset 10 000 vuotta - -.”

(Mielipidekirjoitus, 17.1.2012 Itä-Savo)

Tekstiesimerkissä käy ilmi kalastuksen, ja erityisesti verkkokalastuksen kulttuurihistoriallinen merkitys Saimaan alueelle. Kirjoittajan mukaan verkkokalastuksen historia ulottuu 10 000 vuoden päähän. Tällä hän haluaa korostaa verkkokalastuksen harjoittamisen ajallista ulottuvuutta. Usein saimaannorpan uhanalaisuudesta puhuttaessa korostetaan vastaavasti sitä, että saimaannorppa eriytyi omaksi alalajikseen noin 8000 vuotta sitten,

ja näin ollen lajilla on pitkä historia Saimaan asukkaana. Tässä vastaavaa argumentaatiota käytetään korostamaan juuri kalastajien historiaa Saimaalla.

Aineistossani käydyssä keskustelussa kalastajat jaetaan usein ammatti- ja vapaa-ajankalastajiin. Tätä jakoa käytetään erityisesti puhuttaessa kalastuksesta elinkeinona. Kalastusta ja kalastajien oikeuksia koskevassa diskurssissa rajanveto ei ole yhtä tärkeässä asemassa, vaan heidät nähdään useimmiten yhtenäisenä ryhmänä (vrt. alaluku 5.2.3). Tässä diskurssissa kalastajat nostetaan esiin uhanalaisena lajina. Tästä esimerkkinä voidaan esittää seuraava Itä-Savossa 4.1.2011 julkaistun mielipidekirjoituksen otsikko ”Kuka suojelisi verkkomiehiä?” sekä Etelä-Saimaassa 4.4.2011 julkaistun mielipidekirjoituksen otsikko ”Norpan suojelu uhkaa ihmisten oikeuksia”. Otsikoilla halutaan tuoda esiin näkemys, jonka mukaan saimaannorpan suojelun kustannuksella vähennetään kalastajien ja paikallisten asukkaiden oikeutta läsnäoloon Saimaalla.

Kalastajien uhanalaisuutta kyseenalaistetaan. Kalastus nähdään vanhentuneena elinkeinona, jonka suojeleminen saimaannorpan sukupuuton uhallla on tarpeetonta. Seuraavassa tekstiesimerkissä kalastusta verrataan muihin Suomessa kuihtuviin ammattiryhmiin:

”Suomessa on monia ammatteja, kuten esimerkiksi metsuri ja maatalouslomittaja, jotka ovat menettäneet toimeentulonsa, koska koneet hoitavat nyt heidän työnä. Suurista tehtaista tulee työttömiä paperimiehiä, eikä kukaan sano, että niin ei voi tehdä. Miksi siis kalastus- ja matkailuyrittäjät ovat erityisryhmiä, joita tulee suojella, silläkin uhallla, että saimaannorppa kuolee sukupuuttoon?”

(Mielipidekirjoitus, Itä-Savo 13.5.2010)

Tekstiesimerkissä kirjoittaja kyseenalaistaa kalastuksen ja matkailun erityisaseman ammattiryhminä nykypäivänä, jolloin eräät toiset ammattiryhmät saavat kadota ilman samankaltaista, oikeuksiin vetoavaa keskustelua.

Kalastajien oikeudet -diskurssin tavoitteena on korostaa oikeudenmukaisuuden merkitystä saimaannorpan suojelussa. Näin ollen diskurssissa korostuu sosiaalinen ulottuvuus, joka tuo esiin tarpeen ottaa huomioon ihmisten oikeudet toimia Saimaalla: ihminen ja saimaannorppa tulisi nähdä suojelutoimia suunnitellessa ja toteuttaessa tasavertaisina toimijoina.

5.3.5 Saimaannorppa osana Saimaan suojelua

Vuosien 2010 – 2013 saimaannorpan suojelua koskevassa keskustelussa käy ilmi, että suojelukysymykset eivät kytkeydy ainoastaan saimaannorppaan, vaan ne koskevat koko

Saimaata. Tämä näkyy erityisesti viime vuosina suojelukeskusteluun nousseiden Saimaan lohikalojen kohdalla. Saimaannieriä on saimaannorpan tavoin relikti laji, jonka suojelusta on käyty kiivaita keskusteluja. Laji saatiin lopulta rauhoitettua, eikä vuoden 2014 alusta lähtien saimaannieriää saa enää ottaa saaliiksi elävänä eikä kuolleena (Maa- ja metsätalousministeriö 2014b). Kuten saimaannorpan suojelussa, niin myös saimaannieriän suojelussa keskeisin keino on verkkokalastuksen vähentäminen. Tällä tavoin lajien suojelutoimet itse asiassa tukevat toisiaan. Kalaverkkojen lisäksi saimaannieriäänkin uhkaa ympäristön muuttuminen (Kolari 2013). Saimaannieriän lisäksi Saimaalla suojellaan järvilohia, joka on myös uhanalainen laji. Seuraavassa tekstiesimerkissä käy ilmi kalastusrajoitusten merkitys Saimaan lajien suojelulle.

”Savitaipaleen kunnanhallitus puoltaa yksimielisesti kahta valtioneuvoston esittämää asetusta, joilla pyritään suojelemaan sekä saimaannorppaa että alueen kalakantoja rajoittamalla kalastusta.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 1.3.2011)

Kuten esimerkissä käy ilmi, lajeja yhdistävä suojelukeino on kalastus-, ja erityisesti verkkokalastusrajoitukset. Kuitenkin toistaiseksi näiden lajien suojelu nähdään toisistaan erillisinä, ja niillä on erilliset kannanhoito-ohjelmat. Saimaanlohelle toteutetusta hoito-ohjelmasta käytiin keskustelua vuoden 2011 lopussa, jolloin ohjelma oli kommentoitavissa:

”Eniten kantaa otettiin odotetusti kalastuksen säätelyyn, josta hoito-ohjelmassa on ehdotuksia pyydys- ja saalisrajoituksista saimaanlohen määräaikaiseen rauhoitukseen. - - Norppavesien kalastusrajoitukset tukevat osaltaan lohikannan suojelua. [kalatalouspäällikkö] Kaijonmaa mukaan norppavesiltä tuli myös palautetta, ettei lisärajoituksia enää tarvita. - - Kaijonmaan mukaan hoito-ohjelmaa viilataan palautteen perusteella. Se on valmiinakin ohjeellinen, ei sitova.

– Kaikkein parasta olisi järjestää Saimaan kalastus niin, että otetaan huomioon saimaannorppa, järvilohi, järvitaimen, nieriä ja harjus. Olisi yksi sääntökokonaisuus kaikille näille lajeille sen sijaan että jokaiselle tehdään oma hoito-ohjelma, Kaijonmaa sanoi.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 28.12.2011)

Tekstiesimerkki tuo esiin kiinnostavaa huomioita. Ensiksi, kalastajia edustavat toimijat näkevät eri lajeja koskevat kalastusrajoitukset samanarvoisina; saimaannorpan asuttamille vesille ei kaivata enää muita lajeja koskevia lisärajoituksia. Toiseksi, hoito-ohjelma on ohjeellinen. Ohjeellisuuden korostaminen viittaa vapaaehtoisuuden korostamiseen, mikä on yhtenevä piirre verrattaessa saimaannorpan suojeluun. Kolmanneksi,

hallinnollisesta näkökulmasta suojeltavia lajeja koskeva yhteinen suojeluohjeistus olisi toivottava, sillä se helpottaisi suojelun hallinnointia.

Vaikka Saimaan uhanalaisten lajien suojelu ei toistaiseksi ole lajeille yhteinen vaan toisaan, osittain epäsuorasti, tukeva, osa keskusteluun osallistuvista toimijoista näkee Saimaan lohikalojen suojelu kalastusrajoituksilla osana saimaannorpan suojelua, kuten edellä käy ilmi, ja sitä kautta keinona ajaa paikallista kalastusta ahdinkoon:

”Viimeisin ”keksintö” verkkokalastajan päänmenoksi ovat ehtyvät taimen- sekä järviolohikannat eli johdonmukainen jatko ”norppaprojektissa”.”

(Mielipidekirjoitus, Etelä-Saimaa 1.2.2012)

Tekstiesimerkissä kyseenalaistetaan verkkokalastuskieltojen merkitys suojelukeinona mutta myös kalakantojen ehtyminen. Suojelutoimien taustalla nähdään olevan päämäärä saada verkkokalastajat kokonaan pois Saimaalta. Tässä puheessa on havaittavissa samankaltaisuutta verrattaessa edellisessä alaluvussa 5.3.4 esiteltyyn kalastajien oikeudet -diskurssiin, jossa halutaan suojella kalastajien oikeutta Saimaaseen.

Saimaan suojelu -diskurssi sisältää viitteitä siitä, että saimaannorpan suojelu on vähitellen ottamassa askelia kohti kattavaa Saimaan suojelua, jossa huomio ei kohdistu vain yhteen uhanalaiseen lajiin, vaan suojelussa huomioidaan alueellisia kokonaisuuksia. Saimaan suojelu -diskurssissa on tunnistettavissa samankaltaisia piirteitä kuin vapaaehtoisuus ja lainsäädäntö -diskurssissa (alaluku 5.1.4), kuten ilmeneminen sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden kautta, mutta tässä diskurssissa ulottuvuudet ilmenevät hallinnan teeman sijaan uhanalaisuuden teeman kautta.

5.3.6 Saimaannorppa uhanalaisten lajien suojelun mittarina

Aineistossani käydyssä keskustelussa saimaannorppa asemoidaan lajisuojelun mittariksi. Saimaannorppa nostetaan usein esiin keskusteltaessa muista uhanalaisista lajeista, kuten sudesta tai ahmasta, joten saimaannorpasta käytävä suojelukeskustelu ei rajoitu alueellisesti vain Saimaalle. Heinäkuussa 2013 uutisoitiin ahman aiheuttamien porovahinkojen määrien kasvusta. Maa- ja metsätalousministeriö suunnitteli lajin täysrauhoituksen purkua, mikä synnytti vastustusta muun muassa ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen keskuudessa:

”Luonnonsuojelujärjestö WWF kannattaa ahmalle reviireihin perustuvaa korvausjärjestelmää maakotkan tapaan. WWF Suomen ohjelma-

päällikön Petteri Tolvasen mielestä äärimmäisen uhanalaisen lajin metsästys ei tule kuuloon.

– Kärjistäen vastaava tilanne olisi, että saimaannorppaa pitäisi joidenkin vahinkojen vuoksi ruveta metsästämään, hän sanoo.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 17.7.2013)

Tekstiesimerkissä ahma rinnastetaan uhanalaisena lajina saimaannorppaan. Esimerkissä on mielenkiintoista juuri eläinten uhanalaisuuden luokittelu; ahman uhanalaisuutta reflektoidaan saimaannorpan asemaan suojeltuna lajina, vaikka lajit eivät esimerkiksi elä samankaltaisissa ympäristöissä. Tekstiesimerkki korostaa saimaannorpan asemaa suomalaisten suojeltavien lajien symbolina.

Seuraavassa tekstiesimerkissä saimaannorppa rinnastetaan suteen:

”Saimaannorpalla ja sudella on yhtäläisyyksiä muutenkin kuin harvinaisuutensa takia. Kummankin kannan koosta käydään tiukkaa vään-
töä.”

(Uutinen, Etelä-Saimaa 26.2.2011a)

Saimaannorppa ei ole ainoastaan lajien suojelun mittari, vaan myös lajin suojeluprosessi nostetaan tässä tekstiesimerkissä verrattavaksi kohteeksi lajin kannan koon arviointiin liittyvän keskustelun kautta.

Saimaannorppa lajien suojelun mittarina -diskurssissa tuodaan esiin laajaan kokonaisuuteen kohdistuvan suojelun merkitys yksittäisille lajeille. Saimaannorpan asemoiminen lajien suojelun mittariksi taas liittää saimaannorpan suojelun laajempaan alueelliseen ja ajalliseen mittakaavaan, jossa korostuu saimaannorpan suojelustatus. Reflektoimalla muiden lajiensuojelua saimaannorpan suojeluun, tavoitellaan muiden uhanalaisten lajien, kuten suden ja ahman, suojelustatuksen nostamista ja yhdenvertaistamista.

Kuten edellisessä alaluvussa 5.3.5 käsittelemäni diskurssi Saimaan kokonaisvaltaisesta suojelusta, myös tämän diskurssin kohdalla voidaan puhua viitteistä kattavasta luonnon-suojelusta, joka ei ole kohdentunut vain yhteen lajiin. Saimaannorppa suojelun mittarina -diskurssi ilmenee pääosin ekologisen ulottuvuuden kautta, jolla korostetaan lajien ekologisia piirteitä. Tätä vahvistaa saimaannorpan suojeluun myönnetty Life+ -hankerahoitus. Life+ on EU:n rahoitusjärjestelmä, jolla tuetaan luonnonsuojelu- ja ympäristöhankkeita. Life+ on jaettu kolmeen eri osa-alueeseen, jotka ovat luonto ja biodiversiteetti, ympäristöpolitiikka ja hallinto sekä tiedotus ja viestintä. (Harju-Autti 2010,

7.) Kokonaisvaltainen suojeluintressi on havaittavissa myös uusien suojelualueiden perustamisessa. Vuonna 2013 Etelä-Savoon perustettiin kuusi uutta suojelualuetta, joiden tarkoituksena on suojella sekä metsien monimuotoisuutta että saimaannorppaa (Etelä-Saimaa 2.5.2013).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimukseni tuloksia. Ensiksi tarkastelen aineistostani tunnistamiani diskursseja, toiseksi keskityn toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ja kolmanneksi kestäväen kehityksen ulottuvuuksiin lajisuojelun reunaehtoina. Tämän tutkimuksen keskeinen tavoite oli selvittää, miten suojelu toteutumista määrittävät ulottuvuudet näkyvät paikallisessa sanomalehtikeskustelussa, ja toisaalta, miten ne ilmenevät toimijoiden käyttämissä diskursseissa ja vuorovaikutuksessa julkisessa keskustelussa.

Aineistoni perusteella vuosina 2010 – 2013 käyty keskustelu saimaannorpan suojelusta on monipuolista, ja siihen osallistuva toimijakenttä on laaja. Koska tarkasteltua keskustelua käydään paikallisissa sanomalehdissä, ovat keskustelun lähtökohdat paikallista näkökulmaa korostavat. Tämä näkyy esimerkiksi saimaannorpan suojelun kautta esiin nousseissa teemoissa, joita käsitellään paikallisista lähtökohdista. Vaikka en pyrkinyt keskittymään kalastuksen ja suojelun väliseen vastakkainasetteluun, oli se koko aineiston läpileikkaava teema. Saimaannorpan suojeluprosessiin eniten vaikuttanut tapaus ajanjaksolla 2010 – 2013 on ollut EU-komission vuoden 2010 huomautus, jonka seurauksena käytiin kamppailua suojelun keinoista vapaaehtoisuuden ja lakisääteisyyden välillä. Kamppailu ratkesi vuonna 2011 toistaiseksi, kun keväistä verkkokalastusta ja kalanpyydyksiä rajoittavat asetukset astuivat voimaan.

Kalastusta rajoittavien asetusten tullessa voimaan vuonna 2011 keskustelun painopiste siirtyi suojelun vapaaehtoisuudesta suojelutoimien laajentamiseen. Muutos suojeluprosessissa näkyy esimerkiksi siinä, kuinka kuuttien verkkokuolemista uutisoidaan. Ennen asetusten voimaantuloa uutisoinnissa korostettiin kuuttien turvattomuutta suojelualueiden hajanaisuuden takia, kun taas asetusten voimaantulon jälkeen uutisoinnissa nousee esiin suojelualueiden alueellinen riittämättömyys kasvavan kannan kannalta. Tämä kertoo myös siitä, että lakisääteiset kalastusta rajoittavat asetukset ovat vakiinnuttaneet, ainakin tietyiltä osin, asemansa saimaannorpan suojelukeinona.

Aineistoni perusteella voidaan todeta, että suojelun toteuttaminen on monimuotoista. Varsinaisten suojelualueiden ja kalastuksen rajoitusten lisäksi suojelua tuetaan erilaisilla tapahtumilla, kuten norppasoudulla, -uinnilla ja -opperalla, joiden tarkoitus on myös saada alueelle näkyvyyttä. Saimaannorppa on paikallisesti näkyvä laji, joka on läsnä niin Lappeenrannan kävelykadun saimaannorppaveistoksena kuin näyttäytyessään Sai-

maan rannoilla. Saimaannorpan suojelun näkyvyys ja siihen liittyvät tapahtumat rakentavat käsitystä suojelusta, jota toteutetaan paikallisesti.

6.1 Suojelun reunaehtojen ilmeneminen diskursseissa

Seuraavaksi keskityn aineistosta tunnistamieni diskurssien esittelyyn. Aineistostani voidaan erottaa kolme keskeistä teemaa, joiden ympärille diskurssit rakentuvat. Nämä ovat suojelun hallinta, talous ja uhanalaisuus. Esiin nousseiden teemojen voidaan myös nähdä ilmentävän niitä julkisen keskustelun kenttiä, joista saimaannorpan suojelua koskeva sanomalehtikeskustelu muodostuu. Teemojen ympäriltä tunnistamani diskurssit ovat osittain päällekkäisiä, eikä niitä voida nähdä yhtenäisinä kokonaisuuksina. Lisäksi ne sisältävät runsaasti toimijoiden välisiä vastakkainasetteluja ja rajanvetoja. Diskurssit ilmenevät useiden ulottuvuuksien kautta, joista olen seuraavassa esittelyssä erotellut pääpainotukset.

Hallintadiskurssi ilmenee sekä institutionaalisen että ekologisen ulottuvuuden kautta. Institutionaalisen ulottuvuuden kautta ilmennetään saimaannorpan suojelutoimien hallinnollista ja tutkimuksellista perustaa. Tässä diskurssissa institutionaalinen ulottuvuus ilmenee normatiivisena puheena. Ekologinen ulottuvuus taas toimii suojelutoimien perustana ilmentäen saimaannorpan ekologisia tarpeita suojeltuna lajina.

Hallintadiskurssin keskeisenä tavoitteena on ylläpitää institutionaalisia rakenteita saimaannorpan suojelussa sekä painottaa virallisen tieteellisen tutkimustiedon merkitystä saimaannorpan suojelun perustana. Hallintadiskurssin sisältä on tunnistettavissa viisi aladiskurssia, jotka ovat saimaannorpan suojelustrategiaan keskittyvä diskurssi, suotuisan suojelun tason diskurssi, suojelun tekniseen toteuttamiseen keskittyvä diskurssi, suojelun vapaaehtoisuus ja lainsäädäntö -diskurssi sekä tiedon merkitys ja asiantuntijuus -diskurssi. Hallinnon vakiintunutta asemaa yritetään horjuttaa hallintadiskurssin sisällä. Tämä tapahtuu esimerkiksi asiantuntijuuden ja toimijoiden motiivien kyseenalaistamisella. Saimaannorpan tapauksessa esiin noussut asiantuntijuuden ja asiantuntijatiedon kyseenalaistaminen ei ole epätavallista lajisuojelukysymyksissä. Esimerkiksi suden kohdalla luottamuspula viranomaisten ja paikallisten välillä on ilmeinen, eikä kannan koosta annettuihin tietoihin luoteta (Pohja-Mykrä & Kurki 2013, 12–13). Myös saimaannorppaa koskevassa tutkimuksessa luottamuksen puute on noussut aikaisemminkin esille (Tonder 2005, 175).

Talousdiskurssi ilmenee taloudellisen ulottuvuuden lisäksi sosiaalisen ja ekologisen ulottuvuuden kautta. Sosiaalinen ulottuvuus koskee saimaannorpan läsnäolon vaikutusta paikallisten asukkaiden arkipäivään ja tässä tapauksessa mahdollisuuksiin elinkeinojen harjoittamiseen Saimaalla. Ekologinen ulottuvuus taas ilmentää saimaannorpan asemaa suojeltavana lajina. Talousdiskurssin päätavoite on turvata paikallinen elinkeinoelämä, jonka keskiössä on Saimaa alueellisen hyvinvoinnin tuottajana. Talousdiskurssin sisällä saimaannorpalla on kaksi roolia. Ensimmäisessä roolissa saimaannorppa asemoidaan elinkeinoelämän kanssa vastakkain. Toisessa taas saimaannorppa nähdään alueen erikoisuutena ja paikallisena matkailuvalttina, jolloin samalla korostetaan saimaannorpan erityisyyttä uhanalaisena lajina. Valkosen (2003, 53) mukaan Lapin luonnon arvottaminen voidaan tulkita vastaavasti: toisaalta luonto nähdään toimeentulon resurssina, toisaalta taloudellisen kehittymisen rajoittajana.

Talousdiskurssin sisältä voidaan nimetä neljä aladiskurssia, jotka ovat matkailun ja rakentamisen diskurssi, imagodiskurssi, kalastus elinkeinona -diskurssi ja suojelun rahoitus -diskurssi. Suojelun rahoitusta koskevan diskurssin kautta pidetään yllä perinteistä kalastuksen ja suojelun välistä vastakkainasettelua, kun taas kalastus elinkeinona -diskurssin kautta sitä pyritään purkamaan. Toisaalta juuri tämä diskurssi sisältää voimakasta erottelua ammatti- ja vapaa-ajankalastajien välillä, jossa vapaa-ajankalastajia pyritään asemoimaan suojelua vastaan.

Uhanalaisuusdiskurssi ilmenee erityisesti sosiaalisen, mutta myös eettisen ja kulttuurisen ulottuvuuden kautta. Sosiaalisen ulottuvuuden kautta ilmenetään sekä saimaannorpan ja ihmisen konkreettisia kohtaamisia että haetaan oikeudenmukaisuutta niin saimaannorpalle kuin Saimaan asukkaille. Kulttuurinen ulottuvuus ilmentää Saimaan alueen kulttuurista erityisyyttä, jolloin sekä saimaannorppa että kalastus nähdään alueelle merkittävinä erityispiirteinä. Eettinen ulottuvuus taas ilmentää saimaannorpan erityisyyttä uhanalaisena lajina, jota on velvollisuus suojella.

Uhanalaisuusdiskurssin tavoite voidaan nähdä kahdenlaisena. Toisaalta tavoitteena on korostaa saimaannorpan uhanalaisuusstatusta, toisaalta taas uhanalaisuusdiskurssin tehtävä on myös korostaa paikallista kulttuuria ja erityisesti kalastukseen liittyvää kulttuuria sekä niiden merkitystä. Uhanalaisuusdiskurssin sisältä on erotettavissa useita aladiskursseja, joita olen nimennyt yhteensä kuusi. Ne ovat kohtaamisen diskurssi, kuvasto-

diskurssi, verkkokuolemien diskurssi, kalastajien oikeudet -diskurssi, kokonaisvaltaisen suojelun diskurssi ja suojelun mittari -diskurssi.

Uhanalaisuuden teema näyttäytyy aineistossani useista näkökulmista. Uhanalaisuuden ympärille rakennetaan saimaannorpan asemaa erittäin uhanalaisena lajina, jonka suojelu toimii vertailukohtana useiden muiden uhanalaisten lajien kohdalla. Saimaannorpan suojelun yhteydessä nousee myös esiin Saimaan muiden uhanalaisten lajien suojelun ja samalla tarpeen kattavaan luonnonsuojeluun Saimaalla. Tällä hetkellä saimaannorpan suojelua ohjaa sille suunnattu suojelustrategia ja esimerkiksi uhanalaisella saimaannieriällä on oma suojelustrategiansa. Eri suojelustrategiat hankaloittavat suojelun toteuttamista. Nina Nygren (2013) on tutkinut liito-oravan suojelua ja todennut, että vaikka lajit nähdään nykyään ekosysteeminsä ja elinympäristönsä osana, luonnonsuojelu nähdään edelleen muusta luonnonkäytöstä erillisenä. Nygrenin mukaan luonnonsuojelun parempi toteuttaminen vaatisi nykyistä enemmän yhteistyötä eri toimijoiden välillä (Nygren 2013, 207).

6.2 Toimijoiden välinen vuorovaikutus sanomalehtikeskustelussa

Tutkimusasetelmassani olin kiinnostunut, miten suojelun ulottuvuudet ilmenevät toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. Kuten aiemmissa saimaannorppaa koskevissa tutkimuksissa on tullut ilmi, saimaannorpan suojelussa ei ole kysymys niinkään siitä, halutaanko lajia suojella vaan siitä, kenen ehdoilla suojelu toteutuu (Tonder 2005). Kampailua käydään suojelukeinojen määrittämisestä, jossa keskiössä ovat verkkokalastusrajoitukset. Toimijoiden näkemykset siitä, mitä suojelu on ja miten se pitäisi toteuttaa, ovat erilaisia. Suojelun tavoitteet eivät siis kohtaa käytäntöjen kanssa. Tämä on vuosia vaikeuttanut toimijoiden välisten ristiriitojen yhteensovittamista. Tämä vastakkainasettelu näyttäytyy myös tässä tutkimuksessa.

Kuten aineistosta esiin nostamieni diskurssien esittelyn yhteydessä kävi jo ilmi, diskursseissa suojelun toteutumisen reunaehdot nousivat esiin eri painotuksilla, eivätkä kaikki diskurssit sisältäneet kaikkia suojelun ulottuvuuksien kautta ilmentyviä reunaehtoja. Tämä näkyy myös tarkasteltaessa toimijoiden puheissa korostuneita suojelun ulottuvuuksia.

Toimija	Suojelun ulottuvuudet keskustelussa
Hallinto	Institutionaalinen, ekologinen
Tutkijat	Ekologinen
Paikalliset asukkaat	Sosiaalinen, kulttuurinen, eettinen
Ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt	Eettinen, ekologinen
Elinkeinoelämä	Taloudellinen, sosiaalinen
Tiedotusvälineet	Sosiaalinen, kulttuurinen

Taulukko 1. Suojelun ulottuvuuksien painottuminen sanomalehtikeskustelussa.

Taulukossa 1 olen kuvannut, kuinka ulottuvuudet painottuvat keskustelussa toimijoiden puheiden kautta. Toimijoiden puheissa esiintyvät suojelun ulottuvuuksien painotukset vaihtelevat tarkasteltavan toimijan mukaan. Siihen miten ulottuvuus puheessa esiintyy, vaikuttaa toimijan motiivit osallistua keskusteluun. Hallinnon toimijoiden puheessa korostuvat institutionaalinen ja ekologinen ulottuvuus. Paikallisten asukkaiden puheesta taas on tunnistettavissa sosiaalinen, kulttuurinen ja eettinen ulottuvuus. Ulottuvuudet eivät esiinny vain yhdestä näkökulmasta, vaan ne sisältävät useita lähestymistapoja. Esimerkiksi kulttuurisella ulottuvuudella vedotaan sekä saimaannorpan että paikallisten asukkaiden aseman puolesta, jolloin ne esiintyvät vastakkaisina.

Tarkasteltaessa saimaannorpan suojelua toimijoiden näkökulmasta, keskeiseksi kysymykseksi nousee se, kuka on suojelun asiantuntija; kenellä siis on todellinen tieto saimaannorpan kannan tilasta. Aineistoni perusteella asiantuntijuus perustuu joko tieteelliseen tietoon tai kokemusperäiseen, paikallissyntyiseen tietoon. Kokemusperäinen tieto haastaa perinteisesti auktoriteettina pidetyn tieteellisen tiedon ja pyrkii asemoimaan sitä uudelleen kyseenalaistamalla tieteellisen tiedontuottamisen motiivit. Väliwerrosen (1996, 154) mukaan asiantuntijuuden määritelmä ei ole stabiili, vaan asiantuntijan ja maallikon suhde määritellään jokaisessa kontekstissa uudestaan. Tämä on nähtävissä myös saimaannorpan suojelua koskevassa keskustelussa.

Julkisen keskustelun näkökulmasta toimijoiden välinen vuorovaikutus näyttäytyy pääasiassa perinteisinä vastakkainasetteluina mutta myös niiden purkamisena. Hallinnon toimijat hakevat kompromisseja erimielisten toimijoiden välillä ja pyrkivät ylläpitämään hallinnon auktoriteettiasemaa keskustelussa. Hallinnon toimijat myös haastavat toisiaan, mikä näkyy erityisesti vuonna 2010 käydyssä kamppailussa vapaaehtoisuuteen perustuvista suojelukeinoista sekä vuoden 2011 eduskuntavaaleja edeltäneessä keskustelussa, jossa ehdokkaat hakivat näkyvyyttä sekä asemoivat itsensä keskustelussa edustamaan joko suojelutoimien tiukentamista tai purkamista. Jaakkolan ym. (2014, 59) mukaan

erityisesti vuoden 2011 eduskuntavaalit nostivat hallinnollisten toimijoiden määrää keskustelussa. Hallinnon auktoriteettiasema on myös saanut aikaan saimaannorpan suojeluun muutoksia, joista esimerkkinä kalastusta rajoittavat asetukset, joita voidaan pitää saimaannorpan kannan kehityksen kannalta välttämättöminä.

Tiedotusvälineet, ja tässä tapauksessa sanomalehdet, ovat tutkimuksessani keskeisessä asemassa. Molempien sanomalehtien uutisoinnissa nostetaan esiin vapaaehtoisuus suojelussa, jolla painotetaan paikallisuuden merkitystä suojelun toteuttamisessa. Toimijoiden itse omaksumia asemointoja pyritään ylläpitämään keskustelussa. Esimerkiksi ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt esitetään usein suojelutoimien kiristämisen vaatijoina. Tutkijat taas asemoidaan asiantuntijoiksi, jotka saavat määritellä saimaannorpan suojelun tilaa. Toisaalta toimijoiden asemointi keskustelussa ei ole muuttumaton, vaan toimijat sekä asemoituvat että heitä asemoidaan uudelleen (ks. Väliaverron 1996). Esimerkiksi ammattikalastajille on mahdollistettu aikaisemman roolin uudelleenmäärittely, jolloin ammattikalastajat eivät hae suojelutoimien purkamista vaan esiintyvät yhteistyössä suojelijoiden kanssa.

Kuten tuli jo ilmi, keskustelua käydään pääasiassa toimijoille vakiintuneista asemista. Yhden poikkeuksen muodostavat ammattikalastajat, jotka pyrkivät lähentymään saimaannorpan suojelua hakemalla yhteistyöväyliä ja tekemällä rajanvetoa ammatti- ja vapaa-ajankalastuksen välille. Samalla ammattikalastajat purkavat perinteistä kalastuksen ja suojelun välille rakentunutta vastakkainasettelua. Tämä voidaan tulkita haluna vaikuttaa suojelukäytäntöjen muuttumiseen. Suojeluprosessia ei siis voida nähdä staattisena tilana, vaikka keskustelussa esiin nostetuilla suojelua koskevilla kysymyksenasetteluilla, kuten kalastusta koskevilla kielloilla, saattaa olla pitkä historia osana suojelukeskustelua.

Toimijoiden välillä on havaittavissa lisääntyvää yhteistyötä. Yhteistyö lisää avoimuutta keskusteluun purkamalla vähitellen ajan saatossa muodostuneita vastakkainasetteluja toimijoiden väliltä. Lisääntyvä yhteistyö myös auttaa sopeuttamaan erilaisia näkemyksiä suojelusta yhteen ja lisäämään suojelun joustavuutta. Nygrenin (2013) mukaan toimijoiden välinen yhteistyö luo mahdollisuuden siirtyä kohti dynaamista luonnonsuojelua. Nygren kuitenkin muistuttaa, että myös suojelun kohde tulee nähdä toimijana. Eläimen toiminta ei ole konemaista, vaan se tutkii ja arvioi elinympäristöään. (Nygren 2013, 207–208.) Tämä tulisi huomioida myös saimaannorpan tapauksessa: lajin yksilöt esi-

merkiksi liikkuvat luultua enemmän ja saattavat levittäytyä ennakoimattomille alueille (esim. Ympäristöministeriö 2011, 31).

6.4 Kestävä kehitys suojelun reunaehtona ja kerrostumina

Tutkimukseni näkökulmaa ohjasi kestävän kehityksen periaatteet tulkinnallisena kehyksenä. Tarkastelin kestävän kehityksen ulottuvuuksia suojelun toteuttamisen reunaehtoina. Tarkasteltaessa suojelun reunaehtojen ilmenemistä kestävän kehityksen ulottuvuuksien kautta toimijoiden keskustelussa, voidaan tehdä huomio, jonka mukaan suojelun ulottuvuudet, ja näin ollen myös kestävän kehityksen ulottuvuudet, eivät täysin kohtaa keskustelussa. Saimaannorpan suojelun reunaehdot näyttäytyvät kyllä kestävän kehityksen ulottuvuuksien kautta, mutta toimijoiden puheissa ulottuvuudet eriytyvät ja niille annetaan toimijoiden intressien mukaisia tehtäviä. Tällöin ulottuvuudet eivät enää palvele toisiaan, vaan voivat näyttäytyä puheessa ristiriitoina. Ne esiintyvät toisistaan irrallisina, jolloin niiden toisiaan täydentävä vaikutus heikkenee.

Sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuksien asemat ovat keskustelussa huomattavat, kuten keskusteluun osallistuvien toimijoiden tarkastelu jo osoitti. Sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus korostavat saimaannorpan suojelun ajallista ulottuvuutta, jolloin suojelua koskevien ongelmien määrittelyssä saimaannorpan suojeluhistoria korostuu. Kulttuurisen ja sen sisällä erityisesti paikallisen ulottuvuuden korostaminen ei ole yllättävää, koska paikallisuuden merkitys korostuu myös esimerkiksi Tonderin (2005, 159) tutkimuksessa. Rannikon (2004, 129) mukaan sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus ovat jääneet yhteiskunnallisessa kestävässä kehitystä koskevassa keskustelussa ekologisen ja taloudellisen ulottuvuuden varjoon. Tässä tutkimuksessa nämä ulottuvuudet kuitenkin nousivat voimakkaasti esiin erityisesti paikallisuuden kontekstissa.

Aineistoni perusteella vuosina 2010 – 2013 käytyä keskustelua saimaannorpan suojelusta voidaan tulkita toimijoiden väliseksi kamppailuksi oikeudenmukaisuudesta. Oikeudenmukaisuuskamppailussa painottuvat sosiaalinen, kulttuurinen ja eettinen ulottuvuus. Oikeudenmukaisuuskamppailun kautta haetaan muutosta vallitseviin suojelukäytäntöihin, joita tällä hetkellä ohjataan perinteisesti hallintovetoisesti. Lehtisen (2003, 16) mukaan paikalliset yhteisöt leimaantuvat usein alueellista oikeudenmukaisuutta koskevissa kysymyksissä ylireagoiviksi. Piirteitä tällaisesta asetelmasta on havaittavissa myös saimaannorpan suojelua koskevassa keskustelussa, jossa esimerkiksi vapaa-ajan verkkoka-

lastajat nähdään asenteiltaan menneeseen juuttuneina, ja heitä myös asemoidaan tähän rooliin (mt.).

Lehtisen mukaan ympäristönkäytön oikeudenmukaisuuskysymystä ei voida Suomessa paikantaa paikallisen ja ylipaikallisen ristiriidaksi, vaan se on läsnä kaikkien toimijoiden suhteissa. Näin ollen esimerkiksi sukupuolella, iällä ja sosiaalisella taustalla on merkitystä osallisuuden ja ulkopuolisuuden määräytymisessä (mt.). Saimaannorpan tapauksessa oikeudenmukaisuuskysymys pyritään esittämään nimenomaan paikallisen ja ylipaikallisen ristiriitana, vaikka esimerkiksi paikallisen ja suojelijan kategorioiden määrittelyt ovat keskustelussa sisällöllisesti vaihtelevia.

Ulottuvuuksien kautta tuotetaan aikatilaa, jossa menneisyys ja nykyisyys kohtaavat. Erityisesti vapaaehtoisuuden puolustaminen suojelun lähtökohtana nostaa esiin paikallisen kulttuurin historian merkityksen, mutta samalla korostuu tarve suojelutoimien mukauttamiseen nykytarpeiden mukaisiksi. Kysymys kuuluu, kenellä on oikeus Saimaaseen. Kamppailua pyritään ohjaamaan ylhäältä käsin, mikä on johtanut tulehtuneeseen tilaan, jossa toimijoiden on hankalaa tehdä suuria kompromisseja. Tämän vuoksi toimijoiden välisen yhteistyön merkitystä ei voida väheksyä. Myös Tonder (2005, 185) on korostanut tutkimuksessaan paikallisten huomioon ottamisen merkitystä saimaannorpan suojelussa, jolloin suojelun hallinnollinen ulottuvuus kohtaisi paremmin paikallisten käytäntöjen kanssa.

Toisaalta saimaannorpan suojelussa ei ole kysymys vain saimaannorpasta, vaan kysymys on Saimaan alueellisesta hyvinvoinnista. Näin ollen saimaannorpan suojelua ei tulisi tarkastella muista alueen prosesseista erillisenä. Saimaannorpan suojelussa on sitouduttu kansainvälisesti biologisen monimuotoisuuden suojeluun. Suojelu kytkeytyy keskeisiin globaaleihin ympäristökysymyksiin, kuten ilmastonmuutokseen. Vaikka tutkimuksessani korostuu paikallisuuden merkitys suojelun toteuttamisen kannalta, ei saimaannorpan suojelua voida kuitenkaan tarkastella vain paikallisia tai suomalaisia koskevana kysymyksenä, josta kansainväliset suojelukysymykset pyritään pitämään keskustelussa irrallaan.

Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että kestävä kehitys antaa käyttökelpoisen näkökulman saimaannorpan suojeluun. Kestävän kehityksen ulottuvuudet suojelun reunaehtoina tarjoavat saimaannorpan suojeluun näkökulman, jossa saimaannorpan suojelun toteutumista ohjaavat käytännöt ovat samanaikaisessa tarkastelussa. Tällöin on

mahdollista lähestyä esimerkiksi niitä ristiriitoja, jotka syntyvät suojelutoimien ja paikallisuuden kohtaamattomuudesta. Toisaalta tämän tutkimuksen tapauksessa on hyvä huomioida tiedotusvälineiden vaikutus siihen, miten saimaannorpan suojelua tuodaan julki ja mitä jätetään keskustelun ulkopuolelle. Tämä tutkielma tuo vain yhden näkökulman siihen, kuinka saimaannorpan suojelua voidaan tarkastella.

6.5 Lopuksi

Pohdin vielä lopuksi hieman tutkimukseni tekoprosessia sekä mahdollisia jatkotutkimuksen paikkoja. Erityisesti konstruktivistiseen tutkimuskenttään sijoittuvalle, kielen käyttöön keskittyvälle tutkimukselle reflektointi on tärkeää, sillä tutkijan rooli sosiaalisen todellisuuden tuottajana korostuu (Jokinen ym. 1993, 23–24). Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tutkijan toiminta nähdään luonteeltaan samankaltaisena kuin toiminta, jota hän tutkii, sillä vastaavasti tutkijakin puhuu ja kirjoittaa. Tutkija toimii vuorovaikutuksessa tutkimusaineistonsa, muiden tutkijoiden sekä yleisön kanssa, jolle hän suuntaa kirjoituksensa. (Juhila 1999, 201) Näin ollen tutkijan on keskeistä reflektoida suhdettaan tutkimuskohteeseen.

Alun perin, tutkielman tekoa aloittaessani, kantava ajatus oli uhanalaisen lajin suojeluprosessin dynaamisuus ja kysymys siitä, mistä suojelussa on kysymys. Yhdeksi tutkimukseni kantavaksi pilariksi on noussut, kuin varkain, kestävän kehityksen prosessi, josta kiinnostuin lajien suojelun näkökulmasta tutustuttuani Outi Ratamäen vuonna 2009 julkaistuun väitöskirjaan. Päädyin peilaamaan saimaannorpan suojelua kestävän kehityksen ulottuvuuksien kautta, ja tein havainnon, että ulottuvuudet kuvaavan hyvin sitä, mistä osa-alueista saimaannorpan suojelu koostuu.

Analyysivaiheessa heittäydyin aineiston vietäväksi ja annoin sen kuljettaa tutkimustani eteenpäin. Ensimmäisen analyysivaiheen jälkeen palasin jälleen tutkimukseni teoreettisen osuuden pariin. Aineistoni oli johdattanut minua entistä lähemmäs suojeluprosessia, josta muodostui lopullisen tutkimukseni painopiste. Tutkimusprosessin aikana jouduin pohtimaan monesti omaa suhdettani tutkimuskohteeseen. Kuinka paljon voin antaa omien henkilökohtaisten mielipiteitteni tai oman taustani eteläkarjalaisena vaikuttaa tulkintoihini siitä, mistä aineistossani on kysymys. Toisaalta koen, että juuri runsas esitietoni aiheesta antoi minulle hyvät lähtökohdat tämän tutkielman tekemiseen.

Aikaisemmin julkaistuista saimaannorpan suojelua koskevista tutkimuksista olen tässä tutkimuksessa hyödyntänyt erityisesti Mika Tonderin (2005) väitöskirjaa. Minulle on myös ollut hyödyllistä tutustua Minttu Jaakkolan johtaman tutkimushankkeen juuri julkaistuun ensimmäiseen raporttiin, jossa aineistona käytetään Itä-Savosta ja Helsingin Sanomista kerättyjä saimaannorpan suojelua koskevia tekstejä (ks. Jaakkola ym. 2014).

Mielenkiintoisia, toistaiseksi avoimeksi jääneitä kysymyksiä heräsi matkan varrella runsaasti. Aihe ei ole vielä missään nimessä loppuun käsitelty. Tätä kirjoittaessani käydään kiivasta keskustelua verkkokalastuksen laajennustarpeesta kesän 2014 aikana sattuneiden kuuttikuolemien vuoksi. Keskustelua käydään jälleen myös siitä, mihin raja tulisi asettaa suojelun ja ihmistoiminnan välillä, kuten seuraavasta otsikosta voidaan havaita: ”Suojellaanko eläintä vai elinkeinoa?” (Etelä-Saimaa 9.8.2014) Otsikko kertoo, että saimaannorpan suojelusta käyty keskustelu ei ole toistaiseksi saavuttamassa sulkeumaa. Paine rajoitusten laajentamiseen on kova, mutta samaan aikaan alueen taloudellinen hyvinvointi riippuu myös Saimaan tarjoamista käyttömahdollisuuksista. Vaikka keskustelua käydäänkin samojen teemojen parissa, on tärkeää huomioda, että suojelun luonne muuttuu koko ajan: saimaannorpan suojelu kytketään entistä enemmän koko Saimaan hyvinvointiin esimerkiksi Saimaan järvielohien ja vesistönsuojelun kautta. Muutoksen siemenet suojeluprosessissa on siis havaittavissa.

Saimaannorpan keskeisiä elinalueita suojaavat asetukset vanhenevat vuosina 2015 ja 2016. Tämä tulee koettelemaan lakisääteisten asetusten asemaa saimaannorpan suojelun keskeisimpänä keinona. Samalla se tulee herättämään entistä enemmän keskustelua suojelun toteuttamisesta ja saimaannorpan ja ihmisen intressien yhteensovittamisesta. Yhteensovittamisen tavoitteen määrittelyssä ja käytännön toteuttamisessa olisi kuitenkin tarpeellista ottaa huomioon tarve kattavaan Saimaan suojeluun, josta on jo olemassa selviä merkkejä. Lisäksi siirtyminen kohti kattavaa suojelua lisäisi toimijoiden välisiä yhteistyömahdollisuuksia. Tätä kehityskulkua tulisi kannustaa, jotta saimaannorpalle asetetut suojelutavoitteet voitaisiin saavuttaa.

LÄHTEET

Allardt, E. 1991. Kestävän kehityksen yhteiskunnallisista edellytyksistä, 11–23. Teoksessa Massa, I. & Sairinen, R. (toim.) Ympäristökysymys. Ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle. Helsinki: Gaudeamus.

Dobrowolski, H. 2011. Veteen piirretty viiva. Analyysi sosiaalisten käytäntöjen ja niiden sisältämän tiedon merkityksestä luonnon tutkimisessa – tapauksena saimaannorpan suojelu. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Eduskunta 2010. Viitattu 1.6.2014.

<[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpkk&\\${BASE}=faktautpKK&\\${THWIDS}=0.20/1401697220_174823&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpkk&${BASE}=faktautpKK&${THWIDS}=0.20/1401697220_174823&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)>

Etelä-Saimaa 2014. Viitattu 26.5.2014. <<http://www.esaimaa.fi/mediatiedot>>

Finlex 2014. Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096. Viitattu 27.4.2014.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096#L1P5>>

Haila, Y. 2001. Johdanto. Mikä ympäristö? 9–20. Teoksessa: Haila, Y. & Jokinen, P. (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino.

Haila, Y. 2007. Enacting Landscape Design: from Specific Cases to General Principles, 22–34. Teoksessa: Lindermayer, D.B. & Hobbs, R.J. Conservation Science and Practice Series. Managing and Designing Landscapes for Conservation: Moving from Perspectives to Principles. Blackwell Publishing.

Haila, Y. 2009. Ekososiaalinen näkökulma, 261–287. Teoksessa Massa I. (toim.) Vihreä teoria. Ympäristö yhteiskuntateorioissa. Helsinki: Gaudeamus.

Haila, Y. 2010. Ekososiaalinen symbioosi, 53–74. Teoksessa Hyödyllinen luonto. Ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perustana. Hiedanpää, J., Suvantola, L. & Naskali, A. (toim.). Jyväskylä: Vastapaino.

Hajer, M. A. 1995. The Politics of Environmental Discourse. Ecological Modernization and the Policy Process. Great Britain: Oxford University Press.

Harju-Autti, P. 2010. Mikä on Life+ -rahoitusväline ja millaisille hankkeille se on suunnattu, 7–16. Raportissa: Harju-Autti, P., Tiira, M., Hänninen, P. & Lemola, T. Life+ pullonkaulat. EU:n ympäristöalan rahoitusvälineen Life+ käytön esteet, haasteet ja parannusehdotukset. Saatavilla sähköisenä:

<<http://www.ym.fi/download/noname/%7B0789B63A-03DB-49FC-8F11-C6DE4EBDD28D%7D/30382>>

Heikkilä, L. 2003. Ympäristöuhka vai perustuslaillinen oikeus? Poronhoitoa koskeva puhe ympäristönhallinnan kontekstissa, 115–143. Teoksessa: Suopajarvi, L. & Valkonen, J. (toim.) 2003. Pohjoinen luontosuhde. Elämäntapa ja luonnon politisoituminen. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 43. Lapin yliopisto: Rovaniemi.

Helne, T. & Silvasti, T. 2012. Johdanto: yhteyksiä luomassa eli askelia kestävämpään hyvinvointiin, 10–23. Helne, T. & Silvasti, T. (toim.) 2012. Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Hyvärinen, H., Kunnasranta, M., Nieminen, P. & Taskinen, J. 2004. Hyle. Saimaan oma norppa. Helsinki: Tammi.

Hyvärinen, H., Sipilä, T., Koskela, J. & Kunnasranta, M. 1999. Saimaannorppa, 126–136. Teoksessa Kuusisto, E. (toim.) *Elävä Saimaa*. Helsinki: Tammi.

Häikiö, L. 2012. Kestävä kehitys. Utopia kehittyvästä ja kestävästä kansalaisten yhteiskunnasta, 150–157. Teoksessa Helne, T. & Silvasti, T. (toim.) 2012. *Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla*. Kelan tutkimusosasto. Helsinki.

Häkkinen, K. 2012. Kielitiede, 73–82. Teoksessa Lummaa, Karoliina, Rönkä, M. & Vuorisalo, T. (toim.) 2012. *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Gaudeamus: Tallinna.

Itä-Savo 2014. Viitattu 26.5.2014. <<http://yritysassiakkaat.lansi-savo.fi/ita-savo/is-mediatiedot/is-lukijat-ja-levikki/>>

Jaakkola, M., Laasonen, S. & Vuorinen, T. 2014. Safeguarding the Saimaa Ringed Seal. Action D4. Pre and post-project attitudes for Saimaa seal conservation at the regional and the national levels. Project Delivery 5/2014: Development and present status of the attitudes and the atmosphere for Saimaa ringed seal conservation. Saatavilla sähköisenä: <<http://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/tutkimus/hankkeet/Sivut/life.aspx>>

Jokinen, A. 1999. Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin, 37–53. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, A. & Juhila, K. 1991. Diskursseja rakentamassa. Näkökulma sosiaalisten käytäntöjen tutkimiseen. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia. Sarja A, Nro 2. Tampereen yliopisto.

Jokinen, A. & Juhila, K. 1999. Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta, 54–97. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, A., Nygren, N., Haila, Y. & Schraden, M. 2007. Yhteiseloä liito-oravan kanssa – Liito-oravan suojelun ja kasvavan maankäytöntarpeiden yhteensovittaminen. Suomen ympäristö.

Jokinen, P. 2001. Ympäristöhallinto poliittisena toimijana, 78–89. Teoksessa: Haila, Y. & Jokinen, P. (toim.) *Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, P. 2012. Monitieteisyys ja integroivat käsitteet ympäristösosiologian näkökulmasta, 211–220. Teoksessa *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Toim. Lummaa, K., Rönkä, M. & Vuorisalo, T. 2012. Tallinna: Gaudeamus.

Juhila, K. 1999. Tutkijan positiot, 201–232. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Juhila, K. & Suoninen, E. 1999. Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä, 233–252. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

- Kallio, P. 2001. Suotuista suojelutase luonnonsuojeluoikeudessa. Helsinki: Edita.
- Kolari, I. 2013. Saimaannieriä. Äärimmäisen uhanalainen, eteläinen isonieriä. Riistan- ja kalantutkimuslaitos. Saatavilla sähköisenä:
<http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/Kala/taustatietoa_saimaannieriasta.pdf>
- Kourula, A. & Laasonen, S. 2009. Nongovernmental Organization in Business and Society, Management, and International Business Research: Review and Implications from 1998 to 2007. Business & Society.
- Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria, 9–38. Teoksessa Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.
- Laine, M. & Jokinen, P. 2001. Poliitiikan ulottuvuudet, 47–65. Teoksessa: Haila, Y. & Jokinen, P. (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino.
- Laine, M. & Peltonen, L. 2003. Ympäristökysymys ja aseveliakseli. Ympäristön politi-soituminen Tampereella vuosina 1959 – 1995. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Lappeenrannan kaupunki 2013. Viitattu 10.6. 2013.
<http://www.businessinnovations.fi/fi/Seudun_kehittaminen/Toimialat/Matkailu.iw3>
- Laukkanen, M. 2009. Saimaan suojelualueiden luontomatkailusuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 64. Saatavilla sähköisessä muodossa:
<http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Csarja/c64.pdf>
- Lehtinen, A. 2003. Johdanto: ympäristö, yhteisö ja oikeudenmukaisuus, 9–31. Teoksessa: Lehtinen, A. & Rannikko, P. (toim.) Oikeudenmukaisuus ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2010. Saimaannorppa ja kalastus – seurantaryhmä II. Työryhmämuistio. Viitattu 12.2.2014. Saatavilla sähköisessä muodossa:
<http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajaporot/5nDNjY0Tr/NORPPARAPORTTI_100201.pdf. >
- Maa- ja metsätalousministeriö 2014. Viitattu 14.7.2014.
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/kalastus_riista_porot/vapaa_ajankalastus/kalastus_kieltoalueet/alamitat_rauhoitusajat.html>
- Metsähallitus 2013a. Viitattu 7.8.2014.
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Lajitjaluontotyypit/Uhanalaiset_elai-met/Saimaannorppa/Uhanalainenhylje/Sivut/Saimaannorppaonmaailmanuhanalaisimpia_hylkeita.aspx>
- Metsähallitus 2013b. Viitattu 7.8.2014.
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Lajitjaluontotyypit/uhanalaisete_lai-met/saimaannorppa/uhatjasuojelukeinot/Sivut/Saimaannorpanuhatjasuojelukeinot.aspx>

Metsähallitus 2014a. Viitattu 2.6.2014.

<<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/luonnonsuojelu/lajitjaluontotyypit/uhanalaisetelaimet/saimaannorppa/Sivut/Saimaannorppa.aspx>>

Metsähallitus 2014b. Viitattu 8.7.2014.

<<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Hankkeet/LifeLuontohankkeet/saimaannorppa/Sivut/default.aspx>>

Metsähallitus 2014c. Viitattu 26.8.2014.

<<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/ajankohtaista/Tiedotteet%202014/Sivut/Saimaannorpanpesajapoikaslaskentaalkaahaastavissaolosuhteissa.aspx>>

Nygren, N. 2013. Liito-oravan suojelun poliittinen prosessi ja suunnitteluvara Tampereen kaupunkiseudulla. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press.

Oksanen, M. 2012. Ympäristöetiikan perusteet. Luonne, historia ja käsitteet. Helsinki: Gaudeamus.

Pohja-Mykrä, M & Kurki, S. 2013. Suurpetopolitiikka kriisissä – salakaadot ja yhteisön tuki. Raportteja 98. Ruralia-instituutio. Helsingin yliopisto.

Pro Puruvesi 2014. Viitattu 14.7.2014. <<http://www.propuruvesi.fi/>>

Rahkonen, J. 2006. Journalismi taistelukenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003–2004. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Rannikko, P. 1994. Ympäristökamppailujen aallot, 11–28. Lehtinen, A. & Rannikko, P. (toim.). Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusi aalto. Helsinki: Gaudeamus.

Rannikko, P. 2004. Sosiaalinen kestävyys syrjäisen maaseudun metsätaloudessa, 127–144. Teoksessa: Lehtinen, A. & Rannikko, P. (toim.). Leipäpuusta arvopaperia. Vastuun ja oikeudenmukaisuuden haasteet metsäpolitiikassa. Hämeenlinna: Metsälehti.

Ratamäki, O. 2009. Yhteiskunnallinen kestävyys ja hallinta suomalaisessa susipolitiikassa. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 94. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta. Joensuun yliopistopaino. Saatavilla sähköisessä muodossa: <http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-232-5/urn_isbn_978-952-219-232-5.pdf>

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010. Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja. The 2010 Red List of Finnish Species. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki. Saatavilla sähköisessä muodossa: <<http://www.ymparisto.fi/punainenlista>>

Ridell, S. 2009. Maankäyttöä uutistilassa. Sanomalehti paikallisten kamppailujen julkisena areenana. 240–268. Teoksessa Ridell, S., Kymäläinen, P. & Nyyssönen, T. (toim.) Julkisen tilan politiikka ja politiikka. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalitalassa. Tampereen yliopiston Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampere: Tampere University Press.

Ridell, S., Kymäläinen, P. & Nyyssönen, T. 2009. Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. 7 - . Teoksessa Ridell, S., Kymäläinen, P. & Nyyssönen, T. (toim.) Julkisen tilan poetiikka ja politiikka. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalitalassa. Tampereen yliopiston Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampere: Tampere University Press.

Salmi, P., Kolari, I., Auvinen, H., Kunnasranta, M., Eskelinen, P., Mellanoura, J. & Hirvonen, E. 2013. Kalastus, saimaannorppa ja norppahavainnointi. Riista- ja kalastus 3/2013. Tutkimuksia ja selvityksiä. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Helsinki.

Savonlinnan seudun matkailulehti 2013. Viitattu 30.10.2013.
<http://issuu.com/savonlinnatravel/docs/savonlinna_lehti_2013>

Sipilä, T. & Kokkonen, T. 2009. Saimaannorppakannan tila vuonna 2008 – Pieni ja pirstoutunut saimaannorppakanta on kriittisesti uhanalainen. Metsähallituksen julkaisu. Asiakirja numero 707/41/2009. Vantaa. Saatavilla sähköisessä muodossa:
<<http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/1363>>

Suomen luonnonsuojeluliitto 2014. Viitattu 7.8.2014. <<http://www.sll.fi/mita-me-teemme/lajit/saimaannorppa/norppa-ymparistokasvatuksessa/norppalahettilaat/norppalahettilas-kampanja>>

Suopajarvi, L. & Valkonen, J. (toim.) 2003. Pohjoinen luontosuhde. Elämäntapa ja luonnon politisoituminen. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 43. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Suoninen, E. 1999. Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen, 17–36. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Storm, A., Routti, R., Nyman, M. & Kunnasranta, M. 2007. Hyljepuhetta – Alueelliset ja kansalliset näkökulmat ja odotukset merihyljekantojen hoidossa. Kala- ja riistaraportteja nro 396. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Helsinki.

Työ- ja elinkeinoministeriö & ELY-keskukset 2013. Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2014. Saatavilla sähköisessä muodossa:
<http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/1996/2_Aluelliset_kehitysnakymat_1_2014_web.pdf>

Tonder, M. 2005. Anatomy of an Environmental Conflict – A Case Study of the Conservation of the Saimaa Ringed Seal. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Väitöskirja. Joensuun yliopisto: Joensuu.

Ulkoasiainministeriö 2012. Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.2.2012. Luettavissa sähköisesti:
<<http://www.formin.fi/public/download.aspx?ID=107269&GUID={06100084-23D8-4082-A738-3EC83AE0240E}>>

Valkonen, J. 2003. Lapin luontopolitiikka. Analyysi vuosien 1946–2000 julkisesta keskustelusta. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopiston yliopistopaino.

- Valtioneuvosto 2011a. Valtioneuvoston asetus eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla. Viitattu 9.9.2014.
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/110406_saimaannorpan_suojelu.html>
- Valtioneuvosto 2011b. Valtioneuvoston asetus verkkokalastuksen rajoittamisesta saimaannorpan poikasten suojelemiseksi. Viitattu 9.9.2014.
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/110406_saimaannorpan_suojelu.html>
- Väliverronen, E. 1994. Tiede ja ympäristöongelmat julkisuudessa. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Sarja A 83/1994. Tampere.
- Väliverronen, E. 1996. Ympäristöuhkan anatomia. Tampere: Vastapaino.
- Willamo, R. 2012. Miten ympäristömuutos aiheutetaan ja koetaan koetaan ongelmaksi? 131-145. Teoksessa Monitieteinen ympäristötutkimus. Toim. Lummaa, Karoliina, Rönkä, M. & Vuorisalo, T. 2012. Tallinna: Gaudeamus.
- Ympäristöministeriö 2009. Kansallisen kestävä kehityksen arviointi 2009. Helsinki. Saatavilla sähköisesti: <<http://www.ym.fi/download/noname/%7BD717E99A-CBEE-441F-B62C-0D6B839AF732%7D/27130>>
- Ympäristöministeriö 2011. Saimaannorpan suojelustrategia ja toimenpidesuunnitelma. Ympäristöministeriö 30.11.2011. Helsinki. Luettavissa sähköisesti: <<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BCD1D818B-2D42-4A67-A4C4-9947DA9A6666%7D/57346>>
- Ympäristöministeriö 2014a. Viitattu 7.7.2014. <http://www.ym.fi/fi-fi/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Luonnonsuojelualueet/Naturaalueet>
- Ympäristöministeriö 2014b. Viitattu 8.7.2014. <http://www.ym.fi/fi-fi/Kansainvalinen_yhteistyö/Kansainvaliset_ymparistosopimukset>
- WWF Suomi 2014. Saimaannorppa. Viitattu 7.8.2014.
<<http://wwf.fi/elainlajit/saimaannorppa/>>
- Åkerman, M. 2009. Hybridit ja ympäristön politiikka. 238–258. Teoksessa: Massa, I. (toim.) Vihreä teoria. Ympäristö yhteiskuntateorioissa. Helsinki: Gaudeamus.

LIITE 1

Tekstityypit aineistossa,

Itä-Savo

Yhteensä 339 tekstiä

Vuosi 2010

Uutinen	83
Mielipidekirjoitus	22
Pääkirjoitus	5
Toimittajan kommentti	3
Kolumni	1
Sunnuntaikynä-palsta	2
Puheenvuoro-palsta	1
Yhteensä	117

Vuosi 2011

Uutinen	67
Mielipidekirjoitus	31
Pääkirjoitus	4
Toimittajan kommentti	1
Kolumni	1
Puheenvuoro-palsta	2
Yhteensä	106

Vuosi 2012

Uutinen	51
Mielipidekirjoitus	12
Pääkirjoitus	2
Yhteensä	65

Vuosi 2013

Uutinen	43
Mielipidekirjoitus	2
Pääkirjoitus	2
Kolumni	3
Puheenvuoro-palsta	1
Yhteensä	51

LIITE 2

Tekstityypit aineistossa,
Etelä-Saimaa

Yhteensä 167 tekstiä

Vuosi 2010

Uutinen	39
Mielipidekirjoitus	4
Pääkirjoitus	1
Toimittajan kommentti	1
Yhteensä	45

Vuosi 2011

Uutinen	31
Mielipidekirjoitus	11
Toimittajan kommentti	2
Yhteensä	44

Vuosi 2012

Uutinen	34
Mielipidekirjoitus	3
Toimittajan kommentti	1
Yhteensä	38

Vuosi 2013

Uutinen	36
Mielipidekirjoitus	2
Kolumni	1
Päätoimittajalta-palsta	1
Yhteensä	40